

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

YHTEISÖLLINEN KEHITTÄMINEN KESKIÖSSÄ

Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin pilottihanke

Jaana Fedotoff

Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma, ylempi AMK (90 op)

Toukokuu/2012

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma, ylempi AMK

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jaana Fedotoff	Sivumäärä 96 ja 8 liitesivua
Työn nimi Yhteisöllinen kehittäminen keskiössä. Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinoinnin pilottihanke	
Ohjaava(t) opettaja(t) Merja Kylmäkoski	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Sivistys- ja kulttuuripalvelu, Oulun kaupungin nuorisotoimi	
Tiivistelmä <p>Nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijät esittivät vuonna 2005 opetusministeriölle idean nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinoinnista. Kyseisenä vuonna nuorten tieto- ja neuvontapalveluja tuotti alle 30 kuntaa – vuoden 2012 alussa palveluja tuottaa 245 kuntaa. Räjähdyksmäisesti kasvanut palveluiden määrä on kasvattanut myös ammatillisen tiedon ja lähituen tarvetta. Opinnäytetyöni tietoperustana ovat nuorten tieto- ja neuvontatyötä linjaavat kansalliset ja eurooppalaiset suositukset sekä kehittämissuunnitelmat, kehittämistyöpäivillä tuetettu tieto, sähköpostihaastattelut sekä henkilökohtainen kokemukseni ja osaamiseni nuorten tieto- ja neuvontatyöstä.</p> <p>Nuorisotyön rakenteelliset muutokset kuntaliitosten ja palvelurakennemuutosten myötä ovat haastaneet vaikutuksiltaan myös nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämisen ja laadun varmistamisen kaikilla tasoilla. Uudenlainen alueellinen yhteistyö ja työn muuttuneet painopisteet sekä palveluiden kehittämisen hankkeiden pohjalta vaatii uudenlaista ajattelua ja muutosta työn tekemiselle.</p> <p>Tarkastelen opinnäytetyössäni tutkivalla ja kehittävällä otteella yhteisöllisen kehittämisen prosessia nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin pilottihankkeessa. Toimintaympäristönä on Oulun seudun ja Oulunkaaren kunnat. Tutkimuksen osallistajat ovat alueen kuntien nuorisotyöntekijöitä, joiden työnkuvaan kuuluu nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden toteuttaminen. Työn tilaajana toimii Sivistys- ja kulttuuripalvelut, Oulun kaupungin nuorisotoimi.</p> <p>Tutkimuskysymykset, joihin opinnäytetyössäni vastaan: 1. Millainen on aluekoordinointimallin yhteisöllisen kehittämisen prosessi? 2. Tukeeko malli alueen toimijoiden ammatillista kasvua? 3. Vahvistaako malli alueen toimijoiden yhteisöllisyyttä?</p> <p>Saamani tulokset osoittavat nuorisotyöntekijöiden tarvitsevan yhteisöllisyyttä palvelujen kehittämisen ja ammatillisen kasvun tueksi. Aluekoordinointimalli tulee nähdä pintaa syvemmillä, ei ainoastaan rakenteena. Mallin avulla on mahdollisuus tukea, innostaa ja vahvistaa nuorisotyöntekijöiden osaamista sekä kokemusta laajemmasta työyhteisöstä ja yhteisöllisyydestä. Kansallinen kehittämissuunnitelma aluekoordinointimallista on Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämissuunnitelma Koordinaatilla. Työni on suunnattu kaikille aluekoordinointimallista kiinnostuneille sekä sovellettavaksi laajemmin nuorisotoimialaan. Opinnäytetyöni tuloksien ja johtopäätösten tavoitteena on olla hyödynnettävissä työmuodon kehittämisessä kansallisella ja eurooppalaisella tasolla.</p> <p>Tuloksia yhteisöllisen kehittämisen roolista ja merkityksestä hyödynnetään tulevien aluekoordinointialueiden tavoitteiden ja tehtävien määrittelyssä. Tuotetun tiedon hyödyntäminen ja soveltaminen myös muihin nuorisotyön toimintakenttiin tuo merkitystä tulosten jakamiselle ja levittämiselle. Ensisijaisesti tietoa voivat hyödyntää kunnat, alueet ja niiden nuorisopalveluista päättävät virkamiehet ja luottamushenkilöt.</p>	
Asiasanat nuorisotyö, koordinointi, yhteisöllisyys, alueellinen yhteistyö, ammatillinen kehitys	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Master's Degree in NGO and Youth Work

ABSTRACT

Author Jaana Fedotoff	Number of Pages 96 + 8
Title Community Based Development in Focus. A Pilot Project for a Regional Co-ordination Model in Youth Information and Counselling	
Supervisor(s) Merja Kylmäkoski	
Subscriber and/or Mentor City of Oulu, Education and Culture Services, Youth Affairs Department	
Abstract <p>In 2005, youth information and counselling workers proposed to the Ministry of Education the idea of coordinating youth information and counselling at a regional level. In that year, fewer than 30 municipalities provided youth information and counselling services, but at the beginning of 2012, the number of such municipalities had risen to 245. The explosion of new services also increased the demand for professional knowledge and local support. The informational basis of this thesis consists of national and European recommendations that summarise the youth information and counselling work, as well as development programmes, the knowledge produced during youth information and counselling development events, e-mail interviews, and my personal experience and expertise on youth information and counselling.</p> <p>Structural changes in youth work have taken place in the context of municipal mergers and the current service structure reform. Their impact has posed a challenge to the development and quality assurance of youth information and counselling at all levels. New forms of regional co-operation, revised priorities and the practice of developing services through projects require a new mindset and changes in the way the work is done.</p> <p>In this thesis, I have adopted an investigative and developmental approach to the process of community-based development with respect to a pilot project on a regional co-ordination model in youth information and counselling. The operating environment comprises the municipalities in the Oulu region and the Joint Municipal Authority of Oulunkaari. Participants in the study are youth workers of the municipalities in the region who are involved in the execution of youth information and counselling services. The study is commissioned by the Youth Affairs Department of the City of Oulu's Education and Culture Services.</p> <p>In this thesis, I am trying to answer the following research questions: 1. What kind of community based development process is at work in the regional co-ordination model? 2. Does this model support the professional growth of the stakeholders in the region? 3. Does this model help to build a community spirit among the stakeholders in the region?</p> <p>The results of the study show that youth workers need community spirit to support their service development efforts and their own professional growth. The regional co-ordination model should be treated as more than just a model. Attention should also be paid to what lies beneath its surface. The model creates an opportunity to support and inspire youth workers and to enhance their expertise, community spirit, and the sense of being a part of a wider work community.</p> <p>The national development responsibility of the regional co-ordination model belongs to Koordinaatti – Development Centre of Youth Information and Counselling Work. The purpose of this thesis is to reach out to everyone interested in the regional co-ordination model, and it may be applied in the wider context of youth work sector. Ideally, the findings and conclusions of this thesis should be applicable in the development of youth information work on both national and European level. Results concerning the role and importance of community-based development can be applied in defining the targets and tasks of future regional co-ordination projects. As the knowledge produced is used in other youth work sectors, the sharing and dissemination of the results becomes increasingly important. Those in the best position to use this knowledge are municipalities and regions, as well as authorities and decision-makers involved in making decisions on youth services.</p>	
Keywords youth work, coordination, communality, regional co-operation, professional growth	

SISÄLLYS	
1 JOHDANTO	5
2 NUORTEN TIETO- JA NEUVONTATYÖN ALUEKOORDINOINTI	10
2.1 Nuorten tieto- ja neuvontatyötä linjaavat asiakirjat ja suositukset	14
2.2 Aluekoordinoinnin lähtökohdat	18
2.3 Aluekoordinointimallille asetetut tehtävät	21
2.4 Oulun seudun ja Oulunkaaren kunnat pilottikuntina	24
3 YHTEISÖLLINEN KEHITTÄMINEN	27
3.1 Näkökulmia yhteisölliseen kehittämiseen	28
3.1.1 Yhteisöllisyys	30
3.1.2 Yhteisöllisyys yksilön ammatillisen kasvun tukena	34
3.2 Osallistuminen, roolit ja yhteistoiminnallinen dialogi	35
4 TIEDONHANKINTA JA AINEISTO	39
4.1 Tutkiva ja kehittävä ote	41
4.1.1 Käyttäjä- ja toimijakeskeinen kehittäminen	42
4.1.2 Kysymykset johdattajina uuden tiedon äärelle	46
4.2 Opinnäytetyön tutkimuksellinen aineisto	48
4.2.1 Kehittämistyöpajat	50
4.2.2 Täydentävät kysymykset	51
4.3 Tutkimusmenetelmien soveltuvuus opinnäytetyöhön	53
4.4 Tutkimuksellinen roolini	55
5 UUDEN TIEDON TUOMIA VASTAUKSIA	57
5.1 Yhteisöllinen kehittäminen pilottihankkeen prosessina	58
5.2 Aluekoordinointimallin käyttöönottoprosessi yhteisöllisenä prosessina	61
5.3 Yhteisöllinen kehittäminen työntekijöiden yhteisöllisyyden vahvistajana	65
5.3.1 Aluekoordinaattori kehittämisen keskiössä	71
5.4 Yhteisöllinen kehittäminen ammatillisen kasvun tukena	75
5.4 Yhteisöllisen kehittämisen helmet ja haasteet pilottihankkeessa	77
6 POHDINTAA, AJATUKSIA JA MIELIPITEITÄ	79
6.1 Johtopäätökset	87
6.2 Suunnitelmat ja ideat tuotetun tiedon hyödyntämiseksi ja jakamiseksi	89
LÄHTEET	92
LIITTEET	97
Liite 1: Ministeriökomitean suositus CM/Rec(2010)8	97
Liite 2: Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden eurooppalaiset periaatteet	99
Liite 3: Verkkopohjaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun periaatteet	101
Liite 4: Suomen nuorisotiedotusverkoston aluekoordinointimalliehdotus 2005	103
Liite 5: Pilottihankkeen aluekoordinaattorille lähetetyt haastattelukysymykset	103

1 JOHDANTO

Palvelut voivat kehittyä vain, jos niiden tuottajat tietävät käyttäjäpalautteen perustella, miten palvelut edistävät käyttäjien toimintaa. Tämä muokattu lause Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Mikko Orasen (23.4.2012) esityksestä Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointifoorumissa Oulussa kiteyttää opinnäytetyöni tarkoituksen. Jos palvelun tuottajat eivät kuuntele ja hyödynnä käyttäjäkokemuksia, ei heille synny todellista ymmärrystä käyttäjien tarpeista.

Nuorisotyön rakenteelliset muutokset kuntaliitosten ja palvelurakenneuudistuksen myötä ovat haastaneet vaikutuksiltaan myös nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämisen ja laadun varmistamisen kaikilla tasoilla. Kuntaliitokset ovat väistämättä vaatineet työntekijöitä luopumaan tutuista toimintakulttuureista ja totuista malleista. Resurssien mahdollinen väheneminen, uudenlainen alueellinen yhteistyö, työn muuttuneet painopisteet, työn uudelleen organisointi ja palveluiden kehittäminen yhä enemmän hankkeistamalla ovat vaikuttavia tekijöitä myös työhyvinvoinnille ja työssä viihtymiselle.

Opinnäytetyöni avaa yhteisöllistä kehittämistä nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin pilottihankkeessa. Pilottihanke alkoi 1.5.2011 Oulun seudun ja Oulunkaaren kuntayhtymän kuntien yhteishankkeena. Oulun kaupungin nuorisotoimi tuottaa palvelun ostopalveluna seudun ja kaaren nuorisopalveluille. Pilottihanketta rahoittavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä mukana olevat kunnat ja seutuorganisaatiot. Kansallinen kehittämisvastuu mallista on Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatilla.

Tarkastelen yhteisöllisyyttä ammatillisen kasvun tukena sekä sitä, miten aluekoordinointimallin pilottihankkeessa on voitu tukea nuorisotyöntekijöiden yhteisöllisyyden kehittymistä. Tarkastelen, kokevatko pilottihankkeessa mukana olevat nuorisotyöntekijät yhteisöllisyyttä ja jos kokevat, millä tavoin se edesauttaa heidän sitoutumistaan ja osallistumistaan aluekoordinointimallin pilottihankkeen ja nuorten tieto- ja neuvontatyön tavoitteiden toteuttamiseksi.

Yhteisöllisyys, yhteisöjen sekä yhteisöihin liittyvien prosessien kehittäminen ovat keskeisiä punaisia lankoja opinnäytetyössäni. Nämä teemat ovat keskiössä myös Humanistisen ammattikorkeakoulun HUMAKin Järjestö- ja nuorisotyön ylemmän AMK:n koulutusohjelmassa. Aluekoordinointimallin pilottihanke ei ole vain uuden rakenteen luomista; hankkeessa on merkittävää myös yhteisöllisesti tuotettu tieto, sen hyödyntäminen ja soveltaminen käytäntöön. Aluekoordinointimalli syntyy yhteisöllisen kehittämisen kautta ja sen vuoksi on tärkeää avata tätä prosessia. Vaikka aluekoordinoinnissa on kysymys nuorisotyön rakenteellisesta kehittämisestä, niin ensisijaisesti kysymys on pilottihankkeen aikana tuotettujen yhteisöllisten prosessien ja käytäntöjen kehittämisestä. Esitän opinnäytetyössäni lisäksi esiin nousseita yhteisöllisen kehittämisen helmiä ja haasteita. Pyrin kokoamaan yhteen pilottihankkeen aikana saadut kokemukset ja haasteet, jotka ovat osoittautuneet kehittämisen solmukohtiksi.

Lähestyn aihetta nuorten tieto- ja neuvontatyötä linjaavista kansallisista ja eurooppalaisista asiakirjoista ja suosituksista, aluekoordinoinnille asetetuista tavoitteista sekä esittelemällä aluekoordinointimallin pilottihankkeen alueen ja toimijat. Keskityn opinnäytetyössäni aluekoordinointimallin pilottihankkeen aikana syntyneen toimijoiden välisen yhteisöllisyyden ja yhteisöllisen kehittämisen tarkastelemiseen. Aineistona käytän pilottihankkeessa mukana olevien kuntien nuorisotyöntekijöille toteutettujen kehittämistyöpajojen tuloksia, sähköpostihaastatteluja sekä omaa kokemustani ja asiantuntijuuttani tarkasteltavasta aiheesta. Aineistoa täydennän julkaisemattomilla dokumenteilla, kuten kokousmuistioilla ja henkilökohtaisilla muistiinpanoillani.

Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi vuonna 2010 Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatin tehtäväksi alueellisen nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden aluekoordinaattorien palveluverkoston suunnittelun ja toteutuksen osaksi pysyväisluonteista nuorisotyön palvelurakennetta (Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatti 2012,10). Koordinoinnilla tarkoitetaan kansallisia asiantuntija- ja tukipalveluita nuorten tieto- ja neuvontapalveluita tuottaville tahoille. Näitä palveluita ovat muun muassa koulutukset, kehittämistyöryhmät ja hankkeet, välineet ja menetelmät sekä konsultointipalvelut.

Taustalla ehdotukselle oli nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden määrällinen kasvu vuoden 2006 jälkeen. Kasvun syitä olivat työmuodon koordinoitu kansallinen kehittäminen vuodesta 2006 alkaen sekä hankerahoitusten mahdollisuuksien lisääntyminen (Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kansallinen koordinaatio- ja kehittämiskeskus 2010, 20–21). Kansallinen nuorten tieto- ja neuvontatyön koordinointi aloitettiin Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen alaisuudessa vuonna 2006 (Emt., 2). Koordinaatti-keskus nimettiin vuonna 2010 yhdeksi valtakunnallisista nuorisotoimialan palvelu- ja kehittämiskeskuksista. Työtehtäväni vuodesta 2006 on ollut toimia kansallisena koordinaattorina tässä yhteisessä keskuksessa.

Edellä mainittujen syiden lisäksi yhteiskunnalliset muutokset, kuten kunta- ja palvelurakennemuutos sekä kansalliset ja eurooppalaiset nuorisoalan suositukset ja kehittämissuunnitelmat antoivat suuntaviivoja pysyvän rakenteen luomiselle (OKM 2012; ERYICA 2012). Vuonna 2006 nuorten tieto- ja neuvontapalveluja tuottavia tahoja oli alle kolmekymmentä ja vuoden 2012 alussa palveluverkostossa oli mukana jo 245 kuntaa tai järjestöä (Koordinaatti 2012, 8). Palvelut toteutetaan lähipalveluina erilaisissa toimintaympäristöissä sekä verkkopohjaisina palveluina paikallisesti tai alueellisesti. Nuorten tieto- ja neuvontatyön sekä palvelujen merkittävä kasvu ja sen myötä palvelujen laadukas kehittäminen vastaamaan nuorten tiedon ja ohjauksen tarpeita, ovat olleet haastavia tehtäviä kansalliselle koordinoinnille. Olemassa olevat rakenteet tarvitsevat uudenlaista tarkastelua.

Kehitteillä olevaan muutoshaasteeseen Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatti ja kehitteillä oleva aluekoordinointimalli pyrkivät vastaamaan. Rakenteen tulee palvella myös nuorisotyöntekijöiden yhteisöllisyyttä, ammatillista kasvua sekä yhteisöllistä kehittämistä.

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen tulee olla yhdenvertaisesti kaikkien nuorten saatavilla. Uudet toimintaympäristöt sekä nuorisotyölle asetetut, muun muassa kehittämissuunnitelmissa määritetyt laadulliset ja määrälliset tavoitteet sekä yhteiskunnalliset muutokset vaativat nuorisotyöntekijöiltä uudenlaista osaamista, tietotaitoa sekä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa (OKM 2012, 63).

Nuorten tieto- ja neuvontapalveluita kehitetään alueellisesti ja seudullisesti muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriön hankerahoituksen avulla (OKM 2012). Lisäksi kunnat hyödyntävät maakunnallisia ja Euroopan unionin rahoituslähteitä palvelujen kehittämisessä. Hankkeiden suunnittelu ja niihin sitoutuminen vaativat hankkeen toimijoilta tiivistä vuoropuhelua jo ennen varsinaista hakuprosessia. Usein kuitenkin hankkeen käytännön toteuttajat sekä nuoret jäävät vaille mahdollisuutta ilmaista mielipiteitään tai näkemyksiään ennen hankkeen varsinaista aloitusta (Honkasalo, Kiilakoski & Kivijärvi 2011, 37–38).

Aluekoordinointimallin tavoite on taata, että nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden ruohonjuuritason nuorisotyöntekijöillä on mahdollisuus yhteisölliseen vuoropuheluun ja kehittämiseen. Aluekoordinoinnin avulla luodaan tila ja paikka ammatillisen tietotaidon vaihtamiselle, hiljaisen tiedon jakamiselle ja vertaistuelle. Ennen kaikkea sillä edesautetaan ammatillista kasvua ja sitoutumista yhteisölliseen kehittämiseen (Koordinaatti 2012, 7–10).

Miten nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimalli pystyy vastaamaan näihin tavoitteisiin? Millainen on aluekoordinointimallin yhteisöllisen kehittämisen prosessi? Tukeeko malli alueen toimijoiden ammatillista kasvua? Vahvistako malli alueen toimijoiden yhteisöllisyyttä?

Aluekoordinoinnin keskeiseksi päämääräksi on asetettu nuorten tieto- ja neuvontatyöhankkeissa kehitettyjen toimintojen juurruttaminen osaksi kuntien nuorisotyöpalveluja (Koordinaatti, 2012, 5). Hankkeiden toteutuksen jälkeen ei useinkaan ole riittävästi resursseja arvioida saatuja kokemuksia eikä viedä hyviä käytäntöjä osaksi pysyviä toimintoja ja palveluita (Emt., 10). Aluekoordinoinnin pilottihankealueen kunnissa on toteutettu useita nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämishankkeita (Kovalainen 2011, 2). Haasteeksi on noussut kehittämisen jatkuvuuden takaaminen sekä kehittämiseen sitoutuminen kaikilla tasoilla. Nuorisotyöntekijöiden vaihtuvuuden vuoksi osaamisen ja tuotetun tiedon siirto sekä uusien työntekijöiden perehdyttäminen uusille työntekijöille on koettu vaikeaksi. Näitä solmukohtia olen kohdannut omakohtaisesti yli kahdenkymmenen vuoden työhistoriani aikana nuorten tieto- ja neuvontatyössä paikallisella, kansallisella ja eurooppalaisella tasolla.

Suhteeni tutkittavaan aiheeseen on siis läheinen. Olen työskennellyt nuorten tieto- ja neuvontatyössä vuodesta 1987 ja vuodesta 2006 nuorten tieto- ja neuvontatyön kansallisena koordinaattorina. Nuorten tieto- ja neuvontatyöhön liittyvän työhistorian, kokemuksen, osaamisen sekä kansallisissa ja eurooppalaisissa verkostoissa toimimisen kautta minulle on muodostunut esiymmärrys yhteisöllisestä kehittämisestä nuorten tieto- ja neuvontatyössä sekä siihen vaikuttavista tekijöistä. Ammattikorkeakoulussa suoritettujen ylemmän asteen opinnot ja aikaisemmat ammatilliset opinnot johtamisesta ja viestinnästä ovat avanneet näkökulmia aiheen tarkasteluun myös teoreettisesti.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskuksessa työni kehittämisvastuuseen kuuluvat asiantuntija- ja tukipalvelut nuorten tieto- ja neuvontapalveluja tuottaville toimijoille. Aluekoordinointimalli on työmuodon kehittämisen osa-alueista ajankohtaisin. Roolini aluekoordinointimallin pilottihankkeessa on toimia hankkeen asiantuntijana sekä tarjota ammatillista tukipalvelua aluekoordinaattoreille ja alueen nuorisotyöntekijöille. Lisäksi vastuualueeseeni kuuluvat mallinnuksen suunnittelu ja kehittäminen Koordinaatti-keskuksen työntekijöiden sekä muiden nuorisoalan toimijoiden ja tahojen kanssa. Viestintä, yhteydenpito ja hyvä vuorovaikutus pilottihankkeen vastuutahona toimivan Oulun seudun sekä hanketta toteuttavan Oulun kaupungin nuorisotoimen edustajiin on osa työtäni.

Teoreettisen viitekehyksen työlleni luovat nuorten tieto- ja neuvontatyötä linjaavat kansalliset ja eurooppalaiset lait ja suositukset ja niiden kautta yhteisöllisen kehittämisen, vuoropuhelun ja ammatillisen kasvun tarkastelu (OKM 2012; ERYICA 2004, 2009; The Council of the European Union 2009; Commission of the European Communities 2001, 2006). Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan käyttäjä- ja toimijakeskeisellä otteella avaan näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja ammatilliseen kasvuun.

Aluekoordinointimallin kehittäminen on alkanut pilottihankkeena 1.5.2011. Tuloksia ei ole vielä arvioitu, eikä tiedetä millaiseksi malli lopulta muotoutuu. Arvioimatta on myös, tuottaako pilottihanke seudulliseen yhteistyöhön yhteisöllisiä käytäntöjä, uusinta toimintatapoja tai työkuulttuurisia muutoksia. Tavoitteeksi pilottihankkeelle on asetettu uusien, yhteisten käytäntöjen ja toimintatapojen kehittäminen, joita voidaan jatkossa hyödyntää nuorten tieto- ja neuvontapalvelui-

den saatavuuden ja laadun kehittämiseksi myös uusilla aluekoordinointialueilla.

Opinnäytetyöni on työelämälähtöinen ja tavoite on tuottaa uutta, kentällä sovellettavaa tietoa nuorisotyön toimijoille. Työn aihe on nuorisotoimialaa kehittävä. Tuon opinnäytteeseen oman ammatillisen osaamiseni nuorisotyöstä ja -politiikasta, nuorten tieto- ja neuvontatyöstä, työmuotoon liittyvistä hankkeista sekä kokemukseni aluekoordinointimallin pilottihankkeesta. Pyrin tuomaan näkyväksi oman hiljaisen tietoni. Erityisesti toivon avaamani yhteisöllisen kehittämisen prosessin tuovan oivalluksia ja sovelluksia myös muihin nuorisotoimialan kehittämishankkeisiin (Honkasalo, Kiilakoski & Gretchel 2012, 40–41).

Opinnäytetyöni tavoitteena on olla keskeinen asiakirja kaikille nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallista kiinnostuneille, mutta erityisesti toimijoille, jotka tulevat toteuttamaan nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointia. Opinnäytetyöni tavoite on tuottaa uutta tietoa ja ymmärrystä yhteisöllisestä kehittämisestä aluekoordinointimallissa, jotta uudet mahdolliset aluekoordinointialueet ja rahoittajat voivat hyödyntää tietoja ja tuloksia päätöksenteon pohjana. Rakenteellinen ja toiminnallinen tavoite on lähivuosina lisätä pysyvien aluekoordinaattoreiden määrää Suomessa.

Malli ei yksistään riitä, vaan tarvitaan tietoa ja kokemusta miten työ- ja toimintatapoja voidaan muuttaa ja yhteisöllistä kehittämistä tukea ja vahvistaa. Tästä syystä opinnäytetyölläni on selkeä tilaus ja tarkoitus. Aluekoordinointimallin pilottihankkeesta saatujen yhteisöllisen kehittämisen kokemusten ja menetelmien toivon olevan hyödynnettävissä ja sovellettavissa kaikkiin nuorisotyön alueisiin.

2 NUORTEN TIETO- JA NEUVONTATYÖN ALUEKOORDINOINTI

Koordinaatti-keskuksen, jonka tehtäväksi oli osoitettu työmuodon kansalliset asiantuntija- ja tukipalvelut, resurssit eivät riittäneet täyttämään ammatillista tuen tarvetta yli 250 kunnan ja järjestön toimijoille. Vaateet sekä ammatillisille tukipalveluille että työmuodon, menetelmien ja mallien kehittämiseksi alkoivat saavuttaa keskuksen resurssien rajat vuoden 2009 lopussa. Erityisenä haas-

teena oli hankkeissa saatujen tulosten arviointi ja hyvien käytäntöjen juurruttaminen sekä palvelujen jatkuvuuden ja saatavuuden turvaaminen osana muita nuorisopalveluita (Fedotoff 2012, 10- 11).

Opetus- ja kulttuuriministeriö osoitti vuonna 2010 Koordinaatti - kehittämiskeskukselle tehtäväksi nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden aluekoordinaattorien palveluverkoston suunnittelun ja kehittämisen. Tavoite on toteuttaa pysyväisluonteinen nuorisotoimialaan liittyvä palveluverkosto. Keskustelua asiasta oli käyty jo aiemmin nuorten tieto- ja neuvontatyön palveluverkoston toimijoiden ja ministeriön nuorten tieto- ja neuvontapalveluista vastaavan virkamiehen kanssa. (Koordinaatti-keskus 2012, 10).

Opetus- ja kulttuuriministeriön toiminta- ja taloussuunnitelmassa 2013–2016 nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kattavuuden tavoitteeksi on asetettu vuoteen 2016 mennessä 90 prosenttia. Tämä tarkoittaa, että 90 prosenttisesti Suomen kunnista nuorilla on saatavilla nuorten tieto- ja neuvontapalvelut joko lähipalveluna fyysisissä palvelupisteissä tai verkkoperustaisena palveluna. Vuoden 2012 alussa palveluiden kattavuus on 77 prosenttia. (OKM 2012, 63). Palveluita tuottaa 245 kuntaa ja järjestöä. Fyysisiä palvelupisteitä ja -keskuksia on yhteensä 160. (Koordinaatti-keskus 2012, 8.)

Määritellyt tavoitteet ja vastuut sekä toimijoiden yhteinen ymmärrys merkitsivät, että uudenlaista rakennetta tuli lähteä kehittämään osaaminen, kokemus ja resurssit yhdistäen. Keskittämällä kehittämistä ja osaamisen koordinointia mahdollisuus taata nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden saatavuus ja yhdenvertaisuus kaikille nuorille paranee. Tukea kehittämiselle antavat kansalliset ja eurooppalaiset linjaukset, jotka tukevat myös aluekoordinointimallin ajatusta ja antavat painoarvoa työmuodon pitkän tähtäimen tavoitteille.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinoinnin pilottihankkeessa on kaksi kärkeä. Pilottihankkeessa mallinnetaan nuorisotyön kenttään alueellista nuorten tieto- ja neuvontatyön rakennetta sekä kehitetään yhteisöllisiä prosesseja työmuodon kehittämisen ja nuorisotyöntekijöiden ammatillisen kasvun tueksi.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön toimijat kunnista ja järjestöistä, kansallisen Koordinaatti -keskuksen työntekijät sekä opetus- ja kulttuuriministeriöiden edustajat ovat yhteisissä keskusteluissa ja työmuodon tulevaisuuden visioinnissa vuosina 2005–2011 pohtineet aluekoordinointimallia, jolla voitaisiin taata laadukkaat nuorten tieto- ja neuvontapalvelut kaikille Suomessa asuville nuorille. Tuloksena keskusteluista sekä nuorten tieto- ja neuvontapalveluilta kootuista tiedoista on noussut toimijoiden yhteinen esitys nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallista (Koordinaatti 2010, 2).

Kuntaliitosten toteutuessa nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden tarjonnassa on ollut päällekkäisyyksiä ja palvelujen yhdenvertainen saatavuus on ollut epätasaroista. Kuntaliitosten yhteydessä nuorten tieto- ja neuvontapalveluita on toisaalla tarjottu useasta paikasta saman kunnan alueella – toisaalla taas nuorten tieto- ja neuvontapalvelut on saatettu lopettaa resurssien puutteessa uuden kunnan nuorisopalveluiden painopisteiden suuntautuessa toisaalle. Kuntaliitosten myötä välimatkat nuorisopalveluihin ovat paikoin ehkä lyhentyneet, mutta paikoin palvelujen saatavuus on heikentynyt tai jopa keskeytynyt. Lisäksi laskuuntainen taloudellinen tilanne on vaikuttanut nuorisopalveluiden kehittämisen määrärahoihin. Tämä suuntaus tulee näkymään tulevina vuosina. Tätä viestiä kentälle on välittänyt muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriö toiminta- ja taloussuunnitelmassaan vuosille 2013–2016 (OKM 2012, 8).

Kuntien toimijoiden epävarmuus ja huoli nuorten tieto- ja neuvontapalveluista on heijastunut suoraan kansalliseen Koordinaatti -keskukseen tulleiden konsultointipyyntöjen määrässä. Aistittavissa on kuntien välinen kilpailu rahoituksista ja omien nuorisopalveluiden säilymisestä. Koordinaatti -keskuksen työntekijät ovat joissakin tapauksissa joutuneet ottamaan sovittelijan ja työnohjaajan roolin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2013–2016 peilaa alue- ja rakennepolitiikkaa valtiontalouden tilaan, samalla kun väestörakenteen muutos luo paineita alueiden elinvoimaisuuden ja vetovoimaisuuden vahvistamiselle. Väestön ikääntyminen ja siitä aiheutuneet menot sekä verotulojen väheneminen rasittavat valtion taloutta. Alueilla joudutaan punnitsemaan tarkoin, mitä palveluita julkisella rahalla tuotetaan ja missä ovat painopisteet. Sosiaali- ja terveystalouden, opetus ja tekninen puoli vievät suurimman

osan kuntien määrärahoista. Nuorisotoimen palvelujen kehittämiseksi jää kuntien budjeteista vain pieni siivu. Kuntarakennemuutoksella pyritään vastaamaan näihin haasteisiin ja vahvistamaan peruskuntien toimintaa pitkän tähtäimen suunnitelmilla, koulutuksella ja innovatiivisilla strategioilla ja palveluilla. (OKM 2012, 8–9.)

Cederlöfin (2008, 4–8) mukaan nuorisotyön uudet haasteet tuovat nuorisotoimen toimijoille muun muassa uudenlaisten rakenteiden, rahoitusmallien, palveluiden uudelleenmäärittelyn sekä toimijoiden roolin uudelleentarkastelun. Lisäksi tarkastelun kohteena ovat toimijoiden välinen yhteistyö ja palveluiden tuottamisen mallintaminen. Rakennemuutoksien tueksi on kuitenkin käytössä aiempaa vahvempia virallisia linjauksia nuorisotyön toteuttamiseksi. Rakennemuutos ja sen asettamat kehittämisen haasteet kohdistuvat nuorten tieto- ja neuvontatyön merkityksen, roolin ja aseman tarkasteluun sekä nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden rooliin osana lapsi- ja nuorisopolitiikkaa.

Tarkasteltaessa nuorten tieto- ja neuvontapalveluita matalan kynnyksen palvelupaikkoina, erityispiirteiksi suomalaisessa tieto- ja neuvontatyössä nousee esille kaupunkien ja kuntien suhteellisen pienet asukasmäärät, pitkät välimatkat ja syrjäseudulla asuvien nuorten suuri osuus. Muun muassa näistä syistä tieto- ja neuvontapalveluja tarjoavat kunnat ovat kehittäneet ja toteuttaneet alueellisia, seudullisia ja jopa maakunnallisia tieto- ja neuvontapalveluita. Toinen erityispiirre on yksittäisten kuntien vähäiset resurssit tuottaa tarvittavia ohjauksen ja neuvonnan palveluita. Keskittämällä palveluja alueellisesti ja maakunnallisesti on voitu tarjota nuorten tiedon tarpeisiin laadukkaat ja kattavat nuorten tieto- ja neuvontapalvelut. (Fedotoff 2007, 414–417; Fedotoff & Pietilä 2011, 65 – 66). Tämä on ollut toimiva suunnitelma ja laadukkaita palveluja on toteutettu alueellisesti yhteistyössä. Nyt ongelmaksi on muodostunut kiristynyt kuntatalous. Kunnat eivät ole enää niin valmiita panostamaan yhdessä tuotettuihin palveluihin, jos palvelun täysimittaisesta käyttämisestä ei ole taetta.

Cederlöf (2008) on selvityksissään pohtinut paikkakunta- ja aluetyyppejä. Erilaisia alueellisia eroavaisuuksia on löydettävissä myös nuorten tieto- ja neuvontatyön palveluverkostosta. Erityisesti pienten kuntien mahdollisuudet tarjota erilaisia nuorisopalveluita tulee ottaa huomioon alueellisia palveluja suunniteltaessa

ja kehittäessä. Resurssien puute ei toisaalta merkitse ettei palvelua tarvittaisi: palvelun tarpeeseen voi olla jopa isompi tarve pienessä kunnassa kuin isossa kaupungissa.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointialueita määriteltäessä alueiden erityispiirteet, väestöpohja ja maantieteelliset etäisyydet tulee huomioida. Lisäksi muut tarjolla olevat nuorisopalvelut ja verkostot on kartoitettava (Kovalainen 2011, 15). Alueiden erityistarpeiden määrittely on vaikeaa, eikä se voi perustua ainoastaan kokemukselliseen tietoon. Alueiden määrittelyn pohjaksi tarvitaan tutkittua ja analysoitua tietoa. Tiedon ymmärtäminen ja soveltaminen asetettuun tehtävään vaatii nuorisotyöntekijöiltä ja nuorisopalveluita tuottavilta tahoilta osaamista ja ammattitaitoa.

Nuorten tieto- ja neuvontatyö nuorisotyön tavoitteellisena peruspalveluna määritellään käsittävän nuorten henkilökohtaista ohjausta, neuvontaa ja tukea lähipalveluina palvelupisteissä, verkkoperustaisissa palveluissa tai muissa toimintaympäristöissä. Nuoren tiedon ja ohjauksen tarpeet erilaisissa nuorten elämään liittyvissä kysymyksissä, valintatilanteissa ja huolenaiheissa määritellään osaksi ehkäisevää nuorisotyötä (Fedotoff & Pietilä 2011,118).

2.1 Nuorten tieto- ja neuvontatyötä linjaavat asiakirjat ja suositukset

Yhteiskunnalliset muutokset, kuten kunta- ja palvelurakennemuutos sekä aluehallinnon ja aluekehityksen uudistukset ovat tuoneet haasteita nuorisotoimialalle. Suunnitelmallisilla pitkän tähtäimen tavoitteilla ja toimenpiteillä haasteisiin voidaan kuitenkin vastata ja saavuttaa kestäviä ja kustannustehokkaita ratkaisuja. Ratkaisujen tulee perustua tutkittuun ja analysoituun tietoon sekä nuorisotyötä koskevien linjausten ja lakien huomioon ottamiseen. Tietoon perustuvat ratkaisut tukevat myös nuorten tieto- ja neuvontatyön ja -palveluiden kannalta keskeisiä eurooppalaisten ja kansallisten kehittämisohjelmien strategisia tavoitteita ja toimenpiteitä (OKM 2012, 7–11).

Nuorten tieto- ja neuvontatyötä Suomessa linjaavat muun muassa eurooppalaiset nuorisotiedotussuositukset vuosilta 2004 ja 2009. Näkemykseni on, että ammatillinen ja eettinen pohdinta nuorten tieto- ja neuvontatyössä on Suomessa ollut vahvempaa suhteessa muuhun nuorisotyöhön. Yksi syy tähän on, että eurooppalaiset instituutiot kuten Euroopan neuvosto ovat huomioineet suosituksissaan miten jäsenvaltioissa tulisi järjestää nuorille suunnatut tieto- ja neuvontapalvelut. Suositus nuorille suunnatusta tiedottamisesta jäsenvaltioille CM/Rec(2010)8 ministerineuvosto hyväksyi 16.6.2010. (Liite 1.) Periaatteet ja suosituksen tukevat eettistä pohdintaa, jota hyödynnetään kehittämisen pohjana.

Nuorten tieto- ja neuvontatyötä ohjaavat Eurooppalaiset nuorten tieto- ja neuvontapalvelutyön periaatteet (2004). (Liite 2.) sekä Eurooppalaiset verkkoperustaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun periaatteet (2009). (Liite 3.) Molemmat periaatteet ovat suosituksia ja suuntaviivoja työmuodon toteuttamiselle ja kehittämiselle. Lisäksi ne antavat näkökulmia työmuodon eettiselle pohdinnalle. Periaatteet ovat eurooppalaisen nuorten tieto- ja neuvontatyön kattojärjestö ERYICAn jäsenjärjestöjen yhdessä toteuttamat ja allekirjoittamat. Suomessa ERYICAn jäsenjärjestönä toimii Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatti (Fedotoff 2007, 418).

Nuorten tieto- ja neuvontatyön edistämiseen Suomessa vaikutti vuonna 2006 voimaan tullut nuorisolaki (72/2006), jonka tarkoituksena on ”tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja.” Näihin tavoitteisiin pyritään kaikissa nuorisolain mukaisissa peruspalveluissa, joista yhtenä peruspalveluna laissa mainitaan tieto- ja neuvontapalvelut (Aaltonen 2007).

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015 ohjaa strategisena lähtökohtana nuorisotoimialaa ja sen myötä nuorten tieto- ja neuvontatyön kansallisia tavoitteita ja painopisteitä. Kehittämisohjelmalla pyritään ohjaamaan yhteiskunnallista kehitystä ja toimintaa kuten palveluja, verkostoitumista ja tiedontuotantoa. Työmuoto tukee kehittämisohjelman kolmen kärkitavoitteen: lasten ja nuorten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja arjenhallinnan toteuttamista. Nuo-

ren tukeminen elämänsä osaajaksi ja toimijaksi on myös nuorten tieto- ja neuvontatyön keskeinen päämäärä (Määttä & Komonen 2011, 8).

Nuorisosiain neuvottelukunnan (Nuora) julkaisema, lapsille ja nuorille suunnattu opas Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman 2012–2015 velvoitteista avaa nuorille sen, mitä Suomessa aiotaan nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi lähivuosina tehdä. Yhdeksi välineeksi ja palveluksi nostetaan nuorten tieto- ja neuvontatyö, jonka tulisi olla saatavana tasa-arvoisena palveluna kaikille nuorille. Palvelut tarjoavat nuorille laaja-alaisesti tietoa kaikista nuoren elämää koskevista aiheista ja tarvittaessa ohjaavat nuoren asiantuntijan luo lisätiedon ja avun saamiseksi. (Nuora 2012, 1–18). Kunnassa on oltava nuorille suunnattu tieto- ja neuvontapalvelu, josta nuoret voivat opinto-ohjauksen myötä saada riittävästi tietoa jatko-opintomahdollisuuksista. (Emt., 21.)

Vaalikaudella 2007–2011 toteutettu Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmassa toteutetut hankkeet ja esitykset tuottivat laajasti tietopohjaa lasten ja nuorten hyvinvoinnista sekä erilaisista käytännöistä. Tätä tietopohjaa ja politiikkaohjelmassa hahmoteltuja suuntaviivoja hyödynnetään nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämisessä sekä palveluiden painopisteistä päätettäessä. (Aarnikka, Perho & Wrede 2011, 82–85).

Euroopan komission valkoinen kirja ”EU:n nuorisopolitiikan uudet tuulet” vuodelta 2001 nosti esille painopistealueita, jotka otettiin huomioon myös Suomen nuorisolaissa vuonna 2006. Nuorille tarjottava tiedotus nostettiin nuorten osallisuuden, nuorisotutkimuksen ja vapaaehtoistyön rinnalla keskeisiksi teemoiksi kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Samanaikaisesti nuorisotiedotus määriteltiin opetusministeriön nuorisoyksikön toimintapolitiikassa keskeiseksi strategiseksi kehittämisalueeksi (Aaltonen 2007, 110–111).

Toimialan kehittämisen strategisina suuntaviivoina toimivat osaltaan Euroopan neuvoston suositus nuorisotiedotuksesta No.R (90) 7, Euroopan neuvoston suositus nuorten tieto- ja neuvontapalveluista 2010 Rec (2010)8, Euroopan neuvoston ministerikomitean hyväksymä päätöslauselma Euroopan neuvoston nuorisopolitiikasta, prioriteettina ihmisoikeudet ja demokratia 2008 painotta-

en myös tiedotus- ja neuvontapalvelujen saatavuutta sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 12. artikla.

Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus vuodelta 2010 painottaa jäsenvaltioita vakiinnuttamaan ja kehittämään nuorten tieto- ja neuvontapalveluita, tukemaan uusia työmenetelmiä ja laadukkaita hankkeita. Lisäksi suositus painottaa lisäämään nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden tietoisuutta ja koulutusta uusista haasteista sekä edistämään ammatillisten kokemusten ja käytäntöjen vaihtoa työntekijöiden kesken (Emt., 6).

Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden toiminnan lähtökohtana on eurooppalaisten periaatteiden ja suositusten lisäksi lasten ja nuorten oikeus tiedonsaantiin, mikä ilmaistaan ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa, lapsen oikeuksien julistuksessa sekä Euroopan ihmisoikeus- ja perusvapaussopimuksessa. Suomen nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden verkosto on ottanut huomioon työssään myös Euroopan unionin nuorisostrategian 2010–2018 ehdotuksen, jossa tavoitteena on parantaa nuorisoa koskevaa tiedon saatavuutta ja levittää tietoa kaikkia mahdollisia kanavia käyttäen paikallisella, alueellisella ja kansallisella tasolla (Fedotoff, 2011, 63).

Kuntien ja alueiden omat strategiat ja toimenpideohjelmat linjaavat nuorisotyön toteuttamista alueilla ja maakunnissa. Useilla alueilla on toteutettu seudullisia lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmia ja niillä on vaikutusta myös nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden saatavuuteen ja kehittämiseen. Kehittämisohjelmissa on otettu huomioon myös nuorten tiedon ja ohjauksen saannin oikeus. Lähtökohtana kehittämisohjelmissa ovat alueen erityispiirteet ja tarpeet. Monialainen ja moniammatillinen näkökulma ovat kehittämisen keskiössä (Aaltonen 2007, 196).

Aaltonen (2007,110–111) toteaa moniammatillisen yhteistyön korostuvan neuvontapalveluiden osalta. Nuorten ongelmiin ja elämäntilanteisiin vastaaminen ei ole mahdollista muutoin kuin verkostomaisella moniammatillisella yhteistyöllä. Nuorten kannalta merkittävin toimija on paikallinen taso, jossa päävastuu nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden järjestämisen osalta on kunnilla. Nuorten tieto- ja neuvontapalvelu ei ole määritelty subjektiiviseksi oikeudeksi. Kunnat voivat

itse päättää tarjotaanko nuorten tieto- ja neuvontapalveluita ja missä muodossa. Mielestäni tästä syystä tarvitaan alueiden yhteistyötä palveluiden toteuttamiseksi yhteisöllisesti kehittäen ja toteuttaen.

Työmuotoa linjaavat asiakirjat, suositukset ja lait tukevat nuorten tieto- ja neuvontatyön toteuttamista ja kehittämistä. Nuorisoalan toimijoiden tehtävänä on hyödyntää näitä välineitä parhaalla mahdollisella tavalla työmuodon ja palveluiden yhteisölliseen kehittämiseen kaikilla tasoilla.

2.2 Aluekoordinoinnin lähtökohdat

2000-luvun alussa nuorten tieto- ja neuvontatyö tuli yhä paremmin tunnetuksi Suomen nuorisotyön kentässä ja kansalliselle koordinoinnille syntyi palvelujen määrällisen kasvun myötä tarve ja tilaus. Nuorisotyöntekijät olivat aktiivisesti yhteydessä opetusministeriöön koordinoitumalla toteuttamiseksi. Vuonna 2005 Oulussa järjestetyt nuorten tieto- ja neuvontatyön kansalliset kehittämispäivät toimivat lähtölaukauksena kansallisen koordinoinnin toteutukselle. Kehittämispäivillä esitettiin myös ensimmäinen visio ja malli aluekoordinoinnista (Nuorten tieto- ja neuvontakeskus Nappi 2005, 20). (Liite 4.)

Aluekoordinointimallissa toteutetaan alueellista yhdenvertaisuutta palvelujen saatavuudessa ja tasa-arvoisten mahdollisuuksien tarjoamista kaikille nuorille. Lisäksi aluekoordinointimalli tukee alueellisten, nuorille suunnattujen lähipalveluiden kehittämistä nuorisotyöntekijöiden osaamisen ja ammattitaidon edistäjänä (Fedotoff 2012, 10- 11).

Näihin tavoitteisiin päästäkseen nuorisopalveluista vastaavien tahojen, nuorisotyöntekijöiden ja yhteistyökumppanien tulee yhdistää voimansa, löytää synergiaedut ja yhteinen foorumi nuorille suunnattujen, yhteisöllisesti laadukkaiden tieto-, ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämiseksi. Tehtävä ei ole helppo ja se vaatii tahtotilan yhteistyölle sekä motivaatiota pitkäjänteiseen suunnitteluun ja toteutukseen. Lisäksi on syytä tarkastella aluekohtaisia nuorisotyön kehittämisohjelmia ja -strategioita.

Koordinaatti-keskuksen, jonka tehtäväksi oli osoitettu työmuodon kansalliset asiantuntija- ja tukipalvelut, resurssit eivät riittäneet täyttämään ammatillista tuen tarvetta yli 250 kunnan ja järjestön toimijoille. Vaateet sekä ammatillisille tukipalveluille että työmuodon, menetelmien ja mallien kehittämiseksi alkoivat saavuttaa keskuksen resurssien rajat vuoden 2009 lopussa. Erityisenä haasteena oli hankkeissa saatujen tulosten arviointi ja hyvien käytäntöjen juurruttaminen sekä palvelujen jatkuvuuden ja saatavuuden turvaaminen osana muita nuorisopalveluita (Fedotoff 2012, 10- 11).

Useat kunnat, seudut ja alueet ovat saaneet hankerahoitusta muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriöstä nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kehittämiseksi ja toteuttamiseksi. Hankerahoituksella ei voida tukea pysyväisluonteisia palveluita. Tämä näkökulma huomioiden on kestävän kehityksen mukaista, että mahdollisimman lähellä tarjottavat ammatilliset asiantuntija- ja tukipalvelut ovat tukemassa organisaatioita jalkauttamaan hankkeiden hyvät käytännöt ja mallit osaksi kuntien pysyviä nuorisopalveluita. Tarvitaan kuitenkin koordinoitua ja yhteisöllistä kehittämistä, jotta laadukkaat, sovellettavissa olevat käytännöt ja mallit saadaan kaikkien toimijoiden hyödynnettäviksi.

Aluekoordinoinnin vastuutaholta edellytetään valmiuksia vastata nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden toiminnan ja kehittämisen haasteisiin koko alueella. Tavoite on, että jo olemassa olevien palveluiden ja meneillään olevien hankkeiden laatua parannetaan toimijoiden yhteisöllisellä kehittämisellä ja osaamisen jakamisella. Keskiössä on yhteisöllisen kehittämisen lisäksi alueen nuorisotyöntekijöiden ammatillinen kehittyminen ja osaamisen vahvistaminen (Kovalainen 2011,15).

Kestävän kehityksen edistäminen liittyy taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kehitykseen. Kestävän kehityksen näkökulmat tulisi ottaa huomioon kaikessa yhteiskunnallisessa toiminnassa ympäristöstä huolehtien. Nuorisopolitiikassa korostetaan erityisesti sosiaalista ja kulttuurista kestävyttä. Tavoitteena on taata hyvinvoinnin edellytykset. Nuorisopolitiikan keskiössä ovat nuoret kansalaisina, ryhmän jäsenenä ja yksilöinä. (OKM 2012, 61.)

Aluekoordinointialueiden määrittely on haastavaa. Osa kuntien toimijoista epäilee kuntansa nuorisotyön palveluiden heikkenevän nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden osalta aluekoordinoinnin sijoittuessa naapurikuntaan. Tietyillä alueilla tulee ratkaista myös kielikysymys.

Kysymys on osittain myös kilpailusta, kenen palveluja nuoret käyttävät ja hyötykö toinen kunta mahdollisesti enemmän aluekoordinointimallista. Aluekoordinointiin liittyvissä alueellisissa suunnittelutapaamisissa on noussut esille huoli tasa-arvoisten tukipalvelujen saamisesta aluekoordinoinnista vastaavalta taholta. Haasteita Koordinaatti-keskukselle aluekoordinointimallin kehittämisessä tuo toimijoiden halu saada valmiita vastauksista alueista ja vastuutahoista. Keskusteluissa jää usein sivuun keskeinen tekijä: millaisia valmiuksia ja motivaatiota toimijoilla on yhteisölliseen kehittämiseen.

Kysymyksessä on usean vuoden kehittämisprosessi, jolla tulee olemaan pitkäkestoisia vaikutuksia. Alkuvaiheessa on vaikea määritellä kaikkia aluekoordinointialueita ja vastuutahoja. Aluekoordinointimalli voidaan kapea-alaisesti nähdä hankkeiden jatkohankkeena sekä niiden hanketyöntekijöiden jatkotyöllistämisen mahdollisuutena. Edellä mainittu seikka osaltaan saattaa rajata pohdintaa aluekoordinoinnin yhteisöllisen kehittämisen tavoitteista ja tehtävistä liian kapeaksi.

Alueen, jolle aluekoordinointitehtävää haetaan, tulee olla riittävän laaja ja aluetta tulee tarvittaessa voida myös laajentaa ensimmäisen toimintavuoden jälkeen. Uudet koordinointialueet määritellään yhteistyössä Koordinaatti-keskuksen kanssa jo hakuvaiheessa. Alueen kunnat päättävät yhdessä, mikä taho toimii vastuutahona. Kaikkien mukaan lähtevien kuntien tulee sitoutua jo hakuprosessin alkuvaiheessa. (Koordinaatti-keskus 2012, 10.). Aluekoordinoinnin kohderyhmänä ovat ensisijaisesti alueen nuorten tieto- ja neuvontatyötä tekevät työntekijät, nuorten tieto- ja neuvontapalveluja toteuttavat tahot ja hankkeet sekä nuoret. Lisäksi kohderyhmänä ovat kuntapäätäjät ja muut nuorten parissa toimijat (Emt., 10). Lopullinen kohderyhmä ovat nuoret nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden käyttäjinä.

Aluekoordinointimallin lähtökohtana on, että maantieteellisesti tarpeeksi laajat alueet voivat hakea avustusta opetus- ja kulttuuriministeriöltä alueelliseen koordinointitehtävään. Alue määritellään ennen hakuvaihetta yhteistyössä kansallisen nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskuksen kanssa. Aluerajaukset noudattavat ensisijaisesti maakuntarajoja. Laajuutta ei ole kuntamääräisesti määritely. Alueita tullaan pilottihankkeen aikana pohtimaan alueiden nuorisotoimijoiden, opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisoyksikön ja Koordinaattikeskuksen yhteistyönä. (Koordinaatti 2012, 10.). Elinkeino-, liikenne- ja ympäristövirastojen nuorisoasioista vastaavat virkamiehet ovat alueiden nuorisotyön ominaispiirteiden asiantuntijoita, joten myös heidän kuulemisensa alueita määriteltäessä on tärkeää.

2.3 Aluekoordinointimallille asetetut tehtävät

Aluekoordinointimallin kehittämisen toimeksiannon saatuaan Koordinaattikeskus määritteli suuntaa antavat lähtökohdat ja tavoitteet aluekoordinoinnin vastuutahoille. Tehtävä ei ollut ongelmaton. Riski nähdä malli vain rakenteellisena, ilman ymmärrystä yhteisöllisen kehittämisen mahdollisuuksista, oli olemassa. Taustalla oli tieto ja oletus kuntaliitosten vaikutuksista työyhteisöihin sekä johtamiseen ja kehittämisen kulttuureihin hankkeissa. Lisäksi Koordinaattikeskuksen toimijoiden havaintona oli, että yhteistyö alueellisissa hankkeissa oli vajavaista niiltä osin, kun se liittyi laadun kehittämiseen ja arviointiin sekä nuorten aitoon osallistumiseen.

Haasteena on, miten yhteisöllisen kehittämisen prosessia viedään aluekoordinointimallissa eteenpäin. Kriittiseksi tekijäksi todettiin jo alkuvaiheessa nuorisotyöntekijöiden kokemukset hankkeiden kertaluontoisuudesta. Aluekoordinointimallin tavoite on kääntää katse yhteisölliseen kehittämiseen ja nuorisotyöntekijöiden motivointiin sekä sitouttamiseen. Onnistuessaan malli tulee vaikuttamaan nuorisotyöntekijöiden työ- ja toimintakulttuureihin, palveluiden laatuun sekä nuorten osallisuuteen ja kuulemiseen.

Oulun seudun ja Oulunkaaren pilottihankealueen perustamissuunnitelmassa (2011, 1–3) on määritely alueelliselta vastuutaholta hyviä valmiuksia vastata

nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden alueellisen toiminnan ja kehittämisen tarpeisiin. Vastuutaholla tulee olla kokemusta ja tuntemusta työmuodosta ja sen tavoitteista, ammatillista tietotaitoa ja käytännön osaamista hankkeista sekä hyvät verkostot ja luottamus alueen toimijoiden keskuudessa. Aluekoordinointitaho tulee toimimaan tiiviissä yhteistyössä Koordinaatti-keskuksen kanssa, jotta alueen erityistarpeet ja kehittämiskohdat voidaan arvioida suhteessa muihin alueisiin. Toimijoiden yhteistyönä määritellään, mitkä ovat kansallisen tahon asiantuntija- ja tukipalvelut alueelle ja onko tarvetta erityisesti kohdennetulle asiantuntijatuella.

Aluekoordinointi perustuu kuntien ja alueiden nuorisoasioista vastaavien seutu- ja alueorganisaatioiden sopimukseen ja sitoutumiseen yhteisestä kehittämisestä. Sopimuksilla taataan tiedonkulku kaikille toimijoille ja tasoille siitä, millaista hanketta ollaan suunnittelemassa. Samalla arvioidaan toteuttaako malli alueen nuorisotyölle ja -politiikalle asetettuja tavoitteita. Strategioiden ja toimenpidesuunnitelmien tulee kulkea käsi kädessä niin, että strategia tukee aluekoordinointimallin tavoitteita ja aluekoordinointimalli tukee alueen nuorisotyön strategiaa. Lisäksi sopimuksilla vahvistetaan ja taataan työntekijöiden mahdollisuudet sekä velvollisuudet osallistua kehittämiseen osana omaa työtään ja toimenkuvaansa (Koordinaatti 2012, 10–11).

Alueen toimijoiden tulee hakuvaiheessa tehdä sopimukset siitä, mitkä ovat aluekoordinointimallissa mukana olevien tahojen oikeudet, velvollisuudet ja vastuu aluekoordinointimallin toteuttamisessa. Malli perustuu sitoutumiseen ja yhteisölliseen kehittämiseen nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden saatavuuden ja laadun takaamiseksi (Emt., 11).

Aluekoordinaattori on asiantuntija- ja tukipalvelu kuntien nuorten tieto- ja neuvontapalveluita toteuttaville tahoille ja niiden työntekijöille sekä yhteisöllisen kehittämisen promoottori. Työntekijät ovat pääsääntöisiä kuntien nuorisotyöntekijöitä.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinoinnille suunniteltuja vastuualueita ja tehtäviä ovat:

1. Nuorten tieto- ja neuvontatyön asiantuntija- ja tukipalveluna toimiminen kuntien nuorisotyön toimijoille ja vastuutahoille tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden suunnittelussa, kehittämisessä ja toteutuksessa
2. Yhteisöllisten prosessien vahvistaminen ja kehittäminen yhteistyössä toimijoiden kanssa
3. Alueellisten verkostojen ja yhteistyön vahvistaminen
4. Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämisen koordinointi
5. Nuorisotyöntekijöiden ammattitaidon ja osaamisen vahvistaminen
6. Yhteistoiminnallisen vuoropuhelun edistäminen toimijoiden välillä ja muiden sidosryhmien kanssa
7. Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden ja hankkeiden ohjaus ja neuvonta
8. Nuorten osallisuuden, kuulemisen ja vaikuttamisen edistäminen (välineenä mm. verkkodemokratiapalvelu Aloitekanava.fi)
9. Alueellisen tiedon kokoaminen ja tuottaminen kehittämisen välineeksi
10. Viestinnän koordinointi toimijoiden välillä

(Koordinaatti 2012, 11.)

Aluekoordinoinnin pilottihankkeesta saadut kokemukset ja käytännöt muun muassa yhteisöllisestä kehittämisestä arvioidaan mallin jatkokehittämisen pohjaksi. Kehittämisen etenemistahti pyritään pitämään vakaana rahoituksen puitteissa. Tavoite on toteuttaa pysyväisluonteinen alueellisen nuorisotyön rakenne nuorten tieto- ja neuvontatyön tueksi. Kehityksessä seurataan alueiden muutoksia kuntaliitosten myötä, olemassa olevia nuorten tieto- ja neuvontatyön palveluita ja -hankkeita sekä niiden toimivuutta ja laatua.

Aluekoordinointimalliin siirtyminen on kunnille ja alueille vapaaehtoista. Muutamia aluekoordinointiin liittyviä selvityshankkeita on meneillään ja alkamassa opetus- ja kulttuuriministeriön tuella keväällä 2012. Seinäjoen alueen esiselvitys aluekoordinoinnista valmistuu huhtikuussa 2012. Esiselvitystyö on tapa varmistaa huolellinen suunnittelu ja nuorisotoimijoiden valmius alueelliseen yhteistyöhön aluekoordinoinnissa. Esiselvityksillä tuotetaan lisäksi arvokasta tietoa kunnista, jotka sijoittuvat luontevasti saman aluekoordinointialueen sisään. Kaikella suunnittelulla ja valmistelulla pyritään suunnitelmallisiin ja kestäviin ratkaisuihin nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen tuottamisessa siten, että yhteisöllinen kehittäminen on keskiössä.

2.4 Oulun seudun ja Oulunkaaren kunnat pilottikuntina

Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin ensimmäinen pilottihanke alkoi 1.5.2011 Oulun seudun ja Oulunkaaren seutukunnan alueella Pohjois-Pohjanmaalla. Toiminta-alueeseen kuului vuonna 2011 yhteensä 15 kuntaa, joista Oulun seudun kuntia ovat Hailuoto, Haukipudas, Kempele, Kiiminki, Limminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Oulunsalo ja Tyrnävä sekä Oulunkaaren kunnat Ii, Yli-Ii, Pudasjärvi, Utajärvi ja Vaala. Kuntien yhteistyö aikaisempien nuorten tieto- ja neuvontapalveluhankkeiden ja alueellisen nuorille suunnatun verkkopohjaisen SeutuNappi -palvelun myötä oli yhteisen keskustelun ja suunnittelun pohjana. Aluekoordinointimallin pilottihankkeelle oli alueella olemassa rakenteelliset valmiudet yhteistyöhön (Kovalainen 2011,2; Cederlöf 2011, 14–15).

Haasteita kuntien väliselle yhteistyölle asettaa meneillään oleva monikuntaliitos, joka luo toimijoille keskeneräisyydellään epätietoisuutta kunnan nuorisopalvelutarjonnan jatkuvuudesta. Syntyvä Uusi Oulu liittää yhteen viisi aluekoordinoinnin pilottihankkeessa mukana olevaa kuntaa vuoden 2013 alusta. Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden järjestämisen muodoista Uudessa Oulussa ei ole tehty päätöksiä. Uuden Oulun nuorisopalveluiden laadun voimavaroina ovat nuorisotyöntekijöiden osaaminen sekä alueen nuorten mielipiteet. Tästä syystä heitä tulee myös kuulla.

Alueella on valmiudet yhteistyöhön. Nuorisotyöntekijät tuntevat toisensa ja yhdessä toimiminen on tuttua. Tuttuus voi tuoda kuitenkin rasitteita ja haasteita uuden kehittämiselle. Vanhat roolit ja toimintatavat koetaan uhatuiksi ja vakiintuneet valtasuhteet saattavat keikahdella. Alun sekasorto, epävarmuus ja osittainen epämukavuusalueella liikkuminen aiheuttaa väistämättä vastustusta, oman reviirin puolustamista ja jopa muutosvastarintaa. Tämä voi näkyä pyrkimyksenä sivusta johtamiseen tai toiminnan mitätöintiin. Kipuilit, tunnot ja tunteet tulisikin purkaa auki yhdessä.

Oulun seutu oli aloitteellinen nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointipilottiin liittyvän keskustelun avaajana. Yhteistyössä alueen kuntien nuorisosis-

ta vastaavien toimijoiden, Koordinaatti-keskuksen ja Oulun kaupungin nuorisotoimen kanssa aluekoordinointiin liittyvä rahoitushakemus opetus- ja kulttuuriministeriöön käsiteltiin Oulun seudun sivistystiimissä sekä Oulunkaaren kuntayhtymän yhtymähallituksessa. Päävastuutahoksi sovittiin Oulun seutuorganisaatio. Hakemusvaiheessa sovittiin myös, että pilottihankeen operatiivinen toteutus hankitaan ostopalveluna Oulun kaupungilta (Kovalainen 2012, 16).

Oulun seutu ja Oulunkaaren organisaatiot hyväksyivät hankehakemuksen sekä sen tavoitteet. Myönteisen rahoituspäätöksen jälkeen toiminta käynnistettiin keväällä 2011.

Aloitukset on hankkeiden kriittinen kohta ja sen aikaisiin toimenpiteisiin, erityisesti viestintään, tulee kiinnittää huomiota. Viestintäroolit ja -vastuut tulee olla selkeät, jotta viestinnällisiä katvealueita tai päällekkäistä viestintää ei tapahtuisi. Pilottihankeen aloitus venyi liian pitkälle: kesää vasten oli vaikeuksia saada nuorisotyöntekijöitä yhteisen pöydän ääreen. Kuntien nuorisotyöntekijöille tiedottaminen ja perehdytys hankkeen tavoitteisiin ja tarkoitukseen jäi liian myöhäiseksi. Samasta syystä Oulun seudun ja Oulunkaaren nuorisotoimien vastaavien esimiesten, päälliköiden, ja päättävien toimielinten yksityiskohtainen informointi hankkeen tavoitteista jäi vajaaksi.

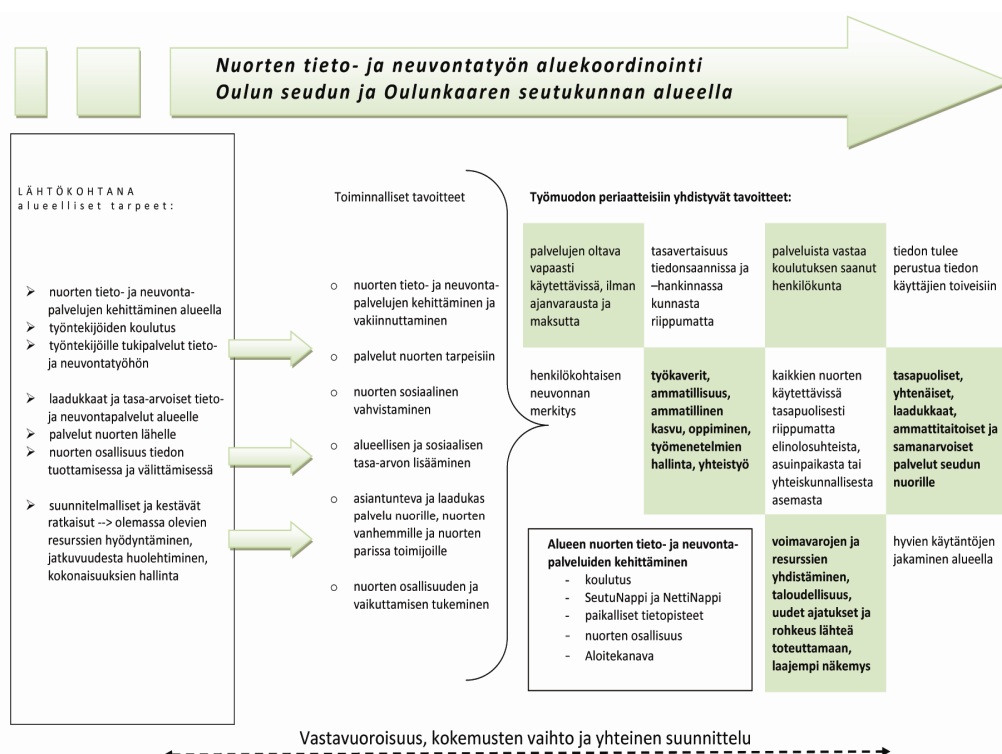
Aluekoordinointimallin kansallinen kehittämisvastuu on Oulussa sijaitsevalla Koordinaatti-keskuksella. Tästä syystä oli perusteltua sijoittaa pilottihankeen aluekoordinaattori samaan toimintayksikköön. Pilottihankeen työntekijällä on tarvittava ammatillinen tuki ja ohjaus lähellä ja joustavasti saatavilla. Koordinaatti-keskuksen työntekijät ovat mukana hankkeen projektiryhmässä sekä alueen nuorisotyöntekijöiden tapaamisissa, kokouksissa ja koulutuksissa. (Emt., 15–18).

Oulun kaupungin nuorisotoimen (entinen nuorisosiainkeskus, nykyisin Sivistys- ja kulttuuripalvelut, Oulun kaupungin nuorisotoimi) ja Oulun seutuorganisaation ostopalvelusopimukseen kirjattiin tavoitteeksi kehittää aluekoordinointimalli yhteistyössä Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskuksen kanssa. Sopimukseen kirjattiin Oulun kaupungin nuorisotoimen, Nuorten tieto- ja neuvontakeskus Napin sekä verkkoperustaisessa SeutuNappi-palvelussa mukana olevien kuntien nuorisotyöntekijöiden toimijaverkoston vahvistaminen. Sopimukses-

sa määriteltiin myös hanketta hallinnoivan tahon, hanketta ostopalveluna tuottavan tahon sekä perustettavan hankeorganisaation vastuut (Emt., 15–18).

Pilottihankkeen projektiryhmässä toimii hankealueen nuorisotyöntekijöitä, jotka vastaavat kunnassaan nuorten tieto- ja neuvontatyöstä. Projektiryhmän jäseniä on aluekoordinaattorin lisäksi kuusi. Projektiryhmän tehtävänä on tuoda kuuluviin alueen nuorisotyöntekijöiden ääni pilotin tavoitteiden ja toimenpiteiden suunnittelussa ja mallin kehittämisessä sekä toimia aluekoordinaattorin tukena toimintasuunnitelman tekemisessä ja toteutuneiden toimien arvioinnissa. Projektiryhmän kokouksiin osallistuu tarvittaessa Koordinaatti-keskuksen työntekijä (Emt., 15–18).

Aluekoordinointimallin pilottihankkeen toteuttamiseen saatiin vuonna 2011 osarahoitus opetus- ja kulttuuriministeriön nuorten tieto- ja neuvontatyöhön suunnatuista vuosittaisista hankemäärärahoista. Pilottihanketta jatketaan samoin perustein vuonna 2012. Hankkeessa mukana olevilla kunnilla on kunnan nuorten määrään perustuva omarahoitusosuus. Lisäksi budjettiin on sisällytetty laskennallisia omavastuuosuuksia. Opetus- ja kulttuuriministeriö edellyttää hankehakijoilta noin 50 prosentin omarahoitusosuutta.

Kuvio 1. Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin pilottihankkeen alueellisten tarpeiden lähtökohdat. (Kovalainen 2011.)

3 YHTEISÖLLINEN KEHITTÄMINEN

Aluekoordinoinnin tavoitteena on, että yhteisöllinen kehittäminen läpileikkaisi kaikki toiminnan ja organisaatioiden tasot, joilla on kosketuspintaa nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiseksi. Aluekoordinointimallin suunnittelu, toteutus, arviointi ja jatkokehittäminen ennen lopullisen mallin syntyä yhdistävät monialaisen nuorisotoimijoiden joukon. Ryhmän jäsenet ovat erilaisissa rooleissa ja keskinäisessä vuorovaikutuksessa mallin kehittämisen eri vaiheissa.

Yhteisöllinen kehittäminen ei ole vain perinteistä yhteistyötä. Kysymys on yhteistyöstä, jossa nuorisotyöntekijöiden yhteisöllisyyden toteutumisesta muodostuu väline, jolle yhteisöllinen kehittäminen rakentuu. Ei riitä, että toimijat kokoontuvat yhteisen pöydän ääreen keskustelemaan, miten asetettuihin tavoitteisiin päästiin. Kysymys on jakamisesta, kuuntelemista ja kannustamisesta sekä hyväksytyksi tulemisesta. Yhteisöllisyyden rakentuminen on prosessi, mikä vie aikaa ja vaatii luopumista, rohkeutta ja avoimuutta. Prosessissa työntekijä joutuu tarkastelemaan omaa osaamistaan suhteessa ryhmän muihin jäseniin sekä luottamaan yhteisölliseen vertaistukeen osaamisensa täydentäjänä.

Opinnäytetyössäni kehittämisellä tarkoitetaan nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin yhteisöllistä kehittämistä. Kuntaliitosten sekä nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen määrällisen kasvun myötä on tullut ajankohtaiseksi uudistaa myös työmuodon palvelurakennetta. Pelkkä rakenne ei riitä muuttamaan työ- ja toimintakulttuureita, vaan tarvitaan syvempää ymmärrystä ja tarkastelua siitä, mitä on rakenteiden takana. Yhteisöllinen kehittäminen vaatii toimiakseen yhteisiä tavoitteita ja käsitteitä, sitoutumista tavoitteisiin, sopivan työskentelyprosessin ja -menetelmät.

Tavoite on seuraavan viiden vuoden aikana toteuttaa malli, josta yksi alueellinen vastuutaho vastaisi työmuodon asiantuntija- ja tukipalveluista sopivan laa-

jalla alueella yhteistyössä Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskuksen kanssa.

Kunta- ja palvelurakennemuutoksen pyörteissä on voinut käydä niin, että henkilöstö on jäänyt strategioiden ja suunnitelmien varjoon. Taloudellinen puoli ja kuntaliitosten hyöty ovat korostuneet toimenpidesuunnitelmissa sekä viestinnässä. On unohdettu, että rakenteissa toimivat ihmiset, joiden sitoutuminen muutosten onnistuneeseen toteuttamiseen ovat ensiarvoisen tärkeitä. Henkilöstön ohittaminen päätöksenteossa ja vaikuttamisessa johtaa usein toiminta- ja työkuultuurien yhteentörmäykseen, muutosvastarintaan, epävarmuuteen ja jopa pelkoon. Lähtökohdat yhteisölliselle kehittämiselle ovat tällaisessa tapauksessa heikot.

Nuorten tieto- ja neuvontatyötä sekä palveluita on vuosien saatossa toteutettu ja kehitetty senhetkisten tarpeiden, saatavilla olevan rahoituksen sekä vaihtuvien trendien mukaisesti. Vuoropuhelu toimijoiden kesken oli ennen vuotta 2006 epäsäännöllistä eikä vuoropuhelulle ollut jatkuvuutta tai koordinoivaa tahoa. Kehittäminen jäi keskustelun tasolle, vaikka toimijat kokivat yhteisöllisyyttä yhteisten ammatillisten tavoitteiden suhteen. Välineet, menetelmät ja henkilöstöresurssit eivät mahdollistaneet suunnitelmallisempaa yhteisöllistä kehittämistä (Fedotoff 2011, 65–66).

3.1 Näkökulmia yhteisölliseen kehittämiseen

Haasteena nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin yhteisöllisen kehittämisen tavoitteissa on, ettei sitä voi antaa ulkoapäin annettuna tehtävänä, mille on asetettu valmistumisen aikataulu. Prosessi yhteisöllisen kehittämisen ymmärtämiselle ja sisäistämiseksi sekä hyödyntämiselle tapahtuu yksilön sisällä ja ryhmän vuorovaikutuksessa. Prosessia ei voi pakottaa. Aluekoordinointimallissa yhteisöllisen kehittämisen prosessia ja siihen kiinnittymistä tuetaan ja edesautetaan erilaisilla menetelmillä ja välineillä.

Yhteisöllisyys vaatii toteutuakseen tilan ja tarpeen. Yhteisöllisyyteen ihmisiä liittävät yhteisen kiinnostuksen aihe, motivaatio tai odotus hyödystä. Hyöty voi olla

joko taloudellista tai sosiaalista pääomaa. Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan yhteisöjä synnyttävää luottamusta ja yhteisiä pelisääntöjä siitä miten toimitaan. Sosiaalisen pääoman keskeisiä elementtejä on luottamus. Tähän pyritään myös aluekoordinointimallissa: luottamuksen rakentumiseen toimijoiden välillä, mikä edistää yhteisön toimintaedellytyksiä. Tavoitteena on yhteisön, ei yksilön ominaisuus. Oulun seudun ja Oulunkaaren pilottihankkeessa ymmärrys siitä, että taustalla saattaa olla negatiivisia kokemuksia tai jopa rasitteita yhteistyölle, tulee huomioida luottamuksen rakentamisessa (Hiilamo 2011,4).

Luottamuksen rakentumisella voidaan helpottaa vuorovaikutusta, vahvistaa yhdessä toimimista sekä yksilöiden mahdollisuuksia kasvuun ja kehitykseen. Ymmärrys yhteisöllisyydestä ja yhteisöllisestä kehittämisestä on tärkeää avata aluekoordinointialueen toimijoille sekä nuorisopalveluista vastaaville virkamiehille ja luottamushenkilöille. Ilman ymmärrystä prosessista vaateet nopeista tuloksista heikentävät kehittämistä sekä loppukädessä tulosten hyödyntämistä pysyviksi rakenteiksi (Emt.,4-5).

Yhteisöllisyyttä voidaan siis tarkastella useasta eri näkökulmasta. Makronäkökulma tarkastelee laajasti esimerkiksi väestöalueeseen perustuvaa yhteisönäkökulmaa. Makronäkökulmaan liittyvät yhteisön yhteisöllinen asioiden hoito ja yhteiset normit. Myös työyhteisöä voidaan tarkastella tästä näkökulmasta. Mikronäkökulmasta yhteisöllisyys muotoutuu yksilön asenteista, motivaatiosta, tiedon jakamisesta, auttamisesta, jaksamisesta ja siitä, että jaamme yhteisön muiden jäsenien kanssa saman toimintalogiikan. Nämä elementit vaikuttavat siihen, kuinka valmis yksilö on yhteistyöhön muiden kanssa. Makro- ja mikrotason näkökulmat yhdistyvät määriteltäessä työyhteisöihin liittyvää yhteisöllisyyttä. Työyhteisö määrittää tiettyjä toiminnan lainalaisuuksia, samalla kun yksilö vaikuttaa niiden muotoutumiseen. Yhteisöllisyys työyhteisössä tukee vuorovaikutusta, toisista välittämistä, työhyvinvointia ja oppimista (Paasivaara & Nikkilä 2010, 12-13).

Yhteisöllisessä kehittämisessä toimijoiden organisaatioiden, toimintakulttuurien ja työskentelytapojen eroavaisuudet tulee tuntea ja ymmärtää. Miten organisaatiot vaikuttavat kehittämisen tavoitteisiin ja joustavatko rakenteet? Kuinka tavoitteiden saavuttamista tukevat toimivat ja turvalliset toimintaympäristöt? Yhteisöl-

lisen kehittämisen jatkuvuus edellyttää keskeisten osaamisalueiden tunnistamista ja tavoitteiden asettamista työlle (Korhonen & Kuronen-Mattila 2012).

Buchroth ja Parkin (2010, 3) määrittelevät viisi nuorisotyön avainaluetta työtä ohjaavien arvojen saavuttamiseksi. Yhdeksi alueeksi he määrittelevät nuorisotyön strategioiden ja käytäntöjen kehittämisen. Toinen merkittävä alue on yhteistyö muiden toimijoiden kanssa. Toimenpiteet, joilla näihin tavoitteisiin päästään, ovat toimivien kumppanuuksien ja verkostojen rakentaminen. Muut heidän nimeämät avainalueet ovat ryhmien ja yksilöiden johtaminen ja kannustaminen, nuorten persoonallisuuden, sosiaalisuuden ja kasvatuksellisen kehityksen mahdollistaminen sekä tasa-arvon ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen.

Yhteisöllisen kehittämisen tueksi voidaan valita osallistavia ja yhteistoiminnallisia menetelmiä, joita hyödynnetään ja sovelletaan yhteisön toiminnassa tavoitteiden mukaan. Aluekoordinointimallin pilottihankkeessa osallistuvina menetelminä on käytetty swot-analyysia ja työyhteisöpysäkkimallia. Menetelmillä on tavoitteena yhdistää ryhmän jäseniä sekä vapauttaa luovuus ja rohkeus yhteisöllisen kehittämisen välineiksi. Menetelmillä tuodaan näkyviksi toimijoiden näkemyksiä ja mielipiteitä kehitettävään asiaan sekä kannustetaan käsittelemään tuttuja asioita uudella tavalla.

3.1.1 Yhteisöllisyys

Opinnäytetyössäni avaan yhteisöllisyyden käsitettä yksilön, ryhmän ja kehittämisen näkökulmista tukeutuen työni tietoperustaan sekä ammatilliseen kokeemukseeni.

Käsitteenä yhteisöllisyys on monimerkityksellinen ja vaikeasti määriteltävissä. Yhteisöllisyyttä voidaan tutkia yhteiskunnallisista järjestelmistä, organisaatioista ja ihmisten välisistä suhteista käsin (Paasivaara & Nikkinen 2010, 8–11).

Paasikivi ja Nikkilä (Emt., 11) toteavat, ettei yhteisöllisyyden määritelmää ole täysin yksiselitteisesti määritetty. Jos sanaa ”yhteisöllisyys” lähdetään selvittämään englannin kielestä, niin sanan monimuotoisuus on helppo havaita. Eng-

lanniksi ”sense of community” on yleisin käytetty ilmaisu yhteisöllisyydestä. Yhteisöstä sitä vastoin käytetään ilmaisu ”community”. ”Sense” sanana tarkoittaa jotakin aistiin, tuntoon, vaistoon ja järkeen viittaavaa. Näin perustellen yhteisöllisyys voidaan käsittää jotenkin ei-materialistisena asiana Paasikiven ja Nikkilän mukaan. Yhteisöllisyyttä käytetään yleensä kuvaamaan ihmisten välistä yhteistyötä ja siihen liittyvää vuorovaikutusta. Se sisältää myös monenlaisia yhteistyön muotoja ja menetelmiä, jotka ihmiset ovat yhdessä omaksuneet käyttöönsä. Jos yhteisöllisyyden tunnetta ei koeta yhdessä toimimisessa, se vaikuttaa tunteisiin, ja kokemuksiin ja työilmapiiriin negatiivisesti. Yhteisöllisyyden puuttumisen vaikutus tuntuu sanattomana viestintänä, aikaan saaden työyhteisön jäsenille negatiivisia tunteita.

Paasikiven ja Nikkilän pohdinta tukee opinnäytetyöprosessin aikana muodostunutta ymmärrystäni yhteisöllisyyden käsitteen vaikeasta määriteltävyydestä. Yhteisöllisyys määritellään hyvin eri tavoin riippuen aiheyhteydestä ja siitä, mistä näkökulmasta käsitettä tarkastellaan. Yhteisöllisyyttä tuleekin avata myös kulttuurisista ja yhteiskunnallisista näkökulmista. Prosessin aikana tutustuin useisiin tulkintoihin yhteisöllisyydestä suomen- ja englanninkielisissä julkaisuissa. Yhtä yhteistä ja kaiken kattavaa selitystä en löytänyt.

Yhteisöllisyys on ristiriitainen ilmiö, jota peräänkuulutetaan kaikkialla. Yhteisöllisyyden ja yhteisöjen ajatellaan olevan ratkaisu toisista huolehtimiseen sekä vastuuseen kanssakulkijoista ja ympäristöstä. Yhteisöllisyyttä etsitään ratkaisuksi kasvatukseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Yhteisöllisyys on osa ihmisen perustarpeita ja hyvinvointia. Sosiologi Erik Allardtın hyvinvointiteorian mukaan yhteisyysuhteet ovat osa sosiaalisia suhteita ja siten osa yhteisöllisyyttä (Pessi & Seppänen 2011, 288 –289).

Yhteisöllisyys liitetään vahvasti työyhteisöiden kulttuuriin. Kaikissa työyhteisöissä on omat kulttuurinsa, osa näkyvissä, osa pinnan alla piilossa. Työyhteisö on työntekijän kiintein ja läheisin toimintaympäristö, jonka tavat ja ilmapiiri synnyttävät sille ominaisen yksilö- ja ryhmädynamiikan. Yhteisöissä toimintakulttuurit voivat olla niin vahvoja, etteivät ne muutu vaikka rakenteet muuttuvat. Keskiössä vallan välineinä ovat tieto, tiedon käyttö ja ajattelu (Paasivaara & Nikkilä

2010, 60–61). Palaan tietoon ja rooliin yhteisöllisyyden rakentajana ja mahdollistajana avatessani opinnäytetyöni tuloksia.

Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kehityksen kaarta kuluneena kahtena vuosikymmenenä tarkastellessa huomio kiinnittyy kuntien omiin, itsensä näköisiin palveluihin. Kunnat ovat halunneet toteuttaa yksilöidysti suunniteltuja ja toteutettuja palveluja. Yhdessä, yhteisöllisesti tuotettuja usean kunnan yhteisiä nuorten tieto- ja neuvontapalveluja ei juuri ole. Palvelut on haluttu pitää omaleimaisina ja persoonallisina palveluina oman kunnan nuorille. Osittain tämä epäröintinä aluekoordinointimallia kohtaa. Alueellisen koordinoinnin myötä pohditaan mahdollista omaleimaisuuden häviämistä. Yhteisöllisesti tuotetut palvelut voivat rajata kuntien yksilöllisten tarpeiden toteuttamista, mutta toisaalta ne tuovat palveluille moniulotteisuutta ja jatkuvuuden turvaa.

Sosiologi Zygmunt Baumanin (1991, 91–100) mukaan yhteisöllisyys kuvaa henkistä yhtenäisyyttä, jota ohjailee yhteinen auktoriteetti. Yksilö ajautuu joukon muodostumisessa, yhteisössä kohti yksimielisyyttä. Yhteisöllisyyden oletetaan olevan yhteisön jäsenien tavoite. Yhteisöllisyyden elementit ilmaantuvat Baumanin mukaan kuin itsestään ja juuri usko yhteisöllisyyden yhteenkuuluvaisuuden tunteeseen estää meitä tarkemmin erittelemästä, miten yhteisöllisesti tehtyihin johtopäätöksiin päädytään. Yksilö ikään kuin haalistuu ja kuuluviin nousee yhteisöllisyyden ääni.

Yhteisöllisyyden moninaisuudesta sekä ilmiön tarkastelun näkökulmasta johtuen on vaikea yksiselitteisesti tietää, mitä käsitteellä kulloinkin tarkoitetaan. Yhteisöllisyyttä tulee tarkastella asiasisällön näkökulmasta. Monimuotoistuneen yhteisöllisyyden määrittelyn, analysoinnin ja jäsentelyn tarve on perusteltua. Maailma on muuttunut traditionaalisesta yhteiskunnasta monimuotoiseksi, teknologiaa hyödyntäväksi, nopeasti muuttuvien yhteisöjen ja verkostojen yhteiskunnaksi. Kangaspunta, Aro ja Saastamoinen (2011) pohtivat yhteisöä, yhteisöllisyyttä ja sen lähikäsitteitä sosiaalisen elämän kehityspiirteet huomioon ottaen.

He esittävät, että täsmentämätön, myös yhteisöllisyyteen liittyvä käsiteviidakko nimettäisiin termillä ”yhteisyys” ja uudenlaista sosiaalista yhteisyyttä nimettäisiin yksilölliseksi yhteisöllisyydeksi (Emt., 15–17, 245–246).

Ryhmäytymisen lainalaisuuksien ja ryhmädynamiikan ymmärtäminen on tärkeää, kun tavoitteena on tietyn joukon tai yhteisön ryhmäytyminen. Ryhmä tarjoaa jäsenilleen tukea, jotta yhteiset tavoitteet saavutettaisiin. Jäsenten välisestä yhteistyöstä riippuen ryhmä joko toimii tai ei toimi. Yhteistyö tukee jäseniä näkemään uusia mahdollisuuksia ja sen avulla jäsenten osaamista ja tietotaitoa voidaan hyödyntää tehokkaasti. Vaikuttamismahdollisuuksien tulee olla turvattu. Moniammatillisuus tuo ryhmään rikkautta ja mahdollistaa tehokkaan viestinkulun eri ryhmien ja yhteisöjen välillä. Työntekijät kokevat moniammatillisen työryhmän hyödyn tärkeäksi, sillä sujuvan tiedonkulun lisäksi se laajentaa jäsenten tietopääomaa. Laajentunut tieto ja sen soveltaminen kehittää ryhmää ja sen jäseniä ammatillisesti. (Paasikivi & Nikkilä, 68–70).

Yhteisöllisyys on siis ryhmän kehittyvä ominaisuus. Tavoitteena on kasvattaa yhteistä tietoisuutta vuorovaikutuksen avulla, kun ryhmä pyrkii yhteisiin tavoitteisiin. (Raina & Haapaniemi 2007, 34.)

Yhteisöllisyyteen liittyy sitoutumista ja yhteisiä arvoja. Sen muita tunnusmerkkejä ovat vuorovaikutteisuus, solidaarisuus, avoimuus, uusiutuminen sekä samalla integraatio ja pysyvyys. Yhteisöllisyys rakentuu yhteisön yhteisölliselle suhteelle, jonka pohjalta on mahdollista luoda yhteisöllisen toiminnan malli, joka saa institutionaalisen muodon ja johtaa pysyvään muutokseen (Kurki 2006, 130).

Pia Tasanko (2010) pohti HUMAK ylempi AMK opinnäytetyössään nuorisotoimialaa yhteistyökumppanina sekä yhteistyön kehittämisen näkökulmasta. Haasteena Tasankon mukaan on se, että vaikka yhteistyö koetaan merkityksellisenä lasten ja nuorten hyvinvointia koskevan ohjelmatyön toteuttamisessa, niin työn ja toimintojen rajapinnat sekä rakenteet koetaan yhdessä kehittämisen hidasteina. (Tasanko 2011, 69–72). Samaa problematiikkaa avaavat Gretchel ja Kiilakoski (2012, 167–170) esittäessään yhteistyöhön vaikuttavina tekijöinä asenteellisuuden yhteistyöhön, toimijoiden resurssien vähyyden, koordinaation puutteen ja erilaiset työkäytännöt monialaisessa yhteistyössä. Heidän mukaansa keskeisintä monialaisessa yhteistyössä on toimiva vuorovaikutus.

3.1.2 Yhteisöllisyys yksilön ammatillisen kasvun tukena

Työntekijät tiedostavat yleensä mitä osaavat ja mitä eivät osaa. Osaamisen vahvuudet ja heikkoudet ovat tiedossa, vaikka niitä ei ääneen lausuttaisikaan. Yleensä työntekijät tietävät sen, mitä heidän tulee taidoillaan tehdä ja millaisia osaamisen alueita heiltä vaaditaan. Myös mahdollisuudet uuden oppimiselle tiedostetaan (Ruohotie, 2008,112).

Yhteisöllisyyttä ammatillisen kasvun tukena voidaan tarkastella työn muutosten kautta. Toimintaympäristössä, rakenteissa tai organisaatiossa tapahtuu muutoksia, joiden aikana työntekijät voivat rakentaa mahdollisuuksia yhteisölliselle oppimiselle. Työntekijät tukevat toisiaan muutoksessa vaihtaen tietoja ja kokemuksia sekä jakaen omaa osaamistaan muiden hyödynnettäväksi. Toimijat eivät ensisijaisesti pyri hyötymään toisistaan ja toisten oppimisesta vaan ymmärtämään ja kuuntelemaan toisiaan ammattilaisina ja sosiaalisina toimijoina. Hyvä vuorovaikutus edistää yhteisten haasteiden ja työn ilmiöiden käsittelyä yhteisöllisesti (Grönstrand 1999, 24–25).

Ammatillisen kasvun perustana yhteisöllisessä prosessissa on, että yhteiselle vuorovaikutukselle ja osaamisen jakamiselle on varattu aika ja paikka. Ryhmän yhteinen tavoite ja päämäärät kiinnittävät ryhmän yhteen. Yhteisöllisyyden kokemuksen myötä sosiaalisen tuen sekä ammatillisen tuen elementit tulevat ryhmässä näkyviksi. Kokemukseni mukaan yhteisöllisyydellä tai sen puuttumiselle on merkittävä rooli ammatillisessa kasvussa. Jos peilauspintaa tai vuorovaikutusta muihin samaa työtä tekeviin ei ole, jää oman ammatillisuuden mittaaminen ja itsearviointi puutteelliseksi.

Ammatilliseen kehittymiseen tulee olla motivaatio. Motivaatio heijastuu työyhteisön jäsenten yhteisestä kiinnostuksesta kehittämiseen. Työ- ja toimintaympäristöt, joissa nuorten tieto- ja neuvontapalveluita toteutetaan, ovat moninaisia. Ne tarjoavat haasteita ammatilliselle kehittymiselle, jossa työyhteisön yhteisöllisyys on kantavana voimana. Jos yhteistä kiinnostusta kehittymiselle ei koeta tai sitä

ei edistetä, on yksittäisen työntekijän lähes mahdotonta kehittyä ammatillisesti. Ilmapiiri, selvyys työn tarkoituksesta ja tavoitteista antavat pohjan ammatilliselle kehitykselle. Aluekoordinointimallissa pyritään siihen, että nuorisotyöntekijät tietävät tehtävänsä ja vastuunsa yhteisön jäsenenä, jolloin ymmärrys toisilta oppimisesta sekä tiedon ja osaamisen jakamisen tärkeydestä on helpommin sisäistettävissä.

Nuorisotyön toimintaympäristöjen muutokset, strategiat ja niiden kautta työntekijöille asetetut osaamisen vaatimukset asettavat haasteita nuorisotyöntekijän ammattitaidolle. Nopeat muutokset määrittävät osaltaan sitä, millaista ammattitaitoa työntekijöiltä vaaditaan. Ammattitaidon käsite muuttuu jatkuvasti uusien työmuotojen ja menetelmien, kohderyhmän, muuttuvan työajan ja organisoinnin, teknologian ja uuden tiedon mukana. (Stenström 2008, 130.)

Ammattitaito ei ole staattinen ominaisuus, vaan dynaaminen ja jatkuvasti muuttuva. Se muodostuu työprosessin sisäisistä suhteista, joihin liittyy aina myös muospaineita aiheuttavia ristiriitoja ja jännitteitä. Nämä ristiriidat muodostuvat todellisen työprosessin ja todellisen ammattitaidon yhteensopivuusongelmista. (Stenström 2008, 130.)

Yhteisöllisyys voi tukea työntekijän ammatillista kasvua monella tavoin. Sosiaalinen tuki sisältää tunnetuen, jossa yhteisön jäsenelle annetaan sympatiaa ja empatiaa, huolehditaan ja hyväksytään sekä iloitaan ja murehditaan yhdessä. Vahvistava tuki on kannustavaa ja arvostavaa palautetta. Se on kokemusta yhdenvertaisuudesta, jossa yhteisön jäsenet ovat yhdessä viemässä asioita eteenpäin. Informaatiotuki käsittää ajantasaisen tiedonsaannin mahdollisuudet. Turvaava tuki tarkoittaa rajoittamatonta tiedonsaantia, tukea ja apua kulloiseenkin asiaan liittyvistä keskeisistä tiedoista sekä laajemmista taustavaikuttavista tekijöistä. Myös määrittelemättömät ja kirjoittamattomat yhteisöä sekä työtä koskevat tiedot jaetaan (Ylikoski & Ylikoski 2009, 59–63).

3.2 Osallistuminen, roolit ja yhteistoiminnallinen dialogi

Nuorisotyön kentällä on totuttu pohtimaan ja analysoimaan nuorten osallistamista vaikuttamiseen ja muutokseen. Syytä on myös pohtia, miten nuorisotyönteki-

jät osallistetaan työmuotojen kehittämiseen, ja mikä on heidän roolinsa kehittämisessä.

Ulkopuolelta tulevat kehittämishankkeet ja ideat voivat tuntua keinotekoisilta ja irrallisilta. Työntekijät pohtivat, miten kehittäminen liittyy työn vastuualueen palvelujen, toimintatapojen ja menetelmien toteuttamiseen. Työntekijöillä ei ole selkeää kuvaa kehittämishankkeen tavoitteista eikä sen laajemmasta alueellisesta tai yhteiskunnallisesta merkityksestä. Tämän vuoksi kiinnekohtaa palvelujen, menetelmien, välineiden ja toimintatapojen kehittämiseksi on vaikea löytää.

Osallistumisen mahdollisuudet tai niiden puuttuminen korostuvat uuden ja murrosvaiheessa olevan toiminnan yhteisöllisessä kehittämisessä. Aluekoordinointimallin pilottihankkeessa on otettu huomioon osallistumisen mahdollisuuksien varmistaminen muun muassa yhteisten kehittämispäivien ja tapaamisten avulla. Toiminnan yhteisöllisen kehittämisen prosessi ja vuorovaikutus saadaan aikaan ryhmässä. Pilottihankkeeseen osallistuvien nuorisotyöntekijöiden omakohtainen kokemus synnyttää konkreettisia ideoita yhteisöllisen kehittämisen tueksi.

Honkasalo, Kiilakoski ja Kivijärvi (2011) avaavat keskustelua kehittämistyöstä yksilöiden, ryhmien ja organisaatioiden välillä. Työn kehittäminen on sidoksissa siihen, että työntekijöillä on mahdollisuus uudenlaisten tietojen ja taitojen oppimiseen. Tarvitaan kuitenkin järjestelmiä ja sovittuja tapoja sen suhteen, miten uusi tieto viedään läpi organisaation kaikilla tasoilla. Jotta kehittämistyön tulokset ja tieto eivät jäisi pelkästään kehittämistyön ydinryhmän omaisuudeksi, on varmistettava, että käytössä on menetelmiä, välineitä ja sovittuja käytäntöjä tiedon leviämisen ja käyttöönoton varmistamiseksi.

Yhteistoiminnalliseen kehittämiseen osallistuvat työntekijät ovat haasteiden edessä, jos he eivät saa riittävää tukea ja valtuutusta toimia täysivaltaisina osallistujina hankkeessa. Kehittäminen jää pinnalliseksi ja sattumanvaraiseksi. Voidaan kysyä, onko työntekijällä mahdollisuus oikeaan osallistumiseen kehittämisessä? Tarkastellessaan kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeita Honkasalo, Kiilakoski ja Kivijärvi (2011) pohtivat hankkeiden ja kehittämisen haasteina muun muassa tiedonkulkua, hiljaisen tiedon pysymistä hiljaisena tietona, toimijoiden vastuunottoa ja roolia sekä vuoropuhelua. Opinnäytetyössäni

pyrin avaamaan näitä kehittämisen haastekohtia aluekoordinointimallin pilottihankkeessa.

Nuorisotyön kehittäminen on sidoksissa työntekijöiden kehittymiseen. Olennainen tekijä kasvatustyössä on, että oma persoonallisuus on työn tekemisen väline. Näin ollen työntekijän näkemys itsestään työntekijänä vaikuttaa siihen, millaisia toimintamalleja hän haluaa omaksua. Jos jokin toiminta ei sovi työntekijän minäkuvaan, on organisaatiolla hankkeiden perusteella verrattain vähäiset keinot ohjata toimintaa. Tämä korostuu kasvatustyössä, mutta on laajemmin yleistettävissä kaikkeen työssä kehittymiseen. Työn kehittämisessä tulisi ottaa huomioon työntekijöiden ammatillinen kehitystaso, kiinnostuksen kohteet ja motivaatio. (Emt., 22.)

Filosofi Pekka Himanen (2008/10) haastoi luentosarjassaan *Elämä taideteoksena – oman oppimisen ja elämänfilosofian kehittäminen* pohtimaan oppimisen filosofiaa. Himasen määritelmän mukaan oppimisen filosofia on osa elämisen filosofiaa ja elämisen jatkuvaa oppimista. ”Jokainen dialogi on uuden oppimisen mahdollisuus”, Himanen on kuvailut akateemikko G.H. Von Wrightin kanssa käytyjen keskustelujen merkitystä. Hyvä opettajan rooli ja asenne ovat merkittäviä niin sanotulle rikastuttavan vuorovaikutuksen periaatteelle. Rikastava vuorovaikutus pitää sisällään tunteen ja viestin siitä, että jäsenillä on kiinnostusta ja välittämistä kulkea yhdessä yhteisen aiheen ja tavoitteen vuoksi. Vuorovaikutuksen ydin on myötäeläminen, totuuden ja vastausten etsintä yhdessä.

Millä tavoin voimme nuorisotyössä tukea toisiamme työyhteisöissä ja verkostoissa? Oikealla asenteella, kannustavalla ilmapiirillä, kehittämiseen tarvittavilla avaintiedoilla ja omalla kokemuksellamme vahvistamme omaa ja toisten osallistumista sekä motivaatiota yhteisölliseen kehittämiseen. Kysymykset ja yhdessä etsityt vastaukset ruokkivat ideointia, luovuutta sekä synnyttävät uutta ja innovatiivista toimintaa (Emt.).

Vuorovaikutuksessa yhteisön jäsenten välille syntyy toisten jäsenten käyttäytymiseen liittyviä odotuksia ja ennakkoasenteita. Työyhteisöissä, kuten myös uusien palveluiden ja toimintojen kehittämiseen liittyvissä yhteisöissä voidaan tunnistaa erilaisia rooleja. Roolit voivat olla myös tilannesidonnaisia.

Yksilöllä on ryhmässä erilaisia rooleja. Rooli voidaan määritellä jäsenen käyttäytymisen tai yhteisön muiden jäsenten odotusten perusteella. Rooli on jäsenen käyttäytymistä, jota muut häneltä odottavat. Rooli voi olla epävirallinen tai tehtävään ja vastuuseen liittyvä annettu rooli, johon liittyy usein asemaan liittyviä normeja. Normi puolestaan ymmärretään käyttäytymiseen kohdistetuksi odotukseksi. Oli kysymyksessä epävirallinen tai virallinen rooli, ryhmään muodostuu aina roolirakenne. Roolirakenteen käsitteen avulla voidaan antaa arkisempi merkitys. Voidaan puhua ryhmän, organisaation tai yhteisön ”saumattomasta” tai ”kitkattomasta” yhteistyöstä. Jos kitkaa esiintyy, voidaan olettaa roolien välisestä epäselvyyttä (Paasivaara & Nikkilä 2010, 128–129).

Dialogin ja vuorovaikutuksen keskeisiä lähtökohtia ovat erilaisten näkökulmien ja mielipiteiden esille tuominen. Erilaisten näkökulmien hyödyntäminen esimerkiksi yhteisöllisen kehittämisen välineenä on elinehto uuden luomiselle, mutta myös entisten kokemusten arvioinnille ja hyödyntämiselle. Sosiaalisuuden vuorovaikutuksen tasoja voidaan määritellä useita.

Dialogi tulee sanoista *dia ja logos*, jotka yhteen liitettynä kuvaavat hyvin dialogisuuden olemusta eli *väliin kerättyä* maailmaa. Sana *dia* tarkoittaa kreikan kielestä suomennettuna läpi tai halki. *Logos* puolestaan tarkoittaa järkeä tai oppia. Kaikki keskustelu ei ole kuitenkaan dialogista, vaikka keskustelussa olisikin pyrkimys tasavertaisuuteen osapuolten välillä. Dialogisuus kuvaa myös ihmiskäsitystä ja maailmankuvaa, jotka luonnollisestikin vaikuttavat tapaamme kohdata toiset ihmiset. (Mönkkönen 2007, 86.)

Toisen olemassaolon tiedostaminen samassa tilassa	Toinen kohteena - Yksisuuntaisuus - Valta	Eriävät intressit - Oman edun tavoittelu - Kilpailu	Yhteinen tavoite - Työnjako - Sopimus	Luottamus - ”Vaikuttuminen”
	II SOSIAALINEN VAIKUTTAMINEN	III PELI	IV YHTEISTYÖ	V YHTEISTOIMINTA
I TILANTEESSA OLO				

Kuvio 2. Mönkkönen (2007,110.) on hyödyntänyt sosiologi Carl J. Couchin (1986) viiden eri vuorovaikutuksen tasoja jäsentäessään kaavioon sosiaalisen vuorovaikutuksen tasot.

4 TIEDONHANKINTA JA AINEISTO

Tarkastelen tutkivalla ja kehittävällä otteella yhteisöllisen kehittämisen prosessia nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinoinnin pilottihankkeessa. Selvitän yhteisöllisyyttä ammatillisen kasvun tukena sekä sitä, miten nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin pilottihankkeessa toimijat kokevat yhteisöllisyyden. Lisäksi olen kiinnostunut, tukeeko kehitteillä oleva malli nuorisotyöntekijöiden sitoutumista ja osallisuutta yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön kansallinen koordinointi on totuttu näkemään tietyn mallisena palveluna. Kansallisen koordinoinnin työkentän laajuuteen verrattuna aluekoordinointimalli luo luontevammin tilaa yhteisöllisyydelle ja yhteisölliselle kehittämiselle. Opinnäytetyössäni tarkastelen aluekoordinointia, sen yhteisöllisen kehittämisen päämääriä sekä mukana olevien nuorisotyöntekijöiden työtä kehittämisessä pohtien.

Aineiston tuottamisessa olen hyödyntänyt Oulun seudun ja Oulun kaaren nuorisotyöntekijöille toteutettua kahta kehittämistyöpajaa. Päädyin kehittämistyöpajoihin tiedon tuottamisen välineenä, sillä ne mahdollistivat suoran vuorovaikutuksen ja dialogin alueen nuorisotyöntekijöiden kanssa. Tieto, jota tarvitsin on kokemusperäistä. Tästä syystä oli tärkeää olla henkilökohtaisesti paikalla vastaanottamassa päivien aikana avautuneet keskustelun aiheet ja niiden nostamat tunteet. Hyödynsin tiedon tuottamisen menetelmänä swot-analyysiä. Mahdollisuutta suoraan kohtaamiseen ei olisi ollut, jos tieto olisi kerätty sähköisellä kyselylomakkeella.

Sähköpostihaastatteluun tietoa täydentävänä menetelmänä päädyin harkinnan jälkeen. Halusin antaa vastaajille mahdollisuuden yksilölliseen vastaamiseen ilman yhteisön muiden toimijoiden läsnäoloa. Valinta oli mielestäni oikea tiedon luotettavuuden näkökulmasta. Vastausten laadun vuoksi pidin tärkeänä rajata

itseni vastaustilanteen ulkopuolelle. Oletukseni oli, että roolini työmuodon kehittäjänä sekä läheiset ammatilliset suhteet osaan vastaajista olisivat voineet vaikuttaa annettuihin vastauksiin.

Tiedonhankintaa ja aineistoa voidaan lähestyä tutkijan roolia tarkastelemalla myös filosofisista näkökulmista. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 125) painottavat, että tutkimuksessa on selvitettävä myös luonteeltaan filosofisia kysymyksiä, vaikka tutkimus olisi empiirinen. Vaikka tutkimus olisikin käytännöllinen ja työelämän tarpeisiin sovellettavissa oleva, sen tulee huomioida filosofisia perusoletuksia liittyen ihmisten välisten suhteiden lainalaisuuksiin, tiedonhankintaan ja oppimiseen.

Fenomenologian perustaja Edmund Husserl ajatteli filosofian olevan sitä, että osoitetaan pienillä asioilla ja merkityksillä olevan ratkaiseva rooli. Hän ottaa etäisyyttä arkiajatteluun, mutta ei jätä sitä huomiotta. Sitä vastoin hän kysyy arkiajattelun perusteita. Fenomenologisen ajattelunmallin mukaan pyritään aluekoordinointi näkemään toisin silmin, tarkastelemaan aihetta uudella asenteella (Haaparanta 2010, 24).

Juha Himanka pohtii (2010, 202–212) käsitettä *itse* itsenäisen ajattelun pohjana. *Itse* ei ole ratkaiseva tekijä päätöksiä tehtäessä, vaan sillä on merkittävä rooli myös ajattelussa. Kuunteleminen ja *itse* läsnä olevaksi ja *itse* päättäjäksi tuleminen ovat kehittymisen avaimia uuden oppimiseen, tiedon ja lainalaisuuksien ymmärtämiseen sekä tiedon vastuulliseksi tuottajaksi ja jakajaksi kasvamiseen.

Ymmärrämme ajattelun tietämisestä poikkeavaksi, laajemmaksi mahdollisuudeksi, jolla suhtaudumme sellaisiin ajattelun asioihin kuin vapaus, maa, oikeudenmukaisuus, paikka ja niin edelleen.(Emt.,202.)

Nikomakhoksen etiikassa Aristoteles (2008, 7–106) nostaa oppiensa kautta filosofisen tarkastelun kohteeksi ihmisen oman ymmärryksen, käytännöllisen järjen, hyvän harkinnan, keinot sekä vastuun. Aristoteleen näyttämillä tienviitoilla pyrin opinnäytetyön tekijänä astelemaan itseni ja muiden ihmisten ymmärtämisen tielle.

4.1 Tutkiva ja kehittävä ote

Opinnäytetyöni tutkivalla ja kehittävällä otteella pyrin tiedon keräämiseen valitusta aiheesta sekä uuden tiedon tuottamiseen. Tieto on luonteeltaan käytännöllistä ja kehittämistä tukevaa, sovellettavaa tietoa. Tiedon kerääminen tutkimuksessani perustuu osaltaan Koordinaatti-keskukselle asetettuun tavoitteeseen kehittää nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimalli sovellettavaksi myös muualle Suomeen. Tieto yhteisöllisen kehittämisen mahdollisuuksista ja näkökulmista hyödynnetään päätöksenteon välineenä mallin arvioinnissa ja jalkauttamisessa. Tuotettua tietoa yhteisöllisen kehittämisen prosessista pyritään käyttämään laajemmin myös nuorten tieto- ja neuvontatyön sekä -palveluiden laadun ja saatavuuden tarkastelussa.

Tavoitteenani on tuoda Oulun seudun ja Oulunkaaren nuorisotyöntekijöiden ääni kuuluviin aluekoordinointimallin yhteisöllisessä kehittämisessä.

Humanistisen ammattikorkeakoulun yliopettaja Merja Kylmäkoski ja tutkimusjohtaja Leena Suurpää Nuorisotutkimusseurasta pohtivat artikkelissaan *Erilainen opinnäytetyö* (Kylmäkoski ja Suurpää 2009,135.), mitä tutkimus- ja kehittämistoiminnalla nuorisoalaan sovellettuna ylipäätään tarkoitetaan. Yhteistoiminnallisen tutkimuksen teon haasteena on muun muassa tiedon omistajuus silloin, kun se syntyy sosiaalisessa yhteistyössä jatkuvasti päivittyen. Kenen päätöksellä tutkimuksen lähtökohdat, käsitteet ja tarkoitus määritellään kun liikutaan arkitiedon ja tieteellisen tiedon välimaastossa? Kenen äänellä tutkimusta ja kehittämistä viedään eteenpäin ja raportoidaan? (Emt., 2009, 135).

Pohdittavien ja ratkaistavien kysymysten lista on pitkä. Pyrin tuomaan pilottihankkeen nuorisotyöntekijöiden sekä henkilökohtaisen näkökulmani keskusteluun. Tavoite on tarkastella aihetta mahdollisimman objektiivisesti, huolimatta läheisestä suhteestani aiheeseen. Tuon pohdinnassa esiin kriittisiä näkökulmia siitä, onko aluekoordinointimalli paras toimintaympäristö yhteisölliselle kehittämiselle. Mitkä ovat yhteisölliseen kehittämiseen haitallisesti vaikuttavia tekijöitä?

Ovatko sellaisia mahdollinen kilpailu kuntien välillä tai olemassa olevat ennakoasenteet mallia tai koko kehittämistä kohtaan? Yhteistyön edistämisen työ-
kulttuurien sulattamossa toivon avautuvan opinnäytetyöni teemojen pohdinnassa ja johtopäätöksissä.

Toikko ja Rantanen (2009, 22–23) määrittelevät tutkimuksellisen kehittämistoiminnan tiedontuotannoksi, jossa tutkimuksen kysymykset tulevat käytännön toiminnasta ja rakenteista. Tässä tapauksessa ei enää puhuta tutkimustiedon soveltamisesta, vaan uudesta tiedontuottamisen tavasta. Tutkimus on tällöin väline. Tutkimuksellisella kehittämistoiminnalla pyritään perustellun tiedon tuottamiseen ja muutokseen.

Tutkivalla ja kehittäväällä otteella kehittämishankkeessa pyritään saamaan kaikki olennainen, järkevä ja merkittävä tieto kaikessa laajuudessaan kehittämishankkeen tueksi. Laajuus haastaa tutkijan arvioimaan omaa rooliaan ja asemaansa kaiken tarjolla olevan tiedon rajaajana ja valitsijana (Anttila 2007, 22).

Anttila (2007, 20–23) esittää, että jos halutaan etsiä sopivia menetelmiä ja uudenlaisia näkemyksiä kehittämistoimintaan, niin kannattaa hakea mahdollisuuksia sellaisesta tutkimuksesta, joka antaa sekä yhtäaikaisia mahdollisuuksia jo olemassa olevan tiedon hankintaan että uuden tiedon ideointiin. Samanaikaisesti tulisi tapahtua myös ideoitten sovellettavuuden testausta. Kriittinen sekä yhteisöllistä että yksilöllistä näkemystä hyväkseen käytävä arviointi käytännön tilanteessa tarjoaa tähän hyvän mahdollisuuden.

4.1.1 Käyttäjä- ja toimijakeskeinen kehittäminen

Voisiko nuorisotoimiala ottaa oppia yritysmaailmasta? Yksityisen sektorin tuote- ja palvelukehittäminen on vuosia käyttänyt kehittämistyön keskeisenä välineenä tuotteiden ja palveluiden käyttäjiä. Millä tavoin nuorisotoimiala voisi lisätä nuorisotyöntekijöiden tai nuorten osallisuutta nuorisotoimialan kehittämisessä. Taval-
la, jolla nuorisotyöntekijät ja nuoret voisivat olla aidosti mukana ja tuoda kehittämiseen käyttäjäkokemuksensa palveluista?

Nuorisotyöntekijöiden osallisuuden tukeminen palveluiden kehittämisessä on yksi aluekoordinointimallin tavoitteista. Nuorisotyöntekijät nähdään kehittämisen keskiössä, sen tärkeimpänä välineenä. Työntekijät ovat mukana kaikissa kehittämisen prosessin vaiheissa. Heillä on mahdollisuus ottaa vastuu yhteisistä päätöksistä ja arvioinnista. Vaikka aluekoordinaattori on mukana ryhmän yhtenä jäsenenä, hänen tehtävänä on rohkaista nuorisotyöntekijöitä omaan toimintaan sekä löytämään ratkaisut ongelmatilanteisiin. (Toikko & Rantanen 2009, 94–95; 10–11).

Tarkastelen yhteisöllisen kehittämisen prosessia nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinoinnin pilottihankkeessa. Aluekoordinointimallin pilottihankkeen tarkoitus on tuottaa tietoa pysyväisluonteisen nuorisotyön alueellisen asiantuntija- ja tukipalvelurakenteen kehittämiseksi nuorten tieto- ja neuvontatyöhön. Tämän tyyppinen kehittäminen on uutta nuorisotoimialalla Suomessa, eikä sille löydy suoraa esikuvaa. Jotta mallin kautta voitaisiin tulevaisuudessa tarjota Suomessa asuville nuorille laadukkaat ja yhdenvertaiset tieto- ja neuvontapalvelut, on tärkeää rakenteen pysyvyyden takaamiseksi selvittää, miten yhteisöllistä kehittämistä voidaan tukea ja edistää mallin kehittämisellä. Opinnäytetyön toimintaympäristönä ja toimijoina ovat Oulun seudun ja Oulunkaaren nuorisotyön tekijät, tilaajana toimii Sivistys- ja kulttuuripalvelut, Oulun kaupungin nuorisotoimi.

Yhteisöllinen kehittäminen pilottihankkeessa ei tarkoita ainoastaan hankkeessa mukana olevien nuorisotyöntekijöiden ja heidän taustatahojen yhteisöllistä kehittämistä. Sen tulee tarkoittaa myös sitä, että palvelujen loppukäyttäjillä, nuorilla, on oikeus ja rooli olla mukana koko kehittämisprosessin ajan.

Nuorten mukaanotto ja heidän kuulemisensa nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen käyttäjinä ja kokijoina tulee ymmärtää kehittämisen osaksi. Nuorten osallisuuden tulee olla läpileikkaava periaate kaikissa nuorisotyön palveluissa. Periaate ei ole toteutunut vielä nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin pilottihankkeessa.

Nuorten tuoman tiedon rinnalla nuorisotyöntekijöiden ja muiden nuorisotyön ammattilaisten jo halussa oleva, dokumentoitu ja hiljainen tieto ovat kehityksen tietopääomaa, jolle kehittäminen rakentuu. Tätä problematiikkaa on pohtinut

myös Cederlöf (2005) julkaisussaan Seutuyhteistyön mahdollisuudet nuorisotyössä.

Kehittämistoimintaan liittyviä sosiaalisten prosessien tukemista ja osallistamista voidaan lähestyä useista eri näkökulmista. Kehittämistoiminnan johtamisessa korostuu johtamisen matala hierarkia, tiedon kulku sekä toimijoiden välinen vuorovaikutus. Johtamistavalla voidaan vaikuttaa prosesseihin, jolloin henkilöstöjohtaminen korostuu asijahtamisen rinnalla. Toimijoiden osallisuutta voidaan vahvistaa organisoimalla heidät erilaisiin ryhmiin. Erilaiset työryhmät ja tiimit mahdollistavat asetettujen tavoitteiden kehittämisen prosessit, päätöksenteon ja arvioinnin. Keskeisiä käsitteitä ovat avoin palvelujen ja toimintojen kehittämissjärjestelmä ja itseohjautuvuus. Ryhmät toimivat tasavertaisina toisiinsa nähden, jolloin kaikilla yhteisön jäsenillä on yhdenvertaiset osallistumisen mahdollisuudet (Emt., 94–95).

Yhdenvertaisten mahdollisuuksien ja tasa-arvon vaatimukset nousevat esiin opinnäytetyöni tuloksissa ja pohdinnassa. Avoimuus ja tiedonsaannin oikeus koetaan tärkeänä omanarvon tunteen ja ammatillisen yhdenvertaisuuden edistäjänä. Esille nousseet teemat ovat kiinnostavia, kun asiaa tarkastellaan nuorten tieto- ja neuvontatyön eurooppalaisten suosituksen näkökulmasta. (Liite 2.) Suositus korostaa nuoren yhdenvertaista ja tasa-arvoista mahdollisuutta oikeaan, luotettavaan ja oikea-aikaiseen tietoon.

On kysymyksiä herättävää, että toimijoiden, joiden tulisi taata ja turvata nuorille nämä mahdollisuudet, peräänkuuluttavat niitä itse työssään.

Koulutus ja työnohjaus ovat välineitä sosiaalisten prosessien tukemiseen. Uusien palveluiden ja toimintojen kehittäminen vaatii yleensä myös uutta taitoa ja tietoa sekä niiden ymmärtämistä ja soveltamista. Kehittäminen nähdään yksilön, ryhmän ja organisaation oppimisprosessina. Tutkivassa työn kehittämisessä oppimis-, tutkimus- ja kehittämisprosessit kulkevat käsi kädessä. Sosiaalisia prosesseja voidaan tukea myös mahdollistamalla käyttäjien ja toimijoiden osallistuminen kehittämiseen. Asia voidaan ilmaista myös käsitteellä ihmiskeskeinen suunnittelu, jossa korostetaan sitä, että suunnitteluprosessi perustuu käyttäjien tarpeeseen heidän omissa toimintaympäristöissään. Käyttäjäkeskeisessä suunn-

nittelussa korostuu käyttäjien aito osallistuminen suunnitteluprosessiin (Toikka & Rantanen, 94–95).

Toikan ja Rantasen mukaan (2009)

1. Kehittämisen suositellaan tapahtuvan siinä toimintaympäristössä, jossa tutkittava tai kehittävä toiminta tapahtuu.
2. Kehittäminen tapahtuu siellä missä työn haasteet ovat.
3. Kehittämistoimintaa toteuttavat ne ihmiset, joiden toimintaan kehittämis-toiminta liittyy.
4. Käyttäjien ja toimijoiden osallistuminen kehittämiseen on keskeistä.
5. Kehittämiseen tarvitaan kumppaneita, osallisia.

Nuorisotoimialalla kehittämistä ohjaavat poliittiset ohjelmat, lait sekä maakunnalliset strategiat ja niiden painopisteet. Käyttäjä- ja toimijakeskeisessä kehittämisessä tulisi mahdollisimman laajan tietopohjan, monialaisen ammattitaidon ja osaamisen sekä erityisesti tavoiteltavien tulosten hyödyntäjien roolin olla keskiössä. Nuorten palveluja tai niiden laatua ja toimintoja, prosesseja ja uusia menetelmiä kehittämissä tutkimuksissa sekä hankkeissa tulee olla mukana nuorten vahva kuuleminen, osallisuus ja vaikuttaminen (Gretschel ja Kiilakoski 2010, 266–269).

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman (Lanuke) 2012–2015 luvussa 8. avataan kehittämisohjelmien seurannan ja arvioinnin haasteellisuutta. Lanuke on itsessään niin laaja, ettei sen syvälinen arviointi ole mahdollista. Joitakin suuntaviivoja tutkimuspohjaisen tiedon merkityksessä toiminnan arvioinnissa ja kehittämisessä on listattu kyseiseen ohjelmaan, hyödyntäen myös edellisen kehittämisohjelmakauden kokemukset. Keskiössä on kaksi näkökulmaa: kehittämisohjelmat tulee nähdä jatkumona, eikä toisistaan irrallisina ohjelmina. Lisäksi arvioinnin tulee olla vahvemmin sidottu ohjelmakauden valmisteluun.

Haasteena on, ettei edellisen kauden ohjelmia ole voitu täysipainoisestii hyödyntää uuden ohjelman suunnittelussa. Oikein aikataulutettu arviointi on väline katkeamattomalle kehittämiselle siten, että arvioinnin tulokset ovat seuraavan kehitysvaiheen suunnittelun välineenä. Tähän tavoitteeseen tulee mielestäni

pyrkiä kaikissa kehittämisohjelmissa kaikilla tasoilla (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012,56–57).

4.1.2 Kysymykset johdattajina uuden tiedon äärelle

Yhteistyötä ja yhteisöllistä kehittämistä on tehty ja tutkittu aiemminkin. Opinnäytetyöntekijänä sekä pitkän ammatillisen työkokemuksen omaavana nuorisoalan ammattilaisena en ole voinut vain todeta asioiden olemassaoloa. Mielestäni on oleellista kerätä nuorisotyöntekijöiden kokemuksia, mielipiteitä ja tietoa kehittämisen välineiksi. Uusi tieto on mahdollisuus. Tavoitteena on, että tuloksia tullaan soveltamaan alueiden erityispiirteet ja tarpeet huomioiden.

Pyrin avaamaan yhteisöllistä kehittämistä ja nuorisotyöntekijöiden kokemuksia yhteisöllisestä kehittämisestä nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin pilottihankkeessa. Tarkastelen yhteisöllisyyttä ammatillisen kasvun tukena sekä sitä, miten aluekoordinointimallin pilottihankkeessa on voitu tukea alueen toimijoiden osallisuutta ja työhyvinvointia. Kokevatko pilottihankkeessa mukana olevat nuorisotyöntekijät yhteisöllisyyttä, ja millä tavoin koettu yhteisöllisyyden kokemus on edesauttanut sitoutumista ja osallistumista nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin yhteisölliseen kehittämiseen?

Opinnäytetyössäni etsin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Millainen on aluekoordinointimallin yhteisöllisen kehittämisen prosessi?
2. Tukeeko malli alueen toimijoiden ammatillista kasvua?
3. Vahvistaako malli alueen toimijoiden yhteisöllisyyttä?

Asettamani kysymykset ovat keskeisiä yhteisöllisen kehittämisen näkökulmasta. Mallin jatkokehittelyä varten tarvitaan tietoa siitä, vahvistaako malli nuorisotyöntekijöiden yhteisöllisyyttä ja voidaanko sen avulla tukea nuorisotyöntekijöiden ammatillista kasvua. Keskeisin ja tärkein kysymys, jolle kehittäminen nojaa on tieto, millaiseksi yhteisöllisen kehittämisen prosessi pilottihankkeessa muotoutuu.

Yhteisöllisen kehittämisen prosessin lisäksi avaan alustavasti aluekoordinointimallin käyttöönottoprosessia, sillä se antaa tarvittavaa informaatiota toimijoille mallin yhteisöllisen kehittämisen ymmärtämiseen.

Esiymmärrykseni tarkasteltavaan aiheeseen pohjaa kokemukseeni aluekoordinoinnin pilottihankkeesta, sen toimijoista ja toimintaympäristöstä. Esiymmärrystäni tukevat ammatillinen kokemukseni erilaisista nuorten tieto- ja neuvontatyön hankkeista alueellisella, kansallisella ja eurooppalaisella tasolla. Lisäksi tietoni alueellista nuorisotoimialan kehittämisohjelmista, strategioista ja linjauksista tukevat tietopohjaani. Tietoa ja osaamistani peilaan kansallisiin ja eurooppalaisiin suosituksiin työmuodon toteuttamiseksi. Johtoajatuksena on tuottaa uutta tietoa ja ymmärrystä yhteisöllisestä kehittämisestä ja sen lainalaisuuksista kehittämisen välineiksi. Mielenkiinnon kohteenani ovat ihmiset, heidän vuorovaikutuksensa sekä motivaatio ja sitoutuminen kehittämiseen.

Uuden tiedon liittäminen ammatilliseen kokemukseeni tulee olemaan ammatilliselle kehittymiselleni merkittävä tekijä. Tuottamani tieto edesauttaa työyhteisöä ja aluekoordinoinnin pilotista vastaavaa tahoja suunnittelemaan ja toteuttamaan tarjoamiaan asiantuntija- ja tukipalveluita. Tiedon avulla voidaan kehittää palveluiden laatua.

Keräämäni tieto ei ole määrällistä vaan laadullista tietoa yhteisöllisestä kehittämisen prosessista. Opinnäytetyöni aineistoksi keräämäni tieto hyödyntää omaa ammatillista ymmärrystäni nuorten tieto- ja neuvontatyön kentästä ja edesauttaa asiantuntijuuteni kehittymistä työmuodon kansallisena toimijana.

Kehittämistoiminnan tiedontuotannolla on merkitystä aluekoordinointimallin jatkokehittelylle ja soveltamiselle erilaisissa alueellisissa haasteissa ja tarpeissa. Tuotettu tieto yhteisöllisen kehittämisen prosessista ja siihen liittyvistä vaiheista on jaettavissa ja siirrettävissä eteenpäin nuorisotoimialalle koko Suomeen. Lisäksi tuloksia on tarkoitus avata työmuodon eurooppalaisissa verkostoissa. Vaikka tutkimus tuottaa ensisijaisesti tietoa yhteisöllisestä kehittämisestä aluekoordinointimallissa, se tuottaa myös syvempää ymmärrystä rakenteiden takana olevista prosesseista ja niiden merkityksestä uusien rakenteiden luomisessa.

Tutkimuksella tulee olla yhteiskunnallista merkitystä ja sen tulee tuottaa uutta tietoa, ymmärrystä sekä ilmiöiden sisäistämistä, jotta tätä ymmärrystä voidaan hyödyntää paremmin päätöksenteossa ja toiminnallisissa ratkaisuissa. Tutkimukset eroavat toisistaan siinä, miten niitä voidaan soveltaa käytäntöön, mutta niiden yhteiskunnallinen merkittävyys ei häviä. Tulee myös muistaa ketkä hyötyvät tutkimuksesta viime kädessä (Viinamäki ja Saari 2007,28).

4.2 Opinnäytetyön tutkimuksellinen aineisto

Opinnäytetyön keskeisenä aineistona käytettiin nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinoinnin pilottihankkeen nuorisotyöntekijöille toteutettujen kahden kehittämistyöpäivän aikana syntyneitä tietoja. Lisäksi aineistona hyödynnettiin pilottihankkeessa vuosien 2011–2012 aikana tuotettua julkaisematonta materiaalia kuten pilottihankkeen perustamis- ja kehittämissuunnitelmaa, muistioita, pöytäkirjoja ja sopimuksia sekä vuoden 2011–2012 koulutusten ja tapaamisten aikana tuotettuja raportteja. Nämä tiedot olen koonnut yhteen. Lisäksi hyödynnän alueen toimijoiden ja aluekoordinaattorin välistä muuta viestintää, kuten tiedottavaa sähköpostiviestintää.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin pilottihankealue muodostuu Oulun seudun ja Oulunkaaren seutukunnista. Kuntia on yhteensä 15. Kunnissa nuorten tieto- ja neuvontatyötä tekee 18 nuorisotyöntekijää kokopäiväisesti tai osa-aikaisesti, osana toimenkuvaansa. Määrät ovat pilottihankeen 2. toimintakauden alusta 1.1.2012. Mainitut työntekijät ovat kohderyhmä ja tiedon tuottajia opinnäytetyössäni. Lisäksi alueen nuorisoasioista vastaavista viranhaltijoista yksi on ollut mukana pilottihankkeen kehittämistyöpajapäivissä. Osallistuminen on ollut perusteltua kunnan nuorisotyöntekijän rekrytointiprosessin keskenäisyyden vuoksi. Nuorisoasioista vastaava viranhaltija on tehtävässään uusi, eikä hänellä ole aikaisempaa kosketuspintaa tai tietoa nuorten tieto- ja neuvontatyöstä.

Tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen keskeiset nuorisotyön ja -politiikan asiakirjat, dokumentit, raportit ja lehtiartikkelit liittyen nuorisoon, nuorisopalveluihin ja yleiseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen ja huolenaiheisiin, erityisesti

aluepolitiikkaan ja kuntaliitosten tuomiin muutoksiin toimivat opinnäytetyön tulosten peilauspintana.

Pilottihankealueen aluekoordinaattorin ja Koordinaatti -keskuksen työntekijöiden kanssa käydyissä keskusteluissa olen saanut tietoa hankkeen sisällöistä. Keskustelujen aikana olen peilannut tuntojani aiheeseen. Osallistumiseni hankkeen etenemistä arvioivaan epäviralliseen asiantuntijaryhmään on toiminut heijastuspintana ajatuksilleni. Epävirallinen tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, ettei ryhmää ole asetettu, vaan se on vastuualueidensa ja tehtäviensä puolesta kutsuttu kokoon. Ryhmä kokoontuu noin kolmen viikon välein ja sen jäseninä ovat seutuorganisaation ja Oulun nuorisotoimen edustajat aluekoordinaattorin lisäksi.

Pilottihankealueen toimijoiden sähköpostihaastattelujen tulokset, henkilökohtaiset muistiinpanoni sekä merkinnät aluekoordinointipilottihankkeen ajalta olen hyödyntänyt osana opinnäytetyötä. Sähköpostihaastatteluun vastasi kymmenen Oulun seudun ja Oulunkaaren nuorisotyöntekijää. Kysymykset lähetettiin 11 kehittämistyöpajapäiviin osallistuneelle.

Oman ammatillisen osaamisen ja hiljaisen tiedon pyrin tuomaan näkyväksi opinnäytetyössäni. Hiljainen tieto käsittää henkilökohtaiset näkemykseni, käsitykseni ja ymmärrykseni suhteessa opinnäytetyön aiheeseen. Lisäksi ammatillinen kokemukseni nuorten tieto- ja neuvontatyöstä ja nuorisotyöstä sekä -politiikasta kansallisella ja eurooppalaisella tasolla on tuotu kirjatiedon rinnalle aiheen käsittelyn tueksi. Työni kautta saatu ja kerätty asiantuntemus sekä tietopääoma ovat läsnä aiheen käsittelyssä ammatillisena osaamisena ja näkemyksenä.

Hiljainen tieto tutkimuksessani käsittää henkilökohtaisen tietoni: käsitykseni ja näkemykseni, miten toimia esimerkiksi nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiseen liittyvissä ratkaisuissa. Hiljaisen tiedon jakamisella tuon esiin ideani, arvoni ja eettiset näkökulmani nuorten tieto- ja neuvontatyöstä. Anttilan (2006, 73) mukaan taitava ammattilainen osaa hyödyntää hiljaista tietoaan tavoitteiden saavuttamisen toteuttamisessa. Tätä taitoa ei opita kirjoja lukemalla.

Hiljainen tieto on luonteeltaan vaikeasti siirrettävää, sillä se on kiinni henkilössä. Tarvitaan vuorovaikutusta, dialogia ja motivaatiota siirtää ja vastaanottaa kokemukseen ja osaamiseen liittyvää tietoa. Kaikki hiljainen tieto ei ole välittömästi käyttökelpoista, vaan vaaditaan myös sen prosessointia (Oranen, 2012).

4.2.1 Kehittämistyöpajat

Kehittämistyöpajojen tavoitteena oli innostaa alueen nuorisotyöntekijöitä yhteisölliseen kehittämiseen sekä tuottaa yhdessä tietoa mallin ja kehittämisen edistämisen tueksi. Keräsin tietoa nuorisotyöntekijöiden aluekoordinointimalliin liittyvistä kokemuksista ja tuntemuksista.

Suuntaviivoiksi päivälle otin yhteisöllisen tekemisen lisäämisen, kehittämisen sekä lisäksi osaamiseen liittyvän hiljaisen tiedon jakamisen ja ammattitaidon kehittämisen. Päivän keskeiseksi tavoitteeksi asetettiin työn kehittämisalueiden löytäminen yhteisöllisenä prosessina (Fedotoff, 2012).

Kehittämistyöpajan tavoitteet:

1. Aluekoordinointimallin yhteisöllinen kehittäminen
2. Tuottaa yhdessä tietoa mukana olevien toimijoiden osaamisesta ja osaamiseen liittyvistä kehittämistarpeista
3. Arjen käytäntöjen kehittämien, toiminnan eteenpäin vieminen
4. Keskustelun avaaminen aluekoordinointimallin pilottihankkeen tavoitteista, sisällöistä sekä menetelmistä (Fedotoff, 2012).

Kehittämispäivien menetelmänä hyödynnettiin swot-analyysia ja työyhteisöpysäkki-menetelmän tikkatauluvälinettä arviointiin sovellettuna. Menetelmien avulla selvitettiin muun muassa toimijoiden ja heidän organisaatioidensa osaamista ja sitä, miten osaaminen saadaan yhteiseen käyttöön. Swot-analyysissä asioita tarkastellaan vahvuuksien, mahdollisuuksien, uhkien ja heikkouksien kautta. Työskentely ohjeistettiin tarkasti, jotta kaikilla olisi yhteinen ymmärrys siitä, mihin pyrittiin. Kysymykset swot-analyysin pohjaksi oli asetettu aluekoordinoinnin näkökulmasta (Fedotoff 2010).

Kehittämistyöpajapäivien osallistujille oli jo kutsussa annettu taustatieto siitä, että päivien aikana tuotettua tietoa tullaan käyttämään osana opinnäytetyön aineistoa. Lisäksi tieto kerrattiin ja syvennettiin molempien kehittämistyöpajapäivien alussa opinnäytetyöntekijän toimesta.

Kehittämistyöpäivät toteutettiin Oulussa 9.2.2012 ja 13.3.2012.

Ensimmäiseen kehittämistyöpäivään osallistui kymmenen aluekoordinointialueen nuorisotyöntekijää alueen yhdeksästä kunnasta sekä aluekoordinaattori ja opinnäytetyöntekijä. Lisäksi päivään osallistui Koordinaatti-keskuksen harjoittelija ja Mikkelin ammattikorkeakoulusta. Toiseen kehittämispäivään osallistui 11 nuorisotyöntekijää kymmenestä alueen kunnasta aluekoordinaattorin ja opinnäytetyön tekijän lisäksi.

Kaaviossa esitetyt kysymykset ja näkökulmat toimivat kehittämistyöpajapäivien keskustelun pohjina. Ensimmäisen kehittämistyöpajapäivän tulosten tarkastelua ja edelleen kehittämistä jatkettiin toisessa kehittämistyöpajapäivässä.

<p>Vahvuudet Mitkä ovat aluekoordinointimallin vahvuudet? Miten niitä voidaan vahvistaa; toimenpiteet ja menetelmät?</p>	<p>Mahdollisuudet Mitkä ovat käyttämättömät osaamisen taidot? Miten ne saataisiin yhteiseen käyttöön → toimenpiteet ja menetelmät?</p>
<p>Uhat Mitkä ovat puutteita osaamisessa, jotka voivat olla uhkana kehittämisessä? Miten ne voidaan estää ja kääntää mahdollisuudeksi?</p>	<p>Heikkoudet Mitä uhkia, esteitä, rajoitteita on mahdollisesti olemassa ja huomattavissa aluekoordinointimallin kehittämiselle? Miten ne voidaan estää ja kääntää mahdollisuuksiksi?</p>

Kuva 1. Swot-analyysi. Tehtävänto: Pohtikaa toimijoita laajasti: Oma työne/roolinne aluekoordinointimallissa, oma organisaationne, seudun/kaaren hallinto. (Fedotoff, 2012.)

4.2.2 Täydentävät kysymykset

Päädyn välittämään haastattelukysymykset haastateltaville sähköpostitse. Arvioin omaa rooliani tutkijana ja ammatillista rooliani suhteessa tutkittavaan asi-

aan. Ammatillinen roolini tutkittavaan asiaan on kansallisesti vahva ja näkyvä. Tiiviit ammatilliset suhteet pilottihankealueen haastateltaviin nuorisotyöntekijöihin sekä nuorten tieto- ja neuvontatyön kansallinen kehittämisvastuu loivat henkilökohtaisella tasolla ennako-odotuksia haastattelun vuorovaikutuksen kulusta ja roolini neutraalisuudesta tutkittavaan asiaan.

Vaikka haastattelijan tulee viedä keskustelua kysymysten kautta eteenpäin, arvioin tieteellisen kestävyuden näkökulmasta, että haastattelut on syytä toteuttaa sähköpostitse. Näin omat näkemykseni tai kokemukseni eivät pääsisi johdattelemaan vastaajia tietynlaisiin vastauksiin (Anttila 2006, 195–199; Frisk 2005, 71–74).

Haastattelumenetelmän valinnalla ja sen soveltamisella pyrin saamaan vastauksiin ajattelun ja ilmaisun vapautta siten, etteivät vastaukset olisi rajautuneet liiaksi käsittelemään olemassa olevaa toimintaa tai esimerkiksi kuntaliitosten mukanaan tuomaa ahdistusta ja epävarmuutta. Ryhmässä toteutettu fokushaastattelu olisi tuonut keskustelun kautta todennäköisesti erilaisia näkökulmia, mutta koska kehittämistyöpajat perustuivat yhteistoiminnalliseen dialogiin, vakuutuin saavani tarpeellista tietoa myös kehittämistyöpajojen pohdinnoista.

Sähköpostitse välitetyt haastattelukysymykset pohjautuivat kahden kehittämistyöpajapäivän aikana tuotettuun tietoon, jonka analyysin pohjalta kysymykset toteutettiin. Kysymyksillä haluttiin tuottaa lisätietoa muun opinnäytetyön aineiston tueksi ja tuoda esille sellaista kokemusta tai pohdintaa, jota kehittämispäivien aikana ei ollut tullut vielä esille. Sähköpostihaastattelut täydentävät swot-analyysin tuloksia yksityiskohtaisemmiksi ja antavat syvempää tietoa yksittäisen työntekijän kokemuksista pilottihankkeelle asetetuista tavoitteista sekä niiden toteutumisesta.

Haastattelukysymykset lähetettiin sähköpostitse 11:lle molempiin kehittämispäiviin osallistuneelle Oulun seudun ja Oulunkaaren nuorisotyöntekijälle. Lisäksi pilottihankkeessa aluekoordinaattorille lähetettiin omat kysymykset. (Liite 5). Vastauksia määräaikaan 2.4.2012 mennessä tuli seitsemän. Lomakauden joh-

dosta vastaajille annettiin jatkoaikaa 15.4.2012 asti, jolloin lukumääräksi saatiin yhteensä kymmenen.

Kysymykset kehittämistyöpajapäiviin osallistuneille nuorisotyöntekijöille:

1. Kuvaile miten olet kokenut, onko mallin avulla voitu vahvistaa alueen toimijoiden yhteisöllisyyttä?
2. Miten olet kokenut yhteiseen kehittämiseen sitoutumisen ja vuorovaikutuksen kehittyneen toimijoiden välillä pilottihankkeen alettua?
3. Kuvaile ovatko ja millä tavoin yhteiset tapaamiset ja kokoontumiset ovat tukeneet sinua työntekijänä ammatillisessa kasvussa ja työssäsi.
4. Kuvaile osallistumistasi ja rooliasi hankkeen toimijoiden ryhmässä.
5. Parasta pilottihankkeessa on...
6. Haasteellisinta pilottihankkeessa on...

4.3 Tutkimusmenetelmien soveltuvuus opinnäytetyöhön

Opinnäytetyössäni pohdin kysymyksiä voidaanko aluekoordinointimallissa kehittää yhteisöllisyyttä, yhteisöllisiä prosesseja, ammatillista kasvua ja toimijoiden dialogia. Vastaajina ovat Oulun seudun ja Oulunkaaren seutukunnan nuorisotyöntekijät, jotka ovat mukana pilottihankkeessa. Lisäksi yhtenä vastaajana on pilottihankkeen aluekoordinaattori.

Honkasalo, Kiilakoski ja Kivijärvi (2011) pohtivat nuorisotyön tutkimuksen problematiikkaa. Tutkimuksen ja kunnallisen nuorisotyön vuorovaikutus ja itse tutkimuskin on vielä muotoutumatta. Arvioivaa ja kehittävää tutkimusta, joka tarkastelisi nuorisotyötä rajatusti vain ammatillisista lähtökohdista ei juurikaan ole saatavilla. Kysymysten asettelu on haasteellista. Tutkijoiden ja kentän toimijoiden tarpeet kysymysten asettelussa eivät ole vielä täysin kohdanneet. Samaa problematiikkaa on avannut Cederlöf (2005). Nuorisotyötä voidaan lähestyä useasta tieteenalasta ja sen lokeroiminen on haastavaa. Nuorisotyön tutkimukselle ei ole muodostunut vakiintunutta näkökulmaa ja teoriaperustaa.

Tiedon tuottamisen välineenä opinnäytetyössäni on hyödynnetty swot-analyysiä. Swot-analyysia käytettiin kehikkona, jolla päästiin lähelle kokemusten

ja toiminnan tarkastelua. Swot-analyysi oli useille alueen toimijoille tuttu. Kehittämispäivien aikana menetelmä ei vienyt liikaa aikaa tai huomiota, vaan se oli tuttuutensa vuoksi ajankäytöllisesti tehokas työkalu. Tavoite oli vahvistaa toimijoiden osallisuutta yhteisölliseen kehittämiseen. Tästä syystä mahdollisimman matalan kynnyksen väline työskentelyyn oli perusteltua kokemuksellisen tiedon keräämiseksi.

Swot-analyysin tekemiseen annettavan ohjeistuksen tulee olla selkeä ja rajattu. Haasteena swotin käytössä on, että huonosti rajattuna se voi viedä osallistujien pohdinnat sivuraiteille ja täsmentämättömät ydinkysymykset vievät osallistujat harhaan. Uhkana on, että osallistujat kirjaavat epätarkasti ohjeistetussa tehtävässä analyysiin vain mielen päällä olevat akuutit asiat.

Kokemukseni mukaan valitettavan usein osallistujille tulee ensimmäisenä mieleen epäkohtia ja uhkia. Tämä oli riski myös opinnäytetyöhöni liittyvän tutkimusaineiston keruussa. Tilanne piti neutralisoida parhaalla mahdollisella tavalla, jotta päällimmäiset tunteet oli purettu ennen varsinaisen työskentelyn alkua. Alkutilanteen virittelyyn ja kuulumisiin käytin runsaasti aikaa ennen swot-työskentelyn alkua.

Kehittämispäivien työskentelyyn osallistuneiden nuorisotyöntekijöiden epätietoisuus kuntaliitoksen vaikutuksista ja merkityksestä oli osalle nuorisotyöntekijöistä ahdistavaa ja epävarmuutta aiheuttavaa. Pidän swot-analyysiä kuitenkin opinnäytetyöhöni tutkimusaineiston keräämiseen sopivana, sillä osallistujille korostettiin vuorovaikutuksen, yhteisen keskustelun, kuuntelun ja ymmärtämisen tärkeyttä. Lisäksi vastausten purkuun, keskusteluihin ja kysymysten käsittelyyn käytettiin runsaasti aikaa swot-analyysin purussa.

Swot-analyysin jatkotyöstö toisena kehittämispäivänä oli haasteellisempaa. Analyysiä vietin aste eteenpäin ja pohdittiin toimenpiteitä suunnittelun ja vastuuton näkökulmasta. Ryhmä jatkotyöstää analyysin pohjalta lyhyen ja pitkän tähtäimen toimintasuunnitelmaa, ydinhaasteita, toimijoiden tarpeita ja vastuita aluekoordinaattorin tuella vuoden 2012 aikana.

4.4 Tutkimuksellinen roolini

Tutkiva toiminta julkaisussaan Anttila (2006, 22–23) esittää, että ennen kuin tutkija ryhtyy tekemään tutkimustaan käytännössä, on hänen pohdittava oma positionsa, asema ja rooli suhteessa tutkimuksen aiheeseen ja siihen liittyviin ilmiöihin. Tutkijan tulee miettiä mikä hänen henkilökohtainen tavoitteensa on kehittämishankkeessa. Onko tavoitteena teorian vai käytänteiden luominen? Tutkijan on hyvä itse tiedostaa ja ymmärtää, kuinka sisällä tai ulkopuolella tutkittavaa asiaa hän on. Vasta tämän jälkeen voidaan lähteä pohtimaan millaista tutkimusaineistoa on tarkoitus käsitellä. Tätä pohdintaa olen käynyt läpi useasta näkökulmasta opinnäytetyöni prosessin ajan.

Opinnäytetyöni aiheen valintaan ja tutkimuskysymysten kohdentamiseen vaikutti henkilökohtainen työhistoriani. Olen työskennellyt nuorten tieto- ja neuvontatyössä vuodesta 1987 ja vuodesta 2006 nuorten tieto- ja neuvontatyön kansallisena koordinaattorina. Nuorten tieto- ja neuvontatyöhön liittyvän työhistorian, kokemuksen, osaamisen sekä kansallisissa ja eurooppalaisissa verkostoissa toimimisen kautta minulle on muodostunut tutkittavaan aiheeseen syvä osaaminen.

Aikaisempi ammatillinen yhteistyö pilottihankealueen toimijoiden kanssa lisäsi toimijoiden ja toimintaympäristön tuntemusta sekä ymmärrystä. Työni tuoman kokemuksen kautta minulla on asiantuntemusta ja tietopääomaa tuoda näkyväksi henkilökohtainen osaamiseni ja näkemykseni opinnäytetyöni aiheen tarkastelussa.

Roolini ammatillisesti ja opinnäytetyöntekijänä on ollut läheinen suhteessa Oulun seudun ja Oulunkaaren nuorisotyöntekijöihin. Mahdollisuus objektiiviseen lähestymistapaan ja aiheen tarkasteluun on vahvistunut opintojen tuoman uuden tiedon jo opinnäytetyön työstämisen aikana. Yhteisöllinen kehittäminen on usein käytetty käsite, mutta itselläni sen merkityksen syvempi tarkastelu on jäänyt yleiselle tasolle. Opinnäytetyöni tutkivalla ja kehittäväällä otteella olen voinut ladata kaiken tietoni ja taitoni asian pohdintaan sekä siihen liittyvien teoreettisten ja hieman myös filosofisten näkökulmien avaamiseen.

Pohdinta on antanut minulle etäisyyttä tutkittavaan kohteeseen ja toimijoiden arkityön näkökulmaan.

Opinnäytetyöni voidaan katsoa olevan eettisesti kestävä, vaikkakin työni puolesta olen ollut kiinteästi mukana aluekoordinointimallin pilottihankkeen prosesseissa sekä vastaan osaltani kansallisesti työmuodon kehittamisestä. Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinoinnista ei ole aikaisempaa tutkimusta tai selvitystä. Aihetta voidaan kuitenkin peilata muun muassa Honkasalon, Kiilakosken ja Kivijärven 2011 tutkimuksen tuloksiin ja pohdintoihin kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeista sekä Cederlöfin 2005 laadulliseen tapaustutkimukseen *Seutuyhteistyön mahdollisuudet nuorisotyössä*.

Olen hyödyntänyt aiheen tarkasteluun ja tutkimiseen nuorisotyön ja -politiikan strategioita ja eurooppalaisia suuntaviivoja. Eurooppalaisen nuorten tieto- ja neuvontatyön kattojärjestön yhdessä jäsentensä kanssa tuottamat Eurooppalaiset periaatteet nuorten tieto- ja neuvontatyöstä sekä Eurooppalaiset periaatteet verkkoperustaisista nuorten tieto- ja neuvontatyöstä (Liitteet 1. ja 2.) antavat työn eettiselle pohdinnalla pohjaa.

Periaatteet muodostavat perustan, jolle kattavaa, tavoitteellista ja koordinoitua nuorten tieto- ja neuvontatyötä koskevat vähimmäisvaatimukset ja laatu on tullut määrittää. Kaikki tämä tulisi soveltaa myös osaksi kansallista nuorisopolitiikkaa. Suomessa periaatteet ja suositukset ovat suhteellisen hyvin huomioitu nuorisolaissa sekä Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa 2012- 2015. Valittavan vähän niiden merkitystä on kuitenkin pohdittu laajemmin nuorisotoimialan kentässä. Erityisesti Euroopan ministerikomitean suositus CM/rec82010)8 jäsenvaltioille nuorisotiedotuksesta on jäänyt kuntatasolla täysin huomiotta vaikka suosituksen sisältö läpileikkaa kaikki toimialat.

Toivon, että olen opinnäytetyöntekijänä osannut avata tarkasteltavan aiheen sekä asettamiini tutkimuskysymyksiin saamani vastaukset ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi, jolla on nuorisotyötä kehittävä merkitys ja sovellettavuusarvo.

5 UUDEN TIEDON TUOMIA VASTAUKSIA

Keitä opinnäytetyöni tulokset hyödyntävät ja keitä vastauksilla palvellaan? Kysymys on arvovalinnoista. Tavoitteeni on vaikuttaa nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin laadukkaaseen yhteisölliseen kehittämiseen siten, että kaikki asianosaiset kokevat olevansa mukana prosessissa ja tulleeensa kuuliksi. Tuottamalla tiedolla pyrin antamaan vastauksia siihen, miten ja millä välineillä kehittämistyössä tulee edetä. Tieto tullaan käyttämään päätöksenteon välineenä aluekoordinointimallin rahoituksessa ja mallin eteenpäin viemisessä. Tietoa voivat hyödyntää opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisasioista vastaavat virkamiehet, alueiden ja seutujen nuorisopalveluja tuottavat tahot sekä yksittäiset nuorisotyöntekijät (Viinamäki & Saari 2007, 28–29).

Tiedon analysoinnin vastuu, kerätyn tiedon aukikirjoittaminen sekä sen yhdistäminen tietopohjaan on tekijällä. Olen pyrkinyt tiedon objektiiviseen käsittelyyn siten, että tuloksia voidaan tarkastella luotettavana ja käyttöarvoltaan hyödynnettävissä olevana tietona. Nuorisotoimialan näkökulmasta tutkimuskysymykseni ovat relevantteja opinnäytetyön aiheeseen nähden. Moni kysymys jää silti avoimeksi. Näitä kysymyksiä on koottu opinnäytetyöni lukuun 6.2, jossa esittelen esiin nousseita jatkotutkimusaiheita.

Nuorten tieto- ja neuvontatyöstä ja sen palvelujen alueellisesta kehittämisestä tuotettu tieto on merkityksellistä työmuodon sekä nuorten tieto- neuvontapalveluiden jatkuvuudelle ja rahoitukselle. Tuloksia tullaan hyödyntämään työmuodon kehittämiseksi päätöksen teon välineenä. Lisäksi tuotettua tietoa voidaan hyödyntää ja soveltaa laajemmin nuorisotoimialan kehittämisessä (Honkasalo, Kii-lakoski & Gretchel 2012, 33).

Tuotetun tiedon suhde nuorten tieto- ja neuvontatyötä tukeviin suosituksiin, asiakirjoihin sekä periaatteisiin on olemassa. Aluekoordinointimallissa toteutuva yhteisöllisen kehittämisen tavoite palvelee Euroopan neuvoston ministerikomitean hyväksymiä suosituksia muun muassa siitä, miten ruohonjuuritason työntekijöitä tulee kuulla palveluita kehittäessä. Lisäksi malli toteuttaa Nuorten tieto- ja neuvontatyön eurooppalaisen kattojärjestö ERYICAn periaatteita työmuodos-

ta sekä vastaa nuorisolain vaateisiin nuorten tieto- ja neuvontapalveluista nuorisotyön tavoitteellisena peruspalveluna.

Tieto yhteisöllisestä kehittämisestä nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin pilottihankkeesta jaetaan työmuodon eurooppalaiselle verkostolle alan ammattilaisten Sheryica -verkkopalvelussa (www.sheryica.org). Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus julkaisee opinnäytetyön englanninkielisenä versiona täydennettynä Suomen nuorisotyön rakenteen, rahoituksen sekä alueellisten ja kansallisten kehittämisohjelmien tarkentavilla lisätiedoilla ja nuorisotoimialan asiantuntija artikkeleilla.

5.1 Yhteisöllinen kehittäminen pilottihankkeen prosessina

Osallistumisen mahdollisuudet tai niiden puuttuminen korostuvat uuden tai murrosvaiheessa olevan toiminnan kehittämisessä. Aluekoordinointimallin pilottihankkeessa on huomioitava yhteisöllinen kehittäminen ja osallistumisen mahdollisuudet muun muassa kehittämistyöpajapäivien ja tapaamisten avulla. Palvelujen ja toiminnan kehittämisen prosessi sekä vuorovaikutus saadaan aikaan ryhmässä. Pilottihankkeeseen osallistuvien nuorisotyöntekijöiden kokemus yhteisöllisyydestä on tuottanut konkreettisia toimenpide-ehdotuksia yhteisöllisen kehittämisen tueksi (Ylikoski & Ylikoski 2009, 59–61; Paasivaara & Nikkilä 2010, 15–16.)

Yhteisöllisyyden elementit rakentuvat yhteisten tavoitteiden ja päämäärien ymmärtämisestä ja sisäistämisestä. Tavoitteiden tulee olla selkeät. Pilottihankkeen kehittämistyöpajoihin osallistuneet nuorisotyöntekijät korostivat sitä, että aluekoordinoinnin tavoitteiden ja merkityksen tulee olla laajasti alueen toimijoiden tiedossa. Nuorisotyöntekijöiden viesti antaa kuvaa kokemuksesta, jossa kaikilla toimijoilla ei ole samaa tietoa ja ymmärrystä hankkeesta. Toimijoilla tarkoitetaan nuorisotyöntekijöitä, sekä alueen nuorisopalveluiden päätöksenteosta ja järjestämisestä vastaavien organisaatioiden virkamiehiä ja luottamushenkilöitä. Onko niin, että aluekoordinointihanke nähdään hankkeena muiden joukossa, eikä sen yhteisöllisen kehittämisen tavoitteiden toteuttamista koeta pysyvänä muutoksena? (Honkasalo, Kiilakoski & Gretchel 2012, 32–33).

Tavoitteiden ymmärtäminen laajemmin nuorisotyön ja nuorisopolitiikan näkökulmasta sekä tavoitteiden sisällyttäminen päivittäiseen nuorisotyöhön koettiin saatujen tulosten pohjalta tärkeäksi. Työn suunnittelun ja toteutuksen tulisikin olla linjassa tavoitteisiin sekä strategioihin. Suunnitelma tavoitteiden saavuttamiseksi tulee olla kaikkien tiedossa ja strategioiden rooli toiminnan suunnittelussa sekä palveluiden kehittämisessä sisäistetty. Vuorovaikutus tai paremmin sen puute taustatahoihin koettiin haasteena pilottihankkeen kokonaisuuden hallinnassa tai hankkeen asiayhteyksien ymmärtämisessä (Ylikoski & Ylikoski 2009, 16–18).

Viestintä sekä tiedottaminen koettiin ongelmana. Selkeitä viestinnällisiä rooleja ja vastuita ei hahmotettu, eikä niitä ole määritelty suhteessa taustaorganisaatioihin. Tiedon puute siitä, miten kunnissa tietoa välitetään sekä kenellä on oikeus tiedon välittämiseen, nousi yllättäen esille. Näkemykseni mukaan osittain tästä syystä tiedottamisen koettiin epäonnistuneen. Näkökulma toistui sekä kehittämistyöpajojen tuloksissa että sähköpostihaastatteluissa. Vastuutahon organisaation vuorovaikutusta yhteisöllisen kehittämisen tueksi tuleekin suunnitelmallisesti vahvistaa. Aluekoordinaattorin rooli keskustelun avaajana ja viestin viejänä alueen nuorisopalveluista vastaaville tahoille ei vaikuta olevan täysin selvä (Syvänen 2012, C6).

Yhteinen tieto ja sen jakaminen koettiin merkittävänä tekijänä yhteisölliseen kehittämiseen sitoutumisessa. Nuorisotyöntekijät ilmaisivat tarpeensa saada tietoa alueen hyvinvointisuunnitelmista, kuntaliitosten vaikuttavista tekijöistä työhön sekä nuorisotyön järjestämiseen. Yhteisöllisen kehittämisen tärkeäksi työkaluksi koettiin avoin vuorovaikutus. Tämä koettiin kaikkien työntekijöiden vastuuksi. Kehittämiseen liittyvien aiheiden ja menetelmien hallintaan esitettiin ratkaisuksi koulutusta, tietoa sekä yhteistä suunnitelmaa siltä, miten vuorovaikutuksessa onnistuttaisiin parhaiten (Arnkil, Spanger & Jokinen 2007, 26).

Tiedonkulku ja tiedonsaannin mahdollisuudet ovat tänään paremmat kuin koskaan aiemmin. Välineet ja menetelmät kehittyvät koko ajan. Mistä siis johtuu, että palveluista vastaavat tahot ja toimijat eivät pysty hyödyntämään, sovelta-
maan ja jakamaan olemassa olevaa tietoa? Onko kuntaliitosten rakenteiden

kehittäminen vienyt päättäjien ja esimiesten huomion sisältöjen kehittämisen kustannuksella? Hankkeilta odotetaan ja vaaditaan tuloksia, mutta ymmärrys kehittämisen pitkäkestoisesta prosessista ei välttämättä saa ymmärrystä. Hankkeen toimijat tarvitsevat aikaa kehitettyjen mallien ja menetelmien käyttökelpoisuuden ja hyödynnettävyyden todentamiseksi (Emt., 26–27).

Huolimatta epäselvistä viestinnällisistä rooleista, kehittämistyöpajojen aikana kuultiin myös aluekoordinointimallin tuomasta mahdollisuudesta aitoon vuorovaikutukselliseen foorumiin, yhteisölliseen tilaan, jossa työtä voidaan kehittää yhteisöllisesti ammatillisista lähtökohdista. Nuorisotyöntekijät kokivat voivansa tuoda esiin myös kriittisiä näkökulmia ja huomiota kehittämisestä. Aluekoordinointimallin mahdollistama yhteisöllisen kehittämisen tila ja jäsenten vuorovaikutus koettiin turvalliseksi sekä yhteisöllistä kehittämistä tukevaksi. Ilmapiiiri kehittämislle onkin sitoutumisen ja innostamisen kautta muodostunut vapautuneen hyväksyväksi erilaisille työkaluille ja vuorovaikutuksen tavoille. Takana on alkuvaiheen epäröinti, muutosvastarinta ja pelko muutoksesta. Pilottihankkeessa on voitu vaikuttaa kokemukseen yhteisöllisyydestä. Sähköpostihaastattelujen mahdollistamat keskustelut ja ideoinnit sekä mahdollisuus henkilökohtaiseen avautumiseen työn haasteista, koettiin työntekijöitä lähentävinä tekijöinä.

Nuorisotyöntekijät kokivat yhdenvertaisena tekijänä oikeuden ja vastuun ilmaista näkemyksiä ja kokemuksia työstä, palveluiden laadusta sekä kehittämisen painopisteistä. Näkemys toistui useissa haastatteluvastauksissa.

Osalla alueen nuorisotyöntekijöistä valmiudet, motivaatio ja innostus yhdessä kehittämiseen ovat korkealla, osa työntekijöistä taas pysyttelee vielä mukavuusalueellaan. Havaittavissa on muutoksen tuomaa epävarmuutta, jopa vastarintaa. Muutamien kuntien nuorisotyöntekijät eivät osallistu yhteisiin tapaamisiin, koulutuksiin tai työryhmiin. Asia tuotiin esiin myös haasteluvastauksissa. Osallistumattomuuden syitä yhteiseen kehittämiseen pohdittiin. Pilottihankkeessa on vielä selvittämättä todelliset syyt sitoutumattomuuteen tai kiinnostuksen puutteeseen. Osallistumattomuuden syitä ja taustoja tullaan selvittämään lähemmin aluekoordinoinnin pilottihankkeessa osana kehittämistyötä, sillä kaikki käyttäjätieto on tärkeää kehittämisen välineinä.

Yhteisöllinen kehittäminen tulee nähdä voimavarana nuorisopalvelujen kehittämisessä. Nuorisotyön palveluiden tarve sekä kohdentaminen ovat murroksessa yhteiskunnallisista muutoksista johtuen. Jos yhteisöllisyyttä ei voida tukea alueiden toimijoiden yhteistyössä, nuorisotyön tekijät siirtyvät muille tahoille työskentelemään. Tuloksista kävi selkeästi ilmi yksin tai pienillä henkilöstöresursseilla työskentelevien työn kuormittavuus. Jos yhteisöllisyyttä ei tietoisesti rakenneta, sen puute voi etäännyttää nuorisotyöntekijöitä tavoittelemasta laajempia kasvatuksellisia ja strategisia tavoitteita. Motivaatio ja työhyvinvointi vähenevät kun työn tekeminen kohdistuu yksittäisiin toimiin tai tapahtumiin ilman laajempaa merkitystä tai kiinnekohtaa.

”Ja kun kasassa on porukkaa, monta ja erilaista, kaikkien kokemus on tärkeää, kun tätä asiaa ei voi täällä omassa yksikössä jakaa kun ei ole sitä työkaveria tai ei ole aikaa. Päivät ovat niin hektisiä omassa työssä ja yksinäistä. Aina on kiireisempiä käytännön asioita....”
(nuorisotyöntekijä 5.)

Yhteisön jäsenen tulee tietoisesti osallistua muutokseen, asettaa itselleen yhteisön päämääriä tukevia tavoitteita ja toimia niiden mukaan. Yksi kehittämistyöpäjäpäivien aikana saaduista viesteistä oli, että sovitut, yhteiset toimintatavat ja sopimukset vahvistavat aluekoordinointimallin käyttöönottoa. Tämä kuvaa hyvin sitä, että toimijat ovat hyvin erilaisissa vaiheissa tunteiltaan ja kokemuksiltaan yhteisöllisen kehittämisen prosessissa. Kaipuuta entisiin, perinteisiin toimintatapoihin on silti edelleen.

5.2 Aluekoordinointimallin käyttöönottoprosessi yhteisöllisenä prosessina

Mallin käyttöönoton ja soveltamisen haasteina koetaan olevan erilaisten työkuultuurien ja työtapojen kohtaaminen. Mallin todettiin edistävän yhteisen toimintakulttuurin käyttöönottoa. Koska aluekoordinointimallin pilottihanke alkoi loppukeväästä 2011, on ymmärrettävää, ettei yhteistä työ- ja toimintakulttuuria ole vielä muodostunut. Huolimatta siitä, että taustalla on nuorisotyöntekijöiden aikaisempaa yhteistyökokemusta. Käytännön tasolla on kuitenkin tapahtunut muutoksia, jotka näkyvät yhteisten tehtävien jakamisella ja vastuunotolla. Moti-

vaatio ja ymmärrys yhteisölliseen kehittämiseen ovat tulosten perusteella nousseet, vaikka epäilijöitäkin vielä on. Yhteisen toimintakulttuurin edellytys on ymmärrys sekä hyväksyntä työkulttuurien monimuotoisuudesta. Monimuotoisuus tuo rikkautta kehittämiseen ja yhdessä työskentelyyn. Näistä lähtökohdista toimijajoukko tulee luomaan työkulttuurinsa (Ylikoski & Ylikoski 2009, 79–81; Cederlöf 2008, 33–35).

Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin käyttöönoton mallinnusta on tuotettu kehittämistyöpajojen tuloksia hyödyntäen. Tuotettuun tietoon olen yhdistänyt henkilökohtaisen ammatillisen kokemukseni nuorten tieto- ja neuvontatyöstä. Käyttöönottoprosessin mallinnus on kuviossa 3. Mallinnus jatkuu pilottihankkeen aikana sekä tulossa olevien alueellisten selvitystöiden pohjalta.

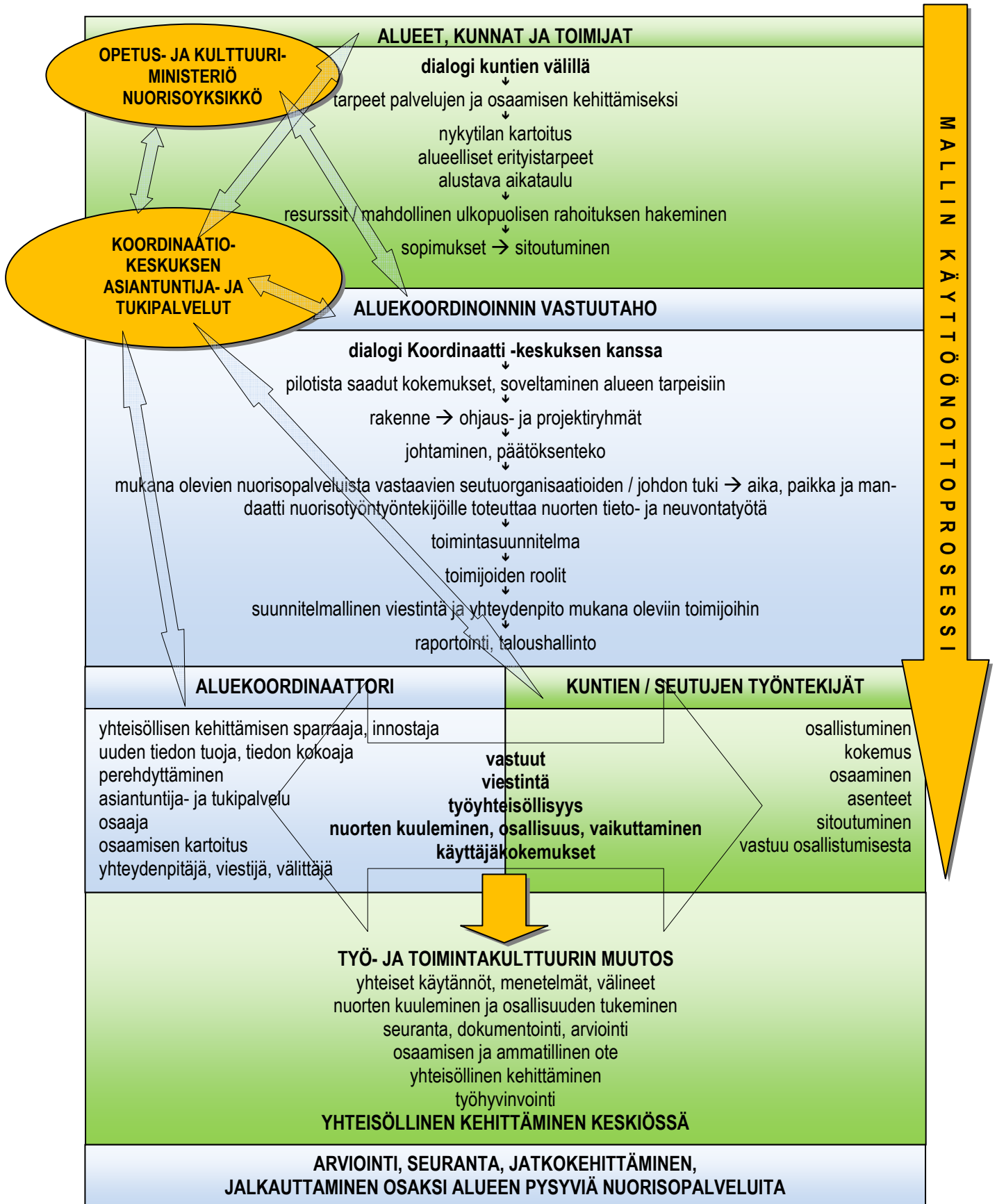
Käyttöönottoprosessiin on määritelty eri tahojen ja toimijoiden roolit sekä suhteet. Lisäksi prosessiin on määritelty tehtäviä, vaadittavia osaamisalueita, taitoja sekä vuorovaikutussuhteita. Näkyväksi on tuotu kehittämistyöpajojen tuloksista dialogi sekä viestintä. Molemmat ovat osa-alueita, joiden tärkeyttä nuorisotyöntekijät korostivat. Kuviossa 3. dialogin vuorovaikutteisuutta ja yhteistoiminnallisuutta kuvataan kaksisuuntaisella nuolella toimijoiden välillä.

Aluekoordinointimallin yhteisöllisen kehittämisen tavoitteena ovat työ- ja toimintakulttuurin muutokset, arviointi, seuranta, jatkokehittäminen sekä toimintojen ja välineiden jalkauttaminen osaksi pysyviä nuorisopalveluita. Tavoitteet on huomioitu kuviossa 3. kokonaiskuvan hahmottamiseksi.

Nuorten tieto- ja neuvontatyötä toteutetaan 245 kunnassa. Palvelupisteitä ja -keskuksia oli vuoden 2012 alussa 160 (Koordinaatti 2012, 8). Valtaosa kunnista on kooltaan pieniä ja niissä työskentelee yleensä yhdestä kolmeen nuorisotyöntekijää. Osallistumisen mahdollisuudet nuorisotyön verkostoihin ovat resurssien vähäisyyden vuoksi huonot. Yhden työntekijän työyhteisöissä osallistuminen yhteisiin kehittämistapaamisiin on jopa mahdotonta. Edellä mainittu ongelma kuultiin usein pilottihankkeen kokoontumisissa.

Mallin käyttöönottoprosessissa ei ole kuvattu nuorten kuulemista, osallisuutta ja vaikuttamista. Aluekoordinoinnin pilottihankkeessa käytännöt, toiminnot, toimijat

sekä nuorten rooli ovat vasta hahmottumassa toimenpiteiksi. Tuloksissa ilmenee, että nuorisotyöntekijät nostivat nuorten roolin yhteisöllisen kehittämisen toimijuuden keskiöön. Nuorten esittämien kokemusten hyödyntäminen työn kehittämisessä edellyttää toimijoilta valmiuksia käyttäjätiedon hyödyntämiseen. Näitä valmiuksia pyritään tukemaan aluekoordinointimallissa.

Kuvio 3: Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin käyttöönottoprosessi. Fedotoff (2012).

Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointi tukee ja toiminnan päämäärilään läpileikkaa EU:n nuorisostrategian 2010–2018 päätöslauselman kahdeksaa strategista painopistettä, jotka ovat koulutus ja opetus, työllisyys ja yrittäjyys, terveys, hyvinvointi ja ympäristö, osallistuminen, luovuus ja kulttuuri, vapaaehtoistoiminta, sosiaalinen osallisuus sekä nuoriso ja maailma. Keskeinen punainen lanka painopisteiden toteutumisessa on laadukas tieto ja tiedon jakaminen nuorille sekä dialogi eri toimijoiden välillä. Toteutuessaan aluekoordinointimalli vahvistaa yhteistyön ja yhteisöllisen kehittämisen merkitystä paikallisella, alueellisella ja kansallisella tasolla. Nuorten tieto- ja neuvontatyön eurooppalaisten suositusten mukaisesti aluekoordinointimalli edistää monialaisella ja moniammatillista työmuodon ja sen palveluiden kehittämistä.

5.3 Yhteisöllinen kehittäminen työntekijöiden yhteisöllisyyden vahvistajana

Tulosten perusteella tietoisuuden yhteisistä tavoitteista ja yhteenkuuluvaisuuden tunteesta koettiin paikkaavan lähityöyhteisön puutetta. Useimmilla Oulun seudun ja Oulunkaaren nuorisotyöntekijällä ei ole työparia. Lähityöyhteisön puute sekä tunne kuulumattomuudesta kuntaorganisaation laajempaan työyhteisöön on koettu uupumusta lisäävänä ja työhyvinvointia heikentävä tekijänä. Työntekijät kokivat aluekoordinointimallin yhteisöllisyydessä työnohjauksellisia piirteitä. Yhteiset tapaamiset, vertaistuki sekä keskustelut vahvistivat tätä kokemusta (Paasivaara & Nikkilä, 2010, 44–45).

”Mukana olleiden työntekijöiden välillä on luottamusta ja asioista puhutaan, ja huolia ja murheita ja turhia toiveita jaetaan muiden kanssa” (nuorisotyöntekijä 4).

Henkilöstön osallistumismahdollisuudet yhteisölliseen kehittämiseen tulee turvata. Työntekijöillä on oltava oikeus, mutta myös velvollisuus osallistua tilanteisiin, joissa suunnitellaan sekä kehitetään heidän työtehtäviinsä ja vastualueisiinsa liittyviä asioita. Osallistuminen on parhaimmillaan kaikkia osapuolia kuuntelevaa

ja arvostavaa vuorovaikutusta. Työntekijöiden osaamista, kokemusta sekä näkemystä tulee kuulla kehittämisen ja päätöksenteon välineenä siten, että yhteisöllinen kehittäminen on prosessien keskiössä (Bauman 1997, 91–93; Paunonen 2010, 31).

Aluekoordinointimallin pilottihankkeessa ei ole tehty näkyväksi arkityön prosesseja yhteisöllisen kehittämisen näkökulmasta. Prosessien auki kirjoittaminen ja läpinäkyvyys ovat kehittämisen kannalta olennaisia. Prosessien tulee tukea päämääriä ja strategiaa aluekoordinointimallin käyttöönotossa ja soveltamisessa.

”Tarvitaan paljon enemmän kehityskeskusteluja ja workshop-henkeä, ei niinkään ohjaajahakuisesti ja omiin intresseihin, vaan monipuolisen nuorisotoiminnan ylläpitämiseen. Paljon on ohjaajia, jotka nököttää palaverista toiseen unohtaen työkenttensä”. (nuorisotyöntekijä 2.)

Aluekoordinointimallin lähtökohtana on yhteisöllinen kehittäminen, joka toimii myös laadukkaiden tieto- ja neuvontapalveluiden edellytyksenä ja voimavarana. Toimijoiden yhteinen päämäärä, sitoutuminen ja motivaatio yhteisölliseen kehittämiseen mahdollistavat ammattitaidon, osaamisen, kokemuksen sekä ideoiden tuomisen yhteiseen keskusteluun kehittämisen välineiksi. Ihanteellista olisi, että ammatillinen tietotaito jakaantuisi ja hiljainen tieto tulisi näkyväksi (Honkasalo, Kiilakoski & Gretchel 2012, 40–41).

Edellä mainittuja näkökulmia nousi esiin Oulun seudun ja Oulunkaaren nuorisotyöntekijöiden keskusteluissa kehittämistyöpajapäivien aikana sekä sähköpostihaastatteluun annetuissa vastauksissa. Kiinnostus osaamisen jakamiseen, uusien työntekijöiden perehdyttämiseen sekä vertaisten opettamiseen kirjattiin tahtotilana ja tavoitteen työpajojen tuloksiin. Oivallus ”*Minä osaan*” -teema oli yksi yhteisöllisyyden helmistä, joka syntyi työpajojen tuloksena. Rohkeus ja ylpeys sanoa ääneen henkilökohtaisia ammattitaidon vahvuuksia ei ole helppoa. Nuorisotyöntekijät totesivat rohkeuden kasvaneen oman osaamisen tarkasteluun sekä siihen, miten osaamista voisi jakaa muille.

Yhteisölliseen kehittämiseen osallistuvat työntekijät ovat ammatillisessa kehityksessään eri tasoilla, mutta tältä osin eroavaisuuksien todettiin tuovan monialaista näkökulmaa. Toisaalta vastakkaisiakin mielipiteitä oli. Millä tavoin aluekoordinointimallin avulla huomioidaan yksilölliset ammatillisen kasvun ja tuen tarpeet?

”...toimijat ovat tiedoiltaan, taidoiltaan ja tavoiltaan sekä kokemuksiltaan niin erilaisia, miten kehittämistyötä pystytään tekemään yhdessä kuitenkin yksilölliset ominaisuuden ja osaamisen tasot huomioiden” (nuorisotyöntekijä 3.)

Pilottihankkeessa nuorisotyön ja -politiikan tavoitteiden avaaminen on edesauttanut niiden laajemman merkityksen ymmärtämistä. Tieto on vähentänyt työntekijöiden epävarmuutta työn tavoitteista. Ammatillisen vahvistumisen ja tavoitteiden sisäistämällä taka-alalle ovat jääneet keskustelut työn arvotuksen puutteesta, organisaatioiden epäselvistä vastuunjaosta sekä nuorisotyön tulevaisuuden epävarmuudesta. Itsearvostus ja omanarvontunne suhteessa työhön ovat tulleet näkyviksi.

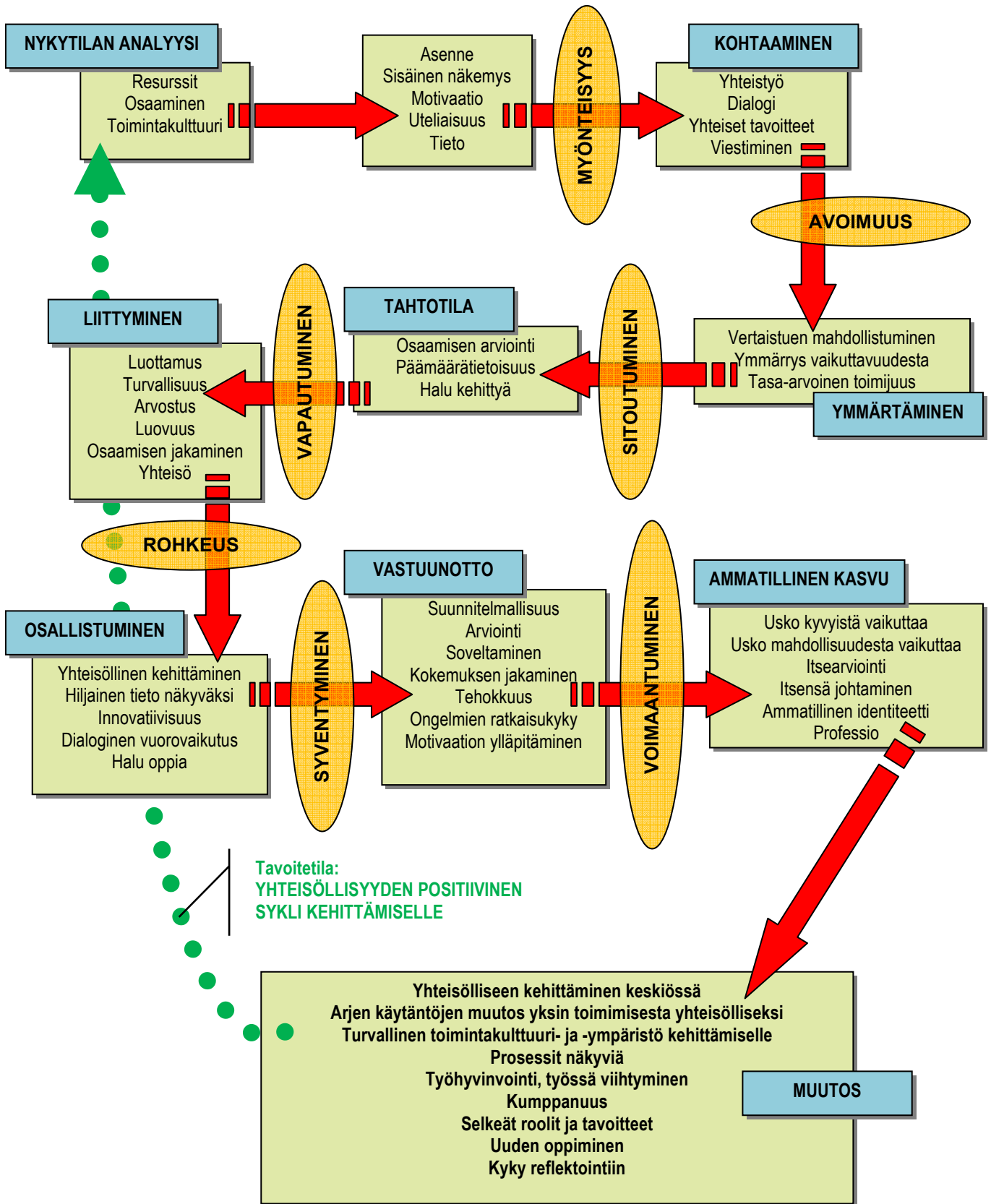
Yhteisöllisyyden syntyminen tai muutos yhteisölliseen toimintatapaan ei synny ulkoa annettuna tehtävänä tai strategisten tavoitteiden vuoksi. Yhteisöllisyyden syntyminen tapahtuu inhimillisten ominaisuuksien ja vuorovaikutuksen kautta. Se kehittyy ihmisten välillä hyvin erilaisista kokemuksista, tarpeista ja tunteista. Yhteisöllisyys on muutoksen voimavara erityisesti silloin, kun muutoksen vaikutukset ovat vielä määrittelemättömiä ja tulevaa on vaikea ennustaa. Yhteisöllisyys kuuluu terveyttä ja hyvinvointia lisääviin voimavaroihin, mitkä auttavat selviytymään työelämässä (Ylikoski ja Ylikoski 2009, 59–65; Ryyänen 2009, 47).

Ulkopäin ohjatut ja annetut kehittämishankkeet eivät tue yhteisöllisen kehittämisen syntymistä. Sitoutuminen ja motivaatio hankkeiden tavoitteisiin sekä asetettuihin toimenpiteisiin saattavat jäädä irralliseksi. Toimenpiteiden sisäistämiseksi ei ole aikaa tai mahdollisuutta. Osallistumisen tai omistajuuden tunnetta hankkeen tavoitteisiin ei pääse syntymään.

Millä tavoin työntekijät saadaan sitoutumaan kehittämishankkeiden tavoitteisiin ja toteuttamiseen? Yhteisöllisyys kannustaa innostumaan ja kehittämään. In-

nostaminen on enemmän kuin motivointia, joka on usein ulkokohtainen keino saada työyhteisön jäsenet toimimaan annettujen tavoitteiden mukaisesti. Innostaminen perustuu vetäjän aitoon ja tunneperäiseen haluun saada yhteisön jäsenet myönteisiä kokemuksia aikaansaavaan toimintaan ja kehittämiseen. Paasi-vaara ja Nikkilä (2011, 137–149; Nylund 2011, 114) pohtivat aidon innostamisen merkitystä, sen esteitä ja vahvuuksia. Innostajaa peräänkuulutettiin myös haastatteluvastauksissa.

Koen, että innostamisessa on yhteisöllisen kehittämisen salaisuus. Aluekoordinaattoreiksi tarvitaan näkijöitä ja kokijoita. Koordinaattoreita, jotka ammatillisella tunteisiin perustuvalla kiinnostuksella ja motivaatiolla haluavat sekä pystyvät toimimaan joukon vetäjinä. Tässä onkin pohdittavaa koordinaattoreiden rekrytointiin. Millaisia osajia tarvitsemme muutoksen vetäjiksi, jotta palvelujen yhteisöllinen kehittyminen mahdollistuu ja into kehittää säilyy?

Kuvio 4. Tavoitetila: Yhteisöllisen kehittämisen positiivinen sykli nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin pilottihankkeessa. Fedotoff (2012).

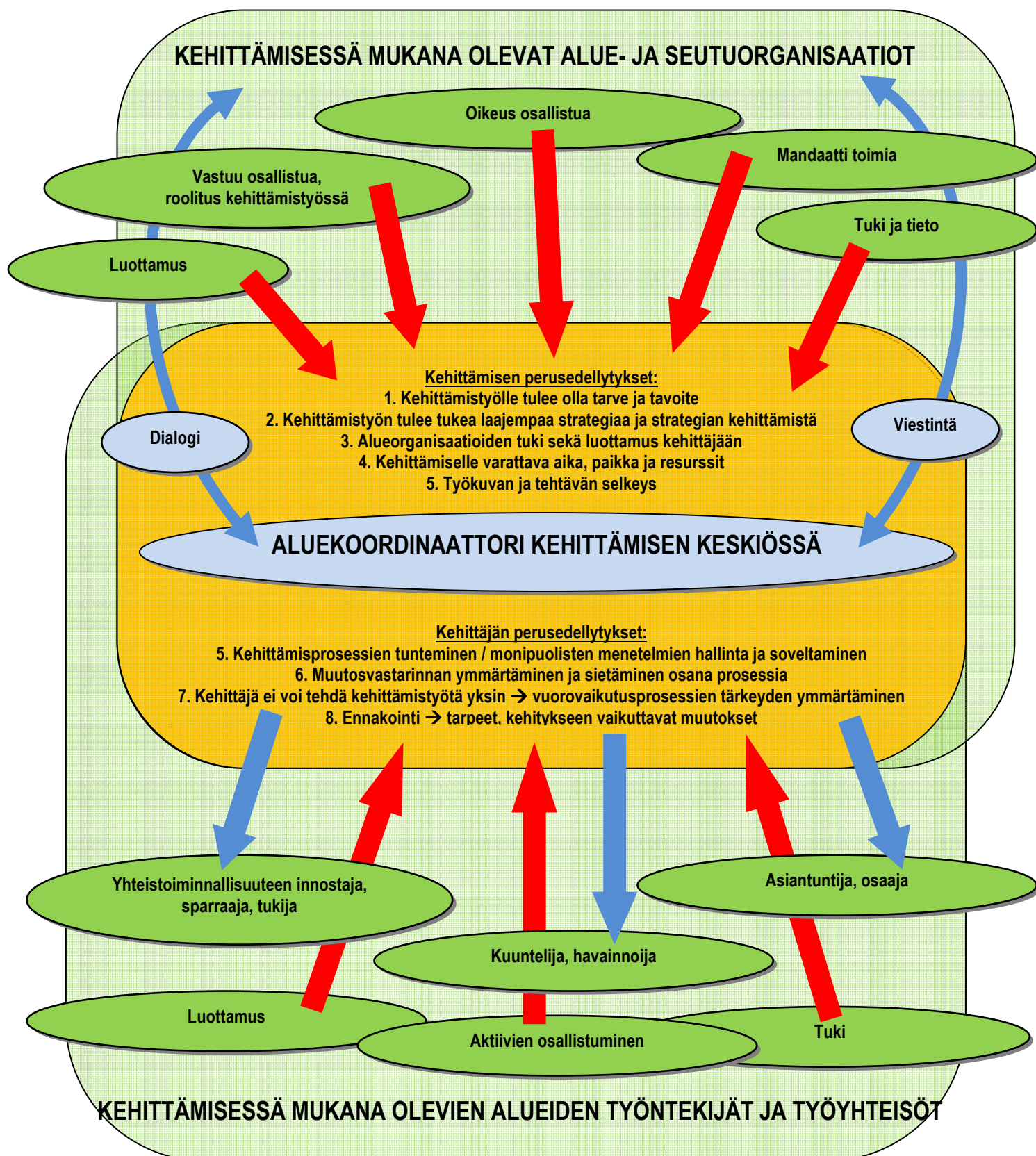
Kuvio 4. esittää yhteisöllisyyden kehittämisen positiivisen syklin tavoitetilaa nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallissa. Syklin hahmottamiseen on hyödynnetty kehittämistyöpajoista ja sähköpostihaastatteluista saatuja tietoja yhdistettynä ammatilliseen näkemykseeni ja pohdintaan aiheesta.

Kuvioon 4. on sisällytetty Oulun seudun ja Oulunkaaren nuorisotyöntekijöiden positiiviset kokemukset yhteisöllisestä kehittämisestä pilottihankkeen aikana. Sykli kuvaa yhteisöllisen kehittämisen tavoitetilaa. Toisenlaisia kokemuksia avataan opinnäytetyöni tuloksissa ja johtopäätöksissä.

Kehittämisen positiivista sykliä kuvataan kuviossa kahdessa tasossa. Ensimmäinen taso kuvaa konkreettista toimintaa, jossa yhteisöllisen prosessin avulla siirrytään henkilökohtaisen toiminnan ja asenteen muutoksen tasolle. Toinen taso osoittaa ammatillisen kasvun prosessia. Prosessi alkaa yhteisön näkökulmasta muuttuen itsensä ymmärtämiseen sekä ammatilliseen kehittymiseen. Edellä mainitut tasot yhdistyvät muutoksessa. Muutoksen keskiössä on yhteisöllinen kehittäminen.

Yhteisöllisen kehittämisen avulla tavoitteena on saada aikaan parannuksia ja muutoksia työ- ja toimintakulttuuriin. Tavoitteena on saavuttaa myönteisiä muutoksia työn arjen käytännöissä, työ- ja toimintakulttuurissa, prosesseissa, kumppanuuksissa, tavoitteiden ja roolien selkiyttämisessä sekä uuden oppimisessa ja työhyvinvoinnin kasvussa.

5.3.1 Aluekoordinaattori kehittämisen keskiössä

Kuvio 5: Aluekoordinaattori kehittämisen keskiössä. Fedotoff 2012.

Cederlöf (2005, 411–415) on selvittänyt nuorisotyön aluekoordinaattorin roolia ja asemaa tutkiessaan Loimaan seutukunnallista yhteistyötä vuosina 1995–2005. Cederlöf tarkastelee koordinaattorin aseman kehitystä erityisesti vuorovaikutuksena, dialogina sekä suhteena alueen toimijoihin ja toimintaan. Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinaattorin rooli, asema ja tehtävä Oulun seudun ja Oulunkaaren pilottihankkeessa on vasta muotoutumassa. Tehtävää ei voi tarkastella itsenäisenä saarekkeena alueen muun nuorisotoiminnan ja rakenteiden keskellä.

Aluekoordinaattorin toimenkuva muotoutuu alueellisten tarpeiden mukaan. Pilot-tihankkeen aikana muotoutuva toimenkuva antaa suuntaa ja mallia. Hankkeessa mukana olevilla tahoilla tulee olla yhteinen esiyymmärrys aluekoordinaattorin roolista ja asemasta. Tässä työssä alueiden toimijoita tukee Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatti.

Aluekoordinaattorin työhön ja tehtäviin liittyvät odotukset sekä kokemukset muista hankkeista ohjaavat alueen toimijoiden ajatuksia koordinaattorin tehtävistä. Odotukset projektityöntekijän perinteisistä tehtävistä kuten tiedottamisesta, kokousten järjestämisestä sekä muistioiden ja raporttien kirjoittamisesta olivat ennalta odotettuja. Odotukset aluekoordinaattorin roolista ja tehtävistä ovat myös ristiriitaisia. Mallin kehittämisen aikana tehtäviä tuleekin täsmentää yhteistyössä alueelliset tarpeet huomioiden (Ylikoski & Ylikoski 2009, 17; Cederlöf 2005, 276–277).

Aluekoordinaattorin ja muiden aluekoordinointimallin toimijoiden sekä tahojen rooleja, vuorovaikutussuhteita ja vastuita on avattu kuviossa 5. Lisäksi kuvioon on tuotu näkyviin aluekoordinaattorin keskeisiä osaamisalueita, perusedellytyksiä sekä erilaisia rooleja. Taustalla on perusajatus, ettei kukaan voi kehittää yksin. Tästä johtuen olen tuonut esiin näkemykseni aluekoordinaattorilta vaadittavista osaamistaidoista.

Kuvio 5 on tuotettu analysoimalla kehittämistyöpajojen tuloksia sekä sähköpostihaastattelun vastauksia yhdistettynä ammatilliseen kokemukseeni ja näke-

mykseeni aluekoordinaatiomallin toimijoiden rooleista ja vuorovaikutuksellisista suhteista.

Aluekoordinaattorin tulee hallita kehitettävän aiheen sisältö: tavoitteet, kohde-ryhmät, menetelmät ja välineet. Tieto ja ymmärrys nuorten tieto- ja neuvontatyön merkityksestä sekä roolista nuorisotyön toimialalla ovat laadukkaan koordinoinnin edellytyksiä. Mielestäni aluekoordinaattorin toimenkuvaa ei voida määrittellä perinteiseksi projektipäällikön tehtäväksi, vaikka sen suuntaisia toiveita ja odotuksia tulosten perustella on havaittavissa.

Tulosten perusteella hyvät vuorovaikutus- ja viestintätaidot ovat aluekoordinaattorin työvälineinä merkittäviä. Aluekoordinaattorin toivotaan toimivan motivoijana, innostajana sekä joukon johtajana. Erityisen tärkeänä pidetään aluekoordinaattorin roolia tiedonvälittäjänä sekä suhteiden rakentajana eri toimijoiden välillä. Tuloksissa näkyi, kuinka viestinviejän, lobbaajan ja pr-henkilön viitta halutaan luovuttaa mielellään aluekoordinaattorille. Lisäksi jokaisella pilottihankkeen toimijalla on oltava viestinviejän tehtävä. Hyviä vuorovaikutustaitoja ja kykyä yhteisölliseen dialogiin tarvitaan koordinaattorilta aivan kuin myös kuntien nuorisotyöntekijöiltäkin. Näiden taitojen hallintaan päästään avaamalla kehittämisprosesseja, jolloin toimijoille löydetään oikeat roolit ja tehtävät.

”Tietenkin toivoisin, että kehittämistyön sana leviäisi koko kuntaan. Ei vaan riitä aika sellaiseen itsellä...” (nuorisotyöntekijä 8.)

Opinnäytetyössäni nousee esiin kuntien nuorisotyöntekijöiden tiedon saannin vaatimus, mikä johtuu todennäköisesti meneillään olevasta kuntaliitoksesta. Nuorisotyöntekijät kokevat jääneensä tiedottamisen ulkopuolelle ja saavansa mediasta tiedot kuntaliitoksen vaiheista. Meneillään olevat rakenteelliset muutokset, strategia- ja kehittämisohjelmavalmistelut sekä ajankohtaiset ilmiöt nuoria sekä nuorisotyötä koskien tulee olla aluekoordinaattorin hallussa. Aluekoordinaattori tukee viestinnällä työntekijöiden työn hallinnan tunnetta sekä vähentää työn tekemiseen liittyviä epävarmuustekijöitä, kuten tiedon puutetta. Näistä syistä aluekoordinaattorilla tulee olla kosketuspintoja sekä yhteyksiä nuorisasioista vastaaviin toimijoihin eri tasoilla ja rakenteissa.

Pilottihankkeessa aluekoordinaattorin ostopalvelusopimukseen kirjattuja tehtäviä on tarkennettu hankkeen aikana. Tehtävien ja vastuualueen pitää olla kaikkien toimijoiden tiedossa, jotta vältytään vääriltä odotuksilta. Aluekoordinaattorin keskeisin tehtävä on toimia asiantuntijana ja tukijana alueen nuorten tieto- ja neuvontapalveluista vastaaville tahoille sekä nuorisotyöntekijöille. Hänen tulee yhdistää alueen nuorisotoimijat yhteiseen foorumiin keskustelemaan, arvioimaan, ideoimaan sekä kehittämään alueen nuorten tieto- ja neuvontapalveluita.

Aluekoordinaattorin tulisikin olla yhteyksissä kaikkiin alueen kuntiin säännöllisesti, vaikka kunnan työntekijä ei aktiivisesti olisikaan mukana kehitystyössä. ...Käynti kunnissa myös toisi koordinaattorille kuvan siitä mitä alueella tapahtuu, millaista toimintaa kulloinkin on ja mitä pitäisi kehittää. Koordinaattorin olisi hyvä tietää, minkälaista on alueen kuntien työntekijöiden arki. Se auttaisi suunnittelussa.” (nuorisotyöntekijä 4.)

Aluekoordinaattorilla tulee olla ajantasaisin tieto siitä, miten nuorten tieto- ja neuvontapalveluja kunnissa on toteutettu, mitkä ovat palvelun tuottamisen solmukohdat, jos sellaisia kunnassa on. Lisäksi aluekoordinaattorin tulee tietää mikä on nuorisotyöntekijöiden asenne ja tunnetila kehittämiseen sekä miten heitä innostetaan ja kannustetaan yhteistoiminnalliseen dialogiin ja yhteisölliseen kehittämiseen. Koordinaatin vastuulla on kokonaisuuksien hallinta. Yhteistyössä kaikkien nuorisoasioita vastaavien tahojen ja toimijoiden kanssa pyrkimys on suunnitelmallisiin ja kestäviin ratkaisuihin (Fedotoff 2011, 7).

Kehittämistyöpajapäivien tuloksissa nuorisotyöntekijät toivat esiin aluekoordinaattoriin kohdistuvia odotuksia. Koordinaattorin odotetaan olevan hyvä ”tyyppi”, tsemppaaja ja kannustaja. Aluekoordinaattori nähdään hengenkohottajana, työnohjaajana ja keskeisen tiedon haltijana. Aluekoordinaattorin tehtävä muotoutuu pilottihankkeen aikana samalla, kun aluekoordinointimallia kehitetään rakenteellisesti. Prosessi on aikaa vievä ja aluekoordinaattorin tehtävänkuvaa kehittävät eteenpäin myös uudet aluekoordinointialueet sekä niiden toimijat. Rooleja aluekoordinaattorilla tulee olemaan useita, mutta keskeisempiä niistä ovat kuitenkin innostajan, vuorovaikutuksen vahvistajan sekä kuuntelijan roolit.

Tiedon hallintaan liittyy odotus siitä, että aluekoordinaattori jakaa uusimman ja ajankohtaisimman tiedon kentän toimijoille. Erityisesti sellaisen tiedon, jolla on

mahdollisesti muutosvaikutuksia työntekijöiden työhön. Tiedon merkitys ilmeni kehittämistyöpajapäivien tulosten ohella myös sähköpostihaastattelujen vastauksissa. Säännöllinen tiedon jakaminen ja keskustelu tiedon tuomista vaikutuksista koettiin toimijoiden tasa-arvoisuutta lisäävänä tekijänä. Monilla pilottihankkeen toimijoilla oli aikaisempaa kokemusta tiedonsaannin ongelmista organisaatioissaan.

Tästä syystä nuorisotyöntekijät toivovat saavansa kokemuksen siitä, että he ovat ajantasaisen tiedon äärellä. Ajantasainen tieto on väline kehittämiselle. Kukaan ei ole tiedon omistajana ylempänä toista, vaan tieto tulee jakaa kaikkien hankkeessa mukana olevien työntekijöiden hyödynnettäväksi.

5.4 Yhteisöllinen kehittäminen ammatillisen kasvun tukena

Aluekoordinointimallin yksi tavoite on, että monialainen ryhmä etsii ja työstää yhdessä luovia ratkaisumalleja. Asiantuntijuudet täydentävät toisiaan toimintojen ja käytäntöjen kehittämisessä. Määrällisesti valtaosa pilottihankkeessa mukana olevista nuorisotyöntekijöistä koki yhteisön tasavertaiseksi ja turvalliseksi. Yhteisön koettiin olevan perusta kehittämiselle. Vertaistuki ja jopa osittainen mentorointi nähtiin mahdollisuutena tietotaidon jakamiselle. Kysymys kuuluukin, miten motivoida ne työntekijät, joilla on osaamista ja kokemusta, jakamaan osaamistaan ja tietotaitoa myös muille nuorisotyöntekijöille? Nuorisotyöntekijöiden vastausten perusteella hankkeeseen osallistuminen on vahvistanut ammatillista itsearvostusta ja kokemusta siitä, että yksittäisen työntekijän mielipiteillä ja osaamisella on arvoa (Parviainen 2006, 217–219).

”...nyt ollaan tekemässä jotain sellaista, jolla voi olla todellista vaikutusta tulevaisuudessa palveluiden tarjoamiselle ja työn tekemiselle.”. (nuorisotyöntekijä 2.)

Osa haastatelluista nosti esille huolen nuorisotyöntekijöiden ammatillisen osaamisen eritasoisuudesta sekä siitä, etteivät he koe itse oppineensa mitään uutta. Yhteisöllistä kehittämistä ei olekaan ehkä vielä täysin ymmärretty ja sisäistetty, eikä sitä, että osaajat voivat jakaa osaamistaan noviiseille ja saada siten uudenlaista ymmärrystä ja kokemusta ammatillisuudestaan sekä osaami-

sestaan. Vastaajissa oli myös työntekijöitä, joilla oli innostunut tahtotila osaamisen jakamiseen. Vuorovaikutusta ei voi syntyä jos toimija ei antaudu asialle ja luota siihen, että myös toisilta voi oppia keskustelemalla ja kuuntelemalla. Onko kysymys siis myös asenteesta?

Ammatillista kasvua voidaan tukea muun muassa osaamisen jakamisella, koulutuksella, mentoroinnilla, hiljaisen tiedon näkyväksi tekemisellä sekä ohjauksella. Ammatillisen kasvun osa-alueiksi on nostettu esiin usko omista kyvyistä vaikuttaa työn tekemiseen ja kehittämiseen, usko mahdollisuudesta ja tilasta vaikuttaa asioihin, itsearviointi ja itsensä johtaminen sekä ammatillisen identiteetin kautta syntyvä ymmärrys ja kokemus nuorisotyön professiosta (Eteläpelto & Onnismaa 2008, 26–27; Leskelä 2008, 164–165; Paasivaara & Nikkilä 2010, 75).

Kansallisten ja eurooppalaisten asiakirjojen, kehittämisohjelmien ja strategioiden sisäistäminen ja soveltaminen omaan työhön, on antanut toimijoille tunteen kuulumisesta laajempaan kokonaisuuteen sekä ymmärrystä tiettyjen tavoitteiden merkityksestä strategioille. Työn tarkoitus ja tavoite nähdään kokonaisvaltaisemmin. Kuitenkin kuntaliitokset, eritasoiset rakenneuudistukset, strategiat, lait ja suositukset tulee tuoda näkyväksi, keskustelun ja yhteisöllisen kehittämisen välineeksi. Ei siis riitä, että hankkeiden vastuutahojen edustajat tietävät ja ymmärtävät nuorisopoliittiset linjaukset, kehittämisohjelmien painopisteet ja kärjet. Myös hankkeiden toteuttajien, eli tässä tapauksessa nuorisotyöntekijöiden, tulee tietää ja sisäistää, mikä on linjausten ja ohjelmien merkitys hankkeeseen ja työn arkeen.

Eteläpelto ja Onnismaa (2008, 124) kuvaavat osuvasti ammatillisuuden määritelmällään aluekoordinointimallin tavoitteita ammatillisuuden kasvun tukena yhteisöissä oppimisesta ja opettamisesta. Eteläpellon ja Onnismaan mukaan ammatillisuutta on yleisesti määritelty yksilötasolla. Yhteisölliset näkökulmat ovat tulleet mukaan yhä enemmän työelämän muuttuneiden vaatimusten ja oppimisvaatimusten myötä. Työelämä on yhä enemmän jatkuvaa uuden opettelua, opiskelua ja opettamista.

Yksilöltä voidaan odottaa palautteen hyödyntämistä oman ammatillisen kasvunsa tueksi sekä itsearviointia ja tarkkailua. Itsearviointia laajentaakseen yksilö peilaa omia kokemuksiaan ja osaamistaan omaan työhistoriaansa. Ihminen saattaa kyseenalaistaa oman toimintansa ja ajattelumallinsa sekä hyödyntää muilta oppimaansa omassa toiminnassaan (Emt., 2008, 113–114).

Tulosten ja kokemuksen perustella on ilmeistä, että hankkeiden tavoitteet ja toimenpiteet ovat liikaa johtotasolla määriteltyjä, liian abstrakteja sekä liian laajoja tavoitteiltaan. Asetettuja tavoitteita on vaikea sijoittaa arkityöhön, jossa kehittäminen tapahtuu. Jos henkilöstö ei ole ollut mukana jo hankkeen suunnitteluvaiheessa, sitoutuminen on heikko, eikä motivaatiota kehittämiseen synny. Hankkeen toimijoiden koulutukseen panostaminen on vajavaista eikä hankeorganisaatiota osata hahmottaa.

5.4 Yhteisöllisen kehittämisen helmet ja haasteet pilottihankkeessa

Pilottihankkeen yhteisöllisen kehittämisen helmiä ja haasteita voidaan peilata hankkeessa mukana olevien nuorisotyöntekijöiden kokemuksiin, mielipiteisiin sekä vastauksiin. Lisäksi niitä voidaan peilata nuorten tieto- ja neuvontatyötä linjaaviin kansallisiin ja eurooppalaisiin asiakirjoihin. Lapsille ja nuorille suunnattu Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman 2012–2015 lapsille ja nuorille suunnattu julkaisu *Sinulla on oikeus – vaadi sen toteuttamista!* kirjaa ne velvoitteet, joita monialaisella, sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä tulisi toteuttaa. Näiden velvoitteiden ja työmuodon eurooppalaisten periaatteiden toteuttamisessa nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallia yhteisöllisesti kehittäville ja toteuttavilla tahoilla ja toimijoilla riittää haasteita. Opinnäytetyöni tulosten perusteella näyttää siltä, että meneillään oleva nuorten tieto- ja neuvontatyön rakenteellinen kehittämisprosessi tulee täyttämään osaltaan yllämainittujen kehittämisohjelmien ja periaatteiden tavoitteita.

Olen koonnut tähän lukuun nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin pilottihankkeen yhteisöllisen kehittämisen helmiä ja haasteita. Listat eivät ole täydellisiä koosteita. Ne perustuvat opinnäytetyöni tuloksiin, ammatilliseen ko-

kemukseen, ymmärrykseen sekä havaintoihini yhteisöllisen kehittämisen prosessista ja sen muotoutumisesta pilottihankkeen aikana. Tietoja, kokemuksia ja havaintoja olen prosessoinut pilottihankkeen toimenpiteiden ja ilmiöiden pohjalta.

Yhteisöllisen kehittämisen helmiä tulosten perusteella:

1. Tukee ja edistää nuorisotyöntekijöiden ammatillista kehittymistä.
2. Vahvistaa toimijoiden vuorovaikutusta, dialogia, ymmärrystä ja yhteisöllisyyttä.
3. Vaikuttaa nuorisotyöntekijöiden myönteiseen asenteeseen työn tekemiseen, nuorten tieto- ja neuvontatyöhön sekä yhdessä tekemiseen → työ- ja toimintakulttuuriin muutosta syntyy → mahdollistaa uudenlaista yhteisöllistä näkökulmaa alueelliseen yhteistyöhön ja kehittämiseen.
4. Nostaa nuorisotyöntekijöiden motivaatiota ja halua kehittää yhteisesti nuorten tieto- ja neuvontatyön sekä -palveluiden laatua.
5. Vahvistaa nuorisotyöntekijöiden kiinnostusta tuottaa ja jakaa yhteisöllisesti sovellettavaa tietoa.
6. Lisää nuorisotyöntekijöiden rohkeutta itseilmaisuun.
7. Lisää ymmärrystä omasta ammatillisuudesta.
8. Syventää ymmärrystä hiljaisen tiedon merkityksestä ja jakamisesta.
9. Edistää nuorisotyöntekijöiden työniloa ja onnistumisen kokemuksia. Edistää osallisuutta ja työhyvinvointia → turvallinen ilmapiiri, kannustaminen, vapautuminen vanhoista rooleista.
10. Tukee olemassa olevien nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen jatkuvuutta ja tukee hankkeiden tulosten jalkauttamista → tieto ja ymmärrys työmuodosta ja palveluiden tarkoituksesta kirkastuu → tiedon soveltaminen myös muihin nuorisotyön osa-alueisiin.
11. Yhdistää resursseja nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden toteuttamiselle → osaamisen sekä osittain tehtävien ja vastuiden jakamista.
12. Vahvistaa vastuullista verkostoitumista → sitoutuminen pilottihankkeeseen ja nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden laadukkaaseen toteuttamiseen vahvistuu samalla, kun työn tavoite ja merkitys selkiytyy → oman roolin tärkeys kirkastuu, aktiivisuus kasvaa.

Yhteisöllisen kehittämisen haasteita tulosten perustella:

1. Aluekoordinointimallia ei nähdä yhteisöllisen kehittämisen välineenä työ- ja toimintakulttuurina kehittämistyössä.
2. Yhteisöllinen kehittäminen koetaan vieraaksi, yhteisöllinen kehittäminen ymmärretään jo aiemmin tehdynlaisena yhteistyönä.
3. Muutos ei suju kitkatta, osittaista muutosvastarintaa ja ennakkoasenteita kehittämisen vaikuttavuuteen. Kaikki on nähty ja koettu -asenne → sivusta seurailua.
4. Asiantuntijuuden, ja osaamisen näkyväksi tuominen on koettu vaikeaksi → ammatillinen, yhteistoiminnallinen vuorovaikutus koetaan vieraaksi.
5. Nuorten osallisuus, osallistaminen yhteisölliseen kehittämiseen on avaamatta toiminnaksi.
6. Rahoituksen epävarmuus tulevaisuudessa heikentää keskittymistä ja sitoutumista yhteisölliseen kehittämiseen.
7. Asenteellisuus nuorten tieto- ja neuvontatyön sekä aluekoordinoinnin tarpeellisuutta kohtaan → osittain pelkoa kunnan omien nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden häviämisestä.
8. Nuorisasioista vastaavien virkamiesten yhteistyö ja tahtotila, vastuunotto aluekoordinointimallin jalkauttamiseksi ei ole tuotu näkyväksi → heikentää nuorisotyöntekijöiden tahtoa ja motivaatiota yhteisölliseen kehittämiseen.
9. Aikaisemmat kokemukset tiedon puutteesta sekä viestintäroolien epäselvyys toimijoiden välillä heikentävät luottamusta → epävirallinen viestintä ongelmana.
10. Rakenteelliset muutokset lamaannuttavat → ahdistus, epävarmuus → miten vastataan työnohjauksellisiin tarpeisiin, jotta päästään itse asiaan eli yhteisölliseen kehittämiseen?
11. Aluekoordinointimalli tuo muutoksen työ- ja toimintakulttuuriin → nuorisotyöntekijät joutuvat osittain ulos työn mukavuusalueilta → epävirallista, sivusta johtamista

6 POHDINTAA, AJATUKSIA JA MIELIPITEITÄ

Opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisoyksiköllä on vaativa tehtävä rahoittamiensa hankkeiden laadun ja vaikuttavuuden arvioinnissa. Opetus- ja kulttuuriminis-

teriön virkamiesten aktiivinen ja suunnitelmallinen vuoropuhelu seutujen toimijoihin, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristövirastojen nuorisoasioista vastaavien virkamiesten sekä valtakunnallisen palvelu- ja kehittämisverkoston toimijoiden välillä on keskeinen instrumentti tavoitteiden toteuttamiseksi. Toimijoiden tulee olla myös itse aktiivisia vuoropuhelussa ja ottaa heille osoitettu vastuu kehittämisessä (Cederlöf 2011, 14–15).

Onko pilottihankkeessa kehitettävä malli sopiva aluekoordinoinnin malliksi? Miten aluekoordinointia johdetaan, miten ratkaistaan alueiden ja rakenteiden keskinäinen kilpailu, kenen päätöksillä ja teemoilla mennään eteenpäin? Miten tasapainoillaan kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämisessä suhteessa pienten kuntien nuorisopalveluiden kehittämiseen ja ymmärretäänkö yhteisöllisten prosessien sekä kehittämisen merkitys? Tätä kysymysten listaa ovat tutkimuksissaan kirjanneet suomalaiset nuorisotutkijat pohtiessaan nuorisotyön kentän hankkeita (Honkasalon, Kiilakoski & Kivijärvi 2012; Cederlöf 2005).

Määtän ja Komosen (2011, 8–23) selvitys Lapsi- ja nuorisopolitiikan neuvottelevasta ohjauksesta nostaa esille suunnitelmien ja toteutuksen välisen suhteen. Kehittämishjelmalla pyritään ohjaamaan yhteiskunnallista kehitystä ja toimintaa kuten palveluja, verkostoitumista ja tiedontuotantoa (Emt., 8.). Selvityksessä kuvataan kehittämissuhteen valmistelutyö sekä eri tahojen ja ryhmien osallistuminen siihen. Kyseisen ohjelman valmistelu on esimerkki neuvottelevasta ohjauksesta. Itse prosessi ja tavoitteiden tasapainoisuus suhteessa muihin ohjelmiin on ollut haastava tehtävä. Kehittämissuhteen toimeenpanoon kohdennetaan määrärahoja tavoitteiden toteuttamiseksi.

Miten kehittämisen tavoitteet kyseisessä ohjelmassa kohtaavat alueelliset lasten ja nuorten hyvinvointiin laadittujen kehittämissuhteen tavoitteet ja kenen ääni ja tahto edellä mennään kehittämisessä eteenpäin? Näen vaarana kansallisten strategisten tavoitteiden, painopisteiden ja niille suunnattujen hakerahojuksien vievän huomion alueellisen kehityksen painopisteistä ja erityistarpeista (Cederlöf 2008, 37–40).

Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin pilottihankkeessa on kaksi kärkeä. Pilottihankkeessa mallinnetaan Suomen nuorisotyön kenttään alueellis-

ta rakennetta, mutta erityisesti hankkeessa kehitetään yhteisöllisiä prosesseja kehittämisen, työn ja ammatillisen kasvun tueksi. Yhteisölliset kehittämisen prosessit tulevat olemaan aluekoordinointimallin kehittämisen jatkumon tae. Pelkkä malli tai rakenne ei riitä. Nuorisotyöntekijöiden on tarpeellista ymmärtää yhteisöllisen kehittämisen merkitys ja tavoitteet sekä soveltaa niitä käytäntöön nuorten tieto- ja neuvontatyön ja -palveluiden kehittämiseksi.

Aluekoordinointimallin suunnittelu- ja kehittämistehtävä Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatille on asetettu opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Paineet ja viestit muutoksen tarpeesta ovat tulleet kentältä erilaisina strategiaehdotuksina sekä visioina. Viestit on välitetty opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisoasioista vastaaville virkamiehille. Mielestäni tämä tieto on tärkeä aluekoordinointimallin kehittämisessä. Tämä kertoo siitä, että kentän toimijoilla on motivaatio ja tarve kehittää työmuotoa yhdessä. Motivaatio ja tarve tulee aluekoordinointimallin kautta kanavoida yhteisöllisen kehittämisen voimavaraksi.

Koen nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinoinnin pilottihankkeessa ongelmallisena, että sen kehittämistavoitteet nähdään irrallisena muusta alueellisesta nuorisotyön kehittämisestä. Sähköpostihaasteluissa saaduista vastauksista esiin noussut yksittäinen kommentti vahvisti näkemykseni. Haastateltava perusteli kehittämistä tehdyn alueella jo ennen pilottihanketta. Hankkeen aihe ja aluekoordinaattorin työ kosketti tämän haastatteluvastauksen perustella vain yhtä työmuotoa alueellisessa nuorisotyön kehittämisessä (Cederlöf 2008, 41).

Voiko olla niin, että nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallia ei nähdä toimijoiden keskuudessa konkreettisena toimenpiteenä toteuttaa Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman 2012–2015 strategisia tavoitteita ja painopisteitä tai eurooppalaisten nuorten tieto- ja neuvontatyön suosituksia? Asioita suunnitellaan ja toteutetaan irrallisina kansallisista ja alueellisista strategioista sekä kehittämisohjelmista. Hankkeet nähdään yksittäisinä toimina ja yksittäisten palvelujen kehittämisenä.

Pilottihanketta käytännön tasolla toteuttavat Oulun seutu ja Oulunkaaren organisaatiot. Alue on maantieteellisesti luonteva, sillä Koordinaatti-keskus sijaitsee

Oulussa. Pilottihankkeen vastuutahona toimiva Oulun seutuorganisaatio ostaa hankkeen toteutuksen ostopalveluna Oulun kaupungin nuorisotoimelta. Aluekoordinaattorina toimiva työntekijä on sijoitettu Koordinaatti-keskuksen toimitaloihin, jotta vuoropuhelu eri toimijoiden kesken on säännöllistä ja joustavaa. Pilottihankkeessa tämä on tarpeellista ja perusteltua, erityisesti ensimmäisenä toimintakautena. Aluekoordinaattorin sijoittaminen nuorten tieto- ja neuvontatyötä toteuttavien kuntien nuorisotyöntekijöiden lähelle on jatkossa vuorovaikutussuhteen sekä säännöllisen ja joustavan tiedon välittämisen vuoksi tärkeää.

Yhteisöllinen kehittäminen tulisi kokea voimavarana nuorisopalvelujen ja toimintojen kehittämisessä. Nuorisotyön tarpeet ja kohdennukset ovat murroksessa, johtuen yhteiskunnallisista muutoksista ja taloudellisesta tilanteesta. Huoli syrjäytyvistä nuorista on kaikille toimijoille yhteinen. Alueiden toimijoiden yhteisöllisyyttä tulee tukea ja sitä tulee myös rakentaa. Yhteisöllisyyden puute etäännyttää nuorisotyöntekijät ymmärtämästä tavoitteita toiminnan takana. Työn tekemisen motivaatio laskee ja työhyvinvointi vähenee. Yhteisöllistä dialogia ja viestinnän merkitystä tulee korostaa kehittämisen ja työhyvinvoinnin välineenä kaikessa kehittämisessä.

”Tarkista, että nämä asiat ovat kunnassasi kunnossa” kehoitetaan nuoria heille suunnatussa Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman 2012–2015 julkaisussa. Yksi näistä tarkistettavista asioista on, onko kunnassa saatavilla nuorten tieto- ja neuvontapalvelut. Nuorilla on oikeus tietoon ja kuntien toimijoilla on velvollisuus, mutta myös oikeus sitä heille antaa. Jotta näin tapahtuisi, tarvitaan yhteisöllisyyttä ja yhteisöllistä kehittämistä nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen saatavuuden varmistumiseksi (Nuora 2012, 7).

Voidaan kysyä, toteuttaako aluekoordinointimalli Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman 2012–2015, eurooppalaisten nuorten tieto- ja neuvontatyön periaatteita sekä Euroopan neuvoston ministerikomitean suositusta CM/Rec(2010)8 jäsenvaltioille? Miten nuorille suunnattuja tieto- ja neuvontapalveluja tulisi parhaiten tukea ja edistää? Varmistetaanko aluekoordinointimallilla nuorten mahdollisuus käyttää ja hyödyntää erilaisia nuorille suunnattuja tiedotuksen muotoja ja kanavia? Osittain näihin vaateisiin on jo nyt voitu vastata. Aluekoordinointimallin yhteisöllisessä kehittämisessä otetaan huomioon nuorten

erilaiset alueelliset tarpeet sekä pyritään vastaamaan nuorten jatkuvasti muutuviin tiedon tarpeisiin. Pilottihankkeen tavoitteena on tiedon tuottaminen yhteisöllisesti. Toimenpiteillä, jotka toteutetaan yhteisöllisesti nuorisotyöntekijöiden kesken, säästetään ajallisia resursseja. Säästetyt resurssit voidaan hyödyntää nuoren kohtaamiseen.

Opinnäytetyöni aihevalinta tukee suositusta, jossa nuorisopolitiikasta vastaavia tahoja pyydetään ottamaan huomioon päätöksenteon välineenä tieto- ja neuvontatyötä tekevien toimijoiden keräämiä tietoja. Opinnäytetyössäni hyödynnän juuri tätä kuntien nuorisotyöntekijöiden tuottamaa tietoa, jonka avulla pystytään tukemaan uusia työmenetelmiä sekä erilaisia lähestymistapoja nuorten tieto- ja neuvontatyöpalveluissa.

Nuorten osallistaminen heille suunnatun tiedon sisällön, välineiden ja politiikan kehittämisessä tulee nostaa vahvasti esille osana nuorten tieto- ja neuvontatyön paikallisten ja alueellisten palveluiden yhteisöllistä kehittämistä. Vastuu tästä on kaikilla toimijoilla, jotka ovat aluekoordinointimallia kehittämässä ja toteuttamassa.

Onko nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin kehittämisen suunta oikea? Missä ovat nuoret ja heidän mielipiteensä? Olemmeko kehittämässä ammattilaisten, aikuisten rakenteita ajatellen, ettei nuorilla ole kehittämiseen kokemusta tai tietoa? Tehtäväni nuorten tieto- ja neuvontatyön kansallisena koordinaattorina mahdollistaa itselleni heittämän haasteen. Miten tulen hyödyntämään työmuodolle asetettuja kansallisia ja eurooppalaisia tavoitteita sekä suosituksia nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin jatkokehittelyssä siten, että nuorille annetaan mahdollisuus toimia ja kehittää työmuotoa nuorisotyöntekijöiden rinnalla?

Pohdintani nuorten osallistumisen ja kuulemisen mahdollisuuksien tukemisestä koen eettisenä kysymyksenä. Puhuvatko tekemme toista kuin sanamme? Olemmeko aidosti kiinnostuneita nuorista, nuorten kuulemisesta ja heidän kohtaamisestaan? Suoritammeko näennäistä liikehdintää nuorison suuntaan ilman että nuorilla on todellista, aitoa osallistumisen ja kuulluksi tulemisen mahdollisuutta palvelujen kehittämisessä?

Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden eurooppalaiset periaatteet vuodelta 2004 kohta 13. korostavat, että nuorille on mahdollistettava osallistuminen työmuodon sisältöjen ja toiminnan kehittämiseen. Esimerkkeinä esiin nostetaan vertaisryhmätoiminta, uusien menetelmien kehittäminen ja palveluiden arviointi. Nuorisotyöntekijöiden yhteinen haaste, miten voimme kehittää näitä mahdollisuuksia yhteisöllisesti aluekoordinointimallissa, on nuorisotyöntekijöiden yhteinen haaste.

Ovatko opinnäytetyöni tulokset siis kestäviä ja perusteltuja suhteessa nuorten tieto- ja neuvontatyötä linjaaviin strategioihin, kehittämissuunnitelmiin ja suuntaviivoihin? Tutkimuksessa kokosin aluekoordinointimallin taustatekijät ja lähtökohdat sekä mallille asetetut tehtävät. Pilottihankkeen toimijat tuottivat kehittämissuunnitelmissa tietoa yhteisöllisen prosessin merkityksestä kehittämiseen sekä ammatillisen kasvun mahdollisuuksista. Aluekoordinaattorin aiemmin täsmennyksen tehtävä ja toimenkuva hahmottui ja terävöityi. Tuloksena syntyi myös useita ajatuksia aluekoordinointimallin jatkokehittämisen pohjaksi (Honkasalo, Kiilakoski & Gretchel 2012, 17).

Pirkko Anttila (2007,22) toteaa, että kehittämistoimintaan on useita lähestymistapoja. Uusien toimintamallien ja asioiden kehittämistä on tapahtunut aina, eikä sitä varten ole tarvinnut perustaa tutkimusta, pilottia tai saada erillistä hankerahoitusta. Kehittämisen lähtökohtana on tieto ja tietoon perustuen tehty päätös muutoksen tarkeydestä. Huolella kehittämisen perustaksi tehty pohjatyö antaa ongelman käsittelyyn ja päätöksentekoon antaa kaikki tarpeelliset näkökulmat.

Olen samaa mieltä Anttilan kanssa siitä, että tietoon perustuva päätös muutoksen tarkeydestä on edellytys laadukkaalle kehittämiselle. Näen tärkeänä kuitenkin sen, että hankerahoituksen avulla toimijoilla on mahdollisuus kehittää ja saattaa uusia käytäntöjä rakenteille. Mallit luovat suuntaviivoja, eikä silloin olla niin lopullisesti kiinni mallinnetuissa toiminnoissa ja rakenteissa. Hankkeissa luodut mallit ja rakenteet eivät yksin takaa lopputuloksen pysyvyyttä ja laatua. Hanketoiminta antaa kuitenkin armoa kehittämiselle, kokeilulle ja uusille innovaatioille.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallissa edellä mainittuihin kysymyksiin pyritään vastaamaan toimijoiden aktiivisella yhteistoiminnallisella dialogilla jo suunnitteluvaiheessa. Koordinaatti-keskuksen toimijoilta sekä tulevaisuudessa aluekoordinaattorimallia toteuttavilta vastuutahoilta vaaditaan tarkkuutta sekä valppautta huomioida työmuodon kriittiset asiat ja kipukohtat.

Tutkimuksen alkutilanteessa itselläni ei ollut vahvaa käsitystä tai mielipidettä siitä, onko aluekoordinointimallille asetettu yhteisöllisen kehittämisen tavoite sopivin tapa edistää ja kehittää nuorten tieto- ja neuvontatyön rakenteita. Suhdautumiseni aiheeseen ei ollut lähtökohtaisesti positiivista. Koin epäilyksiä ja epävarmuutta prosessin aikana siitä, mikä on ammatillinen näkemykseni tarkasteltavaan asiaan.

Oman ajattelun ja osaamisen nivoutuminen hajallaan olevan tiedon yhdistämiseksi on ollut kasvattava kokemus. Otetta tutkittavaan aiheeseen helpotti ajantasainen tieto ja ymmärrys nuorisotyön ja -politiikan kehittämisohjelmista, strategioista sekä niiden tavoitteista. Tieto ja ymmärrys siitä, mihin tarkastelemani aiheen tulokset tulisivat vastaamaan, vahvistivat näkökulmaani, lähestymistapaani ja aiheen rajaamista. Koin opinnäytetyöni kehittävän nuorisotoimialaa.

Opinnäytetyön tekeminen vahvisti henkilökohtaista osaamistani ja tietopääomaani sekä kasvatti kykyä arvioida eri tiedonlähteitä. Opinnäytetyöni aiheeseen, ei ollut saatavilla julkaistua aineistoa, vaan tukeuduin pilottihankkeen muistioihin, toimintasuunnitelmiin ja raportteihin sekä henkilökohtaisiin muistiinpanoihini. Tiedontuotannon aktiivinen prosessointi, käsittely, rajaaminen, sisäistäminen ja soveltaminen ovat olleet haastavaa. Opinnäytetyön prosessi on ollut henkilökohtainen, ammatillinen sisäinen vuoropuhelu itseni sekä ulkoinen vuoropuhelun prosessi aluekoordinointimallin pilottihankkeessa mukana olevien nuorisotyöntekijöiden kanssa.

Opinnot ovat osaltaan tukeneet itsenäisen ajattelun ja kriittisyyden valmiuksia sekä ammatillista kiinnostusta ja motivaatiota tutkittavaa aihetta kohtaan. Motivaatitani on nostanut nuorisotalan toimijoiden osoittama kiinnostus aihetta kohtaan.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön kansallisena koordinaattorina työni yksi keskeinen tehtävä on tuottaa tietoa, mutta myös vastaanottaa tietoa eri lähteistä. Opinnäytetyön tekeminen on kasvattanut tietotulvan hallinnan taitoa, sekä tiedon analysoinnin ja hyödyntämisen taitoa, mitkä siirtyvät osaamisena työhöni.

Hurtig, Laitinen ja Uljas-Rautio 2010 (49) toteavat, että tutkimuksen teko vaatii paljon laajemman perehtymisen tutkimuksen aiheeseen ja siihen vaikuttaviin taustatekijöihin ja ilmiöihin, kuin mitä lopullinen työ tuo julki. Usein vain pieni osa luetusta ja sisäistetystä materiaalista tulee näkyviin. Jotta tutkimuksen rajaus selkiytyisi ja tutkimuskysymykset osuisivat asian ytimeen, vaaditaan sinnikästä lähteisiin perehtymistä.

Swot-analyysi ei välttämättä ole paras menetelmä tiedon ja kokemuksen keräämiseen, vaikkakin tässä opinnäytetyössä tiedon hankinnan menetelmänä perusteltu. Swot-analyysin kysymysten asettelun mahdollisuudet, uhat, heikkoudet ja vahvuudet ohjaavat sekä rajaavat mielestäni asian käsittelyä. Swot-analyysin käyttö vaatii ohjaajalta hyviä ryhmäyttämistaitoja, ryhmädynamiikan tuntemusta sekä vuorovaikutustaitoja. Vetäjä toimii työskentelyn motivoijana ja innostajana pyrkien saamaan kaikki tasapuolisesti osallistumaan.

Filosofinen pohdintani aiheesta ja siihen liittyvistä ilmiöistä jäävät henkilökohtaiseen pääomaani vielä tässä vaiheessa. Viittaan kuitenkin Aristoteleen Nikomakhoksen etiikan kirjoihin. Filosofinen näkökulma itse itsensä löytämisestä suhteessa yhteiskuntaan, oppimiseen, vuorovaikutukseen, tahtoon, toimintaan ja pyrkimykseen vastaavat henkilökohtaisen oppimisen tarpeisiin.

Oma ymmärrykseni aiheeseen on laajentunut opinnäytetyön prosessin myötä. Minulla on ollut mahdollisuus laajentaa ammatillista tietopääomaani. Tässä vaiheessa haluan kiittää työni tilaajaa Oulun kaupungin nuorisotoimea sekä opetus- ja kulttuuriministeriön entisiä ja nykyisiä virkamiehiä työmuodon tukemisesta. Erytyskiitoksen ansaitsee suomalainen nuorisotutkimus. Voin vain nöyränä noviisina ihaila nuorisotutkijoiden paneutumista tutkimuksen aiheisiin sekä tulosten laatua ja nuorisotoimialaa kehittävää kriittistä näkökulmaa. Nuorisotutkimusseura ja Nuorisotutkimusverkosto ovat kiitoksensa ansainneet.

Mahdollisessa jatkotutkimuksessa tulen hyödyntämään narratiivista tutkimusmenetelmää ja ryhmäfokushaastatteluja. Mahdollisessa jatkotutkimuksessa tutkimuksen kohderyhmään on otettava myös nuoret mukaan. Lisäksi alueellisten organisaatioiden nuorisotyöstä ja politiikasta vastaavat toimijat sekä rahoittajatahon edustajat ovat keskeisiä kohderyhmiä. Kohderyhmän laajentaminen tuo uusia näkökulmia sekä syvyyttä ilmiön monipuoliseen tarkasteluun.

6.1 Johtopäätökset

Onko aluekoordinointimalli sopiva nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen saataavuuden ja laadun kehittämiseen? Voidaanko mallin käyttöönotolla ja sen yhteisöllisen kehittämisen otteella taata alueellisesti yhdenvertaiset nuorten tieto- ja neuvontapalvelut kaikille nuorille? Pilottihanke on vielä meneillään, esiselvityksiä tehty ja tekeillä. Mielestäni mallin muotoutumiseen ja jalostamiseen menee vielä muutama vuosi aikaa.

Johtopäätös 1.

Yhteisöllinen dialogi ja viestintä ovat aluekoordinointimallin keskeisimmät prosessit yhteisöllisen kehittämisen edistämiseksi.

Dialogilla ja laadukkaalla vuorovaikutuksella mahdollistetaan eri toimintakulttuureista tulevien toimijoiden tiedon ja osaamisen kohtaaminen. Yhteisöllinen dialogi sitouttaa osallistujat toimintaan. Toimijoille syntyy kokemus, että heitä kuullaan ja heidän osaamistaan sekä mielipiteitä arvostetaan.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman 2012–2015 strategisiin tavoitteisiin ja niiden toteuttamiseksi asetettuihin toimenpiteisiin voidaan osaltaan vastata nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallilla. Aluekoordinointimallilla on mahdollisuudet taata nuorille suunnatut yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset tiedon, ohjauksen ja neuvonnan palvelut. Oikea-aikaisella, luotettavalla, ymmärrettävällä ja sovellettavalla tiedolla lasten ja nuorten osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja arjenhallintaa voidaan parantaa. Laadukkaat matalan kynnyksen lähipalvelut

vaativat monialaista ja moniammatillista yhteistyötä, ammatillista tukea sekä työkäytäntöjen ja toiminnan uudelleen tarkastelua.

Kriittinen tekijä aluekoordinointimallin kehittymiselle ja laajenemiselle on nuorisotyön kehittämiseen varattujen kansallisten määrärahojen ja -avustusten suunntaaminen ja kehittämisen painopisteet tulevaisuudessa. Mihin nuorisotyön vähenevät eurot suunnataan, korjaavaan vai ehkäisevään nuorisotyöhön?

Aluekoordinointimallin yhteisöllisen kehittämisen prosessi vaatii kaikilta mukana olevilta tahoilta sitoutumista kehittämiseen. Sitoutuminen tapahtuu tiedon avulla. Ymmärrys tavoitteiden merkityksestä laajemmassa nuorisotyön kontekstissa vaatii tietoa ja tiedon sisäistämistä. Tietoa tulee saada, mutta myös jakaa. Toimijoiden roolit ja vastuut kehittämisessä tulee olla selvät. Aluekoordinointimallin yhteisöllisen kehittämisen prosessi tarvitsee toteutuakseen pitkäkestoisen, hitaasti etenevän kehittämisen kaaren, jossa toimijat ovat innostuneita ja motivoituneita kehittämiseen.

Hiljainen tieto tulee tehdä näkyväksi ja rohkeus astua pois työn mukavuusalueilta on yhteisöllisen kehittämisen edellytys.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimalli voidaan nähdä ohjelmaston toimintana. Toteutuessaan aluekoordinointimalli edistää eurooppalaisia ja kansallisia nuorisotyön ja -politiikan linjauksien ja strategioiden tavoitteita.

Johtopäätös 2.

Nuorisotyöntekijöiden ammatillisuus on kasvanut yhteisöllisen kehittämisprosessin aikana.

Aluekoordinointimallin avulla nuorisotyöntekijöiden tietotaitoa ja osaamista voidaan vahvistaa koulutuksen, tietotaidon jakamisen ja viestinnän avulla. Oulun seudun ja Oulunkaaren nuorisotyöntekijät kokivat pilottihankkeen vahvistaneen heidän ammatillista kasvuaan. Työn tarkastelu yhteisöllisesti avaa uusia näkökulmia työn ja palveluiden kehittämiseksi. Pilottihankkeen yhteisöllisen kehittämisen mallin katsottiin tuoneen tuoreutta ja uudenlaista ymmärrystä työn tekemiseen.

Jos alueita halutaan kehittää vetovoimaisiksi ja nuoria houkutteleviksi, on nuorisotyöntekijöiden osaaminen, ammattitaito ja tietopääoma otettava kehittämisen välineeksi. Tämä vaatii nuorisotyöntekijöiltä ammatillista kypsyttä ja asennetta laajentaa yhteistoiminnallisuuden kenttää ulos nuorisotyön kentiltä. Nuorisotyöntekijöiden tulee ymmärtää nuorisotyön ja nuorisopolitiikan laajat merkitykset sekä toimintakentät.

Johtopäätös 3.

Aluekoordinointimalli tukee nuorisotyöntekijöiden yhteisöllisyyden kokemusta ja lähityöyhteisön tarvetta.

Kokemus työn ja palveluiden kehittämisestä yhteisöllisen kehittämisen kautta oli mahdollistunut pilottihankeen aikana. Nuorisotyöntekijöiden taustaorganisaation ja esimiesten antama tuki yhteisöllisyyden kehittämiseen, on kehittämishankkeiden kannalta merkittävä.

Haasteita aluekoordinointimallin käyttöönotossa sekä soveltamisessa tulevat olemaan erilaisten työkuultuurien ja työtapojen kohtaaminen. Mallin käyttöönottoa edistäisi yhteinen toimintakulttuuri ja ymmärrys yhteisöllisen kehittämisen merkityksestä. Yhteisen toimintakulttuurin syntyminen pohjautuu ymmärrykselle ja hyväksynnälle työkuultuurien monimuotoisuudesta, tuoden samalla työyhteisöön rikkautta. Näistä lähtökohdista toimijat luovat oman työkuultuurinsa yhteisöllisen prosessin kautta.

Toimijoiden on kuljettava yhteinen matka, jos pysyvää rakenteellista muutosta halutaan nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden saatavuuden ja niiden laadun varmistamiseksi.

6.2 Suunnitelmat ja ideat tuotetun tiedon hyödyntämiseksi ja jakamiseksi

Opinnäytetyön tuloksia tullaan hyödyntämään nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämispäätöksien perustana. Tietoa käytetään muun muassa opetus- ja kult-

tuuriministeriön päätöksien tukena uusien aluekoordinointialueiden avustamisessa. Lisäksi opinnäytetyöni tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää laajemmin nuorisotoimialan yhteisöllisessä kehittämisessä.

Oulun seudun ja Oulunkaaren nuorten tieto- ja neuvontatyön nuorisotyöntekijöiden tuottama tieto on arvokasta. Tieto yhteisöllisestä kehittämisestä nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinointimallin pilottihankkeessa tullaan jakamaan työmuodon eurooppalaiselle verkostolle nuorten tieto- ja neuvontatyön ammattilaisten foorumilla, Sheryica -verkkopalvelussa (www.sheryica.org).

Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatti julkaisee työn englanniksi täydennettynä Suomen nuorisotyön rakenteen, rahoituksen sekä alueellisten ja kansallisten kehittämisohjelmien tarkentavilla lisätiedoilla. Opinnäytetyö ovat saatavilla loppuvuodesta 2012 verkko-osoitteessa www.koordinaatti.fi, joka tulee toimimaan suomalaisten nuorten tieto- ja neuvontatyöntekijöiden yhteisöllisen kehittämisen alustana ja palveluna. Palvelu on uusi ja se avataan vuoden 2012 lopussa. Englanninkielinen lyhennetty versio julkaistaan keväällä 2013.

Jatkosuunnitelmat ja näkökulmat aluekoordinointimallin laajentumiseen sekä palveluiden yhteisölliseen kehittämiseen tulosten ja henkilökohtaisen näkemyksen pohjalta:

1. Tulevaisuusorientaatio, nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden tarpeen ja välineiden ennakointi → nuorten tieto- ja neuvontatyön rakenne 2020.
2. Positiivisen yhteisöllisen kehittämisen vahvistaminen ja siirtäminen uusille toimijoille.
3. Teknologisten välineiden yhteisöllinen kehittäminen johtamisen ja aluekoordinoinnin työvälineeksi.
4. Mentoroinnin mahdollistaminen uusille nuorten tieto- ja neuvontatyötä tekeville.
5. Uusien toimijoiden perehdyttäminen → koulutus, julkaisutoiminta.
6. Auditointi → kansallisen nuorten tieto- ja neuvontatyön laatukriteeristön toteutus aluekoordinointimallin jatkokehittelylle.
7. Aluekoordinointimallin käyttäjäkokemusten ja vaikuttavuuden arviointi.

Eurooppalaisten mallien ja käytäntöjen selvittäminen ja vertailu aluekoordinointimallin kehittämisen tueksi on mahdollinen jatkotutkimusaihe. Nuorten käyttäjäkokemusten kerääminen nuorten tieto- ja neuvontapalveluista on myös tärkeä tutkimuskohde. Jatkotutkimusta vaatii myös oppivan organisaation tarkastelu, diskurssianalyysi sekä aluekoordinointiin liittyvien prosessien aukikirjoittaminen.

Kannustan opiskelijoita ja tutkijoita yhteistyöhön Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatin kanssa uuden tiedon tuottamisessa sekä nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämisessä.

LÄHTEET

Julkaistut lähteet

- Aaltonen, Kimmo (toim.) 2007. Nuorisolakiopas. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Aarnikka, Marjaana & Perho, Maija & Wrede, Georg Henrik 2011. Poliittikaohjelmien loppuraportti. Vaalikausi 2007–2011. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 6/2011. Helsinki: Yliopistopaino.
- Anttila, Pirkko 2007. Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. Hamina: AKATIIMI Oy.
- Anttila, Pirkko 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisuus, teos ja tekeminen. Hamina: AKATIIMI Oy.
- Arnkil, Robert, Spanger, Timo & Jokinen, Esa 2007. Hyvä vertaisoppiminen kuntatyön arjessa Acta Nro 196. (1.painos). Helsinki: Kuntaliitto.
- Bauman, Zygmunt 1990. Sosiologinen ajattelu. (2. painos). Tampere 1997: Osuuskunta Vastapaino.
- Buchroth, Ilona & Parkin, Chris (toim.) 2010. Using Theory in Youth and Community Work Practice. Exeter: Learning Matters Ltd.
- Cederlöf, Petri 2005. Seutuyhteistyön mahdollisuudet nuorisotyössä. Loimaan seutukunnallinen nuorisotoimi 1995–2003. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 50.
- Gretchel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) 2012. Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2000-luvun alussa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 118.
- Eteläpelto, Anneli & Onnismaa, Jussi (toim.) 2008. Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura.
- Euroopan unionin virallinen lehti 2011. EU:n nuorisostrategia- Satsataan nuorten vaikuttamismahdollisuuksiin. C 161 E/21. Euroopan parlamentin päätöslauselma 18.toukokuuta 2010 aiheesta ”EU:n nuorisostrategia – Satsataan nuorten vaikuttamismahdollisuuksiin” (2009/2159(INI)).
- Frisk, Tarja 2005. Koulutuksen arviointi kouluttajan ja henkilöstön kehittäjän työssä. (2. korjattu painos). Hyvinkää: Educa-Instituutti Oy.
- Grönstrand, Ritva (toimittaja) 1999. Kasvava aikuinen. Helsinki: Yleisradio Oy.
- Himananen, Pekka 2010. Kukoistuksen käsikirjoitus. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Hiilamo, Heikki 2011. Ryhmätyö-lehti n:o 4/2011. Ryhmätyö ry. Helsinki.
- Hirsijärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita (13., osin uudistettu painos). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) 2007. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76.

- Honkasalo, Veronika & Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti 2011. Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä. Taistelussa kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 114.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2010. Opinnäytetyön opas. Versio 24.08.2010. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu – HUMAK.
- Hurtig, Johanna & Laitinen, Merja & Uljas-Rautio, Katriina (toim.) 2010. Ajattele itse! Tutkimuksellisen lukutaidon perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kangaspunta, Seppo 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampere University Press.
- Knuutila, Simo (suomentaja ja selitysten laatija). Knuutila, Simo & Niiniluoto, Ilkka & Sihvola, Juha & Thesleff, Holger (Aristoteleen suomennustöiden toimikunta 2008. Aristoteles. Nikomakhoksen etiikka. Tampere: Kolmas tarkistettu painos. Tammer-Paino Oy.
- Korpela, Sini & Similä, Jenni (toim.) 2012. Sinulla on oikeus – vaadi sen toteuttamista! eli mihin valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012 – 2015 velvoittaa. Helsinki: Valtion nuorisosiain neuvottelukunta.
- Kurki, Leena 2006. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Kylmäkoski, Merja (toim.) 2010. Avauksia yhteisöllisyyteen. Humanistisen ammattikorkeakoulun järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelmasta (YAMK) valmistuneiden mietteitä yhteisöllisyydestä. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu – HUMAK.
- Laukkanen, Harri & Sotkasiira, Tiina & Räsänen, Piia (toim.) 2011. Askeleita yhdessä tekemiseen. Vyöhyke – nuorisotalon osaamisoyhteisön tuloksia.
- Merikivi, Jani & Timonen, Päivi & Tuuttila, Leena 2011. Sähköä ilmassa. Näkökulmia verkkoperustaiseen nuorisotyöhön. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 111. Humanistinen ammattikorkeakoulu (HUMAK), sarja C 25. Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus, julkaisuja 2/2011.
- Määttä, Mirja & Komonen, Pauli 2011. Lapsi- ja nuorisopolitiikan neuvotteleva ohjaus valtionhallinnossa. Kehittämisohjelman (2007–2011) valmistelu lausunnon antaneiden tahojen näkökulmasta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 42.
- Mönkkönen, Kaarina 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisuja 2012: Julkaisuja 6. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö / Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisuja 2012:Julkaisuja 9. Toiminta- ja taloussuunnitelma 2013–2016.Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Paasivaara, Leena & Nikkilä, Juhani 2010. Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia (1. painos). Helsinki: Kirjapaja.
- Parvianinen, Jaana (toim.) 2006. Kollektiivinen asiantuntijuus.Tampere. Tampereen yliopistopaini Oy–Juventus Print.

- Raina, Liisa & Haapaniemi, Rauno 2007. Yhteisöllinen pedagogia ”...ettei tarvitsi tehdä yksin.”. Tallinna: AS Pakett kirjapaino. Arator Oy.
- Rydenfelt, Henrik & Kovalainen, Heikki A. (toim.) 2010. Mitä on filosofia? Helsinki: Hakapaino.
- Saari, Juho (toim.) 2011. Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Syvänen, Sirpa 2012. Dialogin puute voi johtaa vakaviin seurauksiin. Helsingin sanomat C6. 29.3.2012. Viitattu 29.4.2012
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.
- Varjonen, Birgitta & Maijala, Hanna (toim.) 2009. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto – osana innovaatioympäristöjä. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Viinamäki, Leena & Saari, Erkki 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskunnalliseen tutkimukseen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Ylikoski, Kirsti & Ylikoski Martti 2009. Työyhteisö muutosmurroksessa. Ihmisyys muutoksenkohtaamisessa ja johtamisessa (5. uudistettu painos 2009). Helsinki: Työturvallisuuskeskus TTK.

Elektroniset lähteet

- Commission of the European Communities Com (2006) 417 final Communication from the Commission to the Council on European policies concerning youth participation and information, Viitattu 16.3.2012 http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2006/com2006_0417en01.pdf
- Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus CM/Rec(2010)8 jäsenvaltioille nuorisotiedotuksesta 16.6.2010. Viitattu 17.3.2012. [http://www.koordinaatti.fi/uploaded/Recommendation%20CMRec\(2010\)8.pdf](http://www.koordinaatti.fi/uploaded/Recommendation%20CMRec(2010)8.pdf).
- Eurooppalainen nuorten tieto- ja neuvontatyön kattojärjestö Eryica. Viitattu 3.3.2012 <http://eryica.org/>
- Euroopan unionin neuvoston päätöslauselman nuorisoalan eurooppalaisen yhteistyön uudistetuista puitteista (2010–2018) 2009 liite 1 Nuorisoon liittyviä tavoitteita ja mahdollisia jäsenvaltioiden ja komission aloitteita. Viitattu 17.3..2012. <http://register.consilium.europa.eu/pdf/fi/09/st15/st15131.fi09.pdf>.
- Kaartinen-Koutaniemi, Minna 2008. Filosofi haastaa rikastuttavaan vuorovaikutukseen. Artikkelit Humanisti -verkkolehdeissä 2008/10. Viitattu 23.3.2012. <http://www.helsinki.fi/humanistiliitto/arkisto/lehti10/himanen/htm>.
- Korhonen, Katri & Kuronen-Mattila, Tanja 2010. Taito – Tavoitteista toimintaan. Kokemuksia kehittämisprojektista: tietoa tavoiteasetannasta ja menetelmiä tavoiteasetannan kehittämisen tueksi. Kehittämisprojekti Aalto-yliopiston teknillisessä korkeakoulussa 1.1.2009 – 31.5.2012. Viitattu 26.3.2012. http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/03_tutkimus_ja_kehittaminen/02_tykes/05_a_ineis-topankki/06_casekuvaukset/tavoitteista_toimintaa.pdf.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 3.3.2012. www.minedu.fi/

- Oranen, Mikko, 2012. Kehittämisen suuntaviivoja. Viitattu 28.4.2012.
<http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/file.php?fid=7>
- Korpinen, Sini & Similä, Jenni (toim.) 2012. Sinulla on oikeus- vaadi sen toteuttamista! eli mihin valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015 velvoittaa. Viitattu 6.4.2012.
<http://www.minedu.fi/OPM/Verkkouutiset/2012/03/lanukeopas.html>

Julkaisemattomat lähteet

- Cederlöf, Petri 2008. Nuorisotyön rakenteellisia haasteita 2009. Humanistisen ammattikorkeakoulun tutkija Petri Cederlöfin laatima selvitys, yhteensä 44 sivua. Viitattu 29.3.2012.
- Fedotoff, Jaana 2012. Koordinaatti. Aluekoordinoinnin työpajapäivä 9.2.2012 - luentoesitys. Viitattu 29.3.2012.
- Fedotoff, Jaana 2010. Luentomuistiinpanot 5.11.2010 Petri Cederlöfin / HUMAK luennosta ”Nuorisotyön merkitys ja asema”. Viitattu 18.3.2012.
- Fedotoff; Jaana 2012. Muistiinpanot 23.4.2012. Mikko Orasen esitelmä aiheesta ”Kehittämisen suuntaviivoja”. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointifoorumi 2012.Oulu. Viitattu 28.4.2012.
- Fedotoff, Jaana 2011. Opinnäytetyöseminaari 2, huhtikuu 2011.Esitys pohdinnasta opinnäytetyön aiheeksi. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Helsinki. Viitattu 8.4.2012.
- Kovalainen, Pirjo 2011. Koordinaatti. Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden aluekoordinointi – uusien hankkeiden hakuprosessi -luentoesitys 7.11.2011 Nuorten tieto- ja neuvontatyön kansallisilla kehittämispäivillä. Viitattu 23.3.2012.
- Kovalainen, Pirjo 2010. Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden alueellisen koordinoinnin toimintamalli Oulun Seudun ja Oulunkaaren kuntayhtymän alueilla vuonna 2011. Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden nuorisotoimen aluekoordinaattori Pirjo Kovalaisen laatima perustamissuunnitelma- ja kustannusarvioliite toiminnan rahoituksen hakemiseksi opetus- ja kulttuuriministeriöltä.
- Kovalainen, Pirjo 2012. Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden aluekoordinointimalli Oulun Seudun ja Oulunkaaren seutukunnan alueilla vuonna 2012. Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden nuorisotoimen aluekoordinaattori Pirjo Kovalaisen laatima kehittämissuunnitelma- ja kustannusarvioliite toiminnan rahoituksen hakemiseksi opetus- ja kulttuuriministeriöltä.
- Nuorten tieto- ja neuvontakeskus Nappi. Suomen nuorisotiedotusverkoston ja opetusministeriön työseminaari Oulussa 2.3.2005.Seminaariraportti 2005.Viitattu 27.3.2012.
- Nuorten tieto- ja neuvontatyön kansallinen koordinaatio- ja kehittämiskeskus 2011, Kehittämisen ja hankkeiden vuosi. Raportti Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kansallisen koordinaatio- ja kehittämiskeskuksen toiminnasta, nuorten tieto- ja neuvontapalveluista Suomessa sekä verkkodemokratiapalvelu Aloitekanavasta vuonna 2010.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön kansallinen koordinaatio- ja kehittämiskeskus. Toimintasuunnitelma 2010.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatti 2012, Nuorten tieto- ja neuvontatyön ja -palveluiden sekä verkkodemokratiapalvelu Aloitekanava.fi toimintakertomus 2011.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatti 2012, ”Nuorena Suomessa”. Tukena nuoren valinnoissa. Raportti nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kansallisista kehittämispäivistä, Oulu 6.-7.10.2011.

Nuorten tieto- ja neuvontatyötä tekevien Oulun seudun ja Oulunkaaren nuorisotyöntekijöille toteutettujen kehittämistyöpajapäiven 9.2.2012 ja 13.3.2012 swot-analyysien yhteenveto. Oulu. Fedotoff, Jaana. Tutkijan hallussa.

Oulun seutu ja Oulun kaupunki 2011. Ostopalvelusopimus Oulun seudun tieto- ja neuvontapalveluiden alueellisen koordinoinnin kehittämisen toteuttamisesta. Aluekoordinaattorimalli, yhteensä 4 sivua. Viitattu 19.3.2012.

Tasanko, Pia 2010. ”Kaikki ovet kyllä aukeaa ja kaikkeen pääsee, jos on hyviä ideoita ja yhteistyöhaluja”. Nuorisotoimen suhde lasten ja nuorten hyvinvointia koskevaan ohjelmatyöhön kunnissa. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma, ylempi AMK. 2010.

Haastattelut

Nuorten tieto- ja neuvontatyötä tekevien nuorisotyöntekijöiden sähköpostihaastattelut 1–10, 25.3.–15.4.2012. Oulun seudun ja Oulunkaaren kunnat. Tehnyt Jaana Fedotoff. Tekijän hallussa.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön aluekoordinoinnin pilottihankkeen aluekoordinaattorin sähköpostihaastattelu 15.4.2012. Oulu. Tehnyt Jaana Fedotoff. Tekijän hallussa.

LIITTEET

Liite 1: Ministeriökomitean suositus CM/Rec(2010)8

Ministeriökomitean suositus CM/Rec(2010)8 jäsenvaltioille nuorisotiedotuksesta

(ministeriökomitea hyväksynyt 16. kesäkuuta 2010, 1088:ssa ministerivaltuutettujen kokouksessa)

Euroopan neuvoston perussäännön 15 artiklan b kohdan mukaisesti ministeriökomitea ottaa huomioon

- yleissopimuksen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (ETS No. 5);
- Varsovassa toukokuussa 2005 pidetyssä Euroopan neuvoston valtion- ja hallitusten päämiesten kolmannessa huippukokouksessa annetun julistuksen ja toimintasuunnitelman;
- Kiovassa lokakuussa 2008 pidetyn Euroopan neuvoston nuorisoasioista vastaavien ministerien 8:nnen konferenssin tulokset;
- Euroopan neuvoston nuorisopolitiikasta antamansa päätöslauselman CM/Res(2008)23;
- Euroopan neuvoston yleissopimuksen lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan (CETS No. 201), joka avattiin allekirjoitettavaksi 25. lokakuuta 2007;
- suosituksensa CM/Rec(2009)5 toimenpiteistä lasten suojelemiseksi haitalliselta sisällöltä ja käyttäytymiseltä ja heidän aktiivisen osallistumisensa edistämiseksi uuteen tieto- ja viestintäympäristöön;
- tarkistetun Euroopan neuvoston peruskirjan nuorten osallistumisesta paikalliseen ja alueelliseen toimintaan;
- päätöslauselman, jossa tuetaan tieto- ja viestintätekniikoiden sisällyttämistä Euroopan opetusjärjestelmiin ja joka annettiin Euroopan opetusministerien pysyvän konferenssin 21. istunnossa Ateenassa 10.–12. marraskuuta 2003;
- suosituksensa Rec(2004)15 sähköisestä hallinnoinnista;

sekä katsoo, että

- demokratian, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamiseksi nuorilla on oltava mahdollisuus saada kattavaa, objektiivista, ymmärrettävää ja luotettavaa tietoa kaikista heitä askarruttavista kysymyksistä, jotka perustuvat heidän erityisiin tarpeisiinsa;
- tieto ja nuorten kyky arvioida ja käyttää sitä ovat edellytyksiä nuorten aktiiviselle osallistumiselle yhteiskuntaan ja heidän toiminnalleen vastuullisina kansalaisina;
- nuoret osallistuvat yhä enemmän tiedon tuottamiseen sekä julkaisemiseen ja käyttävät siinä tieto- ja viestintätekniikoiden tarjoamia mahdollisuuksia;

pitäen mielessä haasteet, joita nuoret kohtaavat merkityksellisen tiedon etsimisessä, arvioimisessa ja käyttämisessä itsensä kehittämiseen ja joihin kuuluvat

- kasvavan tietomäärän hallinta;
- ristiriitaisen ja jatkuvasti muuttuvan tiedon käsittely;
- tietoisuus vastuusta tiedon tuottajina;
- tietoisuus tieto- ja viestintätekniikoiden käytön riskeistä;
- henkilötietojen suojeleminen;
- tarvittavien tietokonelaitteiden ja -ohjelmistojen sekä internetin käyttömahdollisuus;

katsoo, että henkilökohtainen, kasvokkain tapahtuvan tiedotuksen, ohjauksen ja neuvonnan antaminen on tänä päivänä vielä tärkeämpää kuin edellisten sukupolvien kohdalla, koska nuorten sosiaalinen osallistaminen on entistä pidempi ja monimutkaisempi prosessi;

korostaa, kuinka tärkeää on jatkaa nuoria koskevasta tiedottamisesta ja neuvonnasta Euroopassa annetun ministeriökomitean suosituksen No. R (90) 7 täytäntöönpanoa, ja samalla tunnustaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioissa vuoden 1990 jälkeen tapahtuneen merkittävän edistyksen ja aikaansaadut saavutukset nuorille suunnatun tiedotuksen ja neuvonnan alalla,

suosittelee, että jäsenvaltioiden hallitukset

- a. vakiinnuttavat ja kehittävät nuorille tarkoitettuja tieto- ja neuvontapalveluja nuoria koskevasta tiedottamisesta ja neuvonnasta Euroopassa annetun suosituksen No. R (90) 7 mukaisesti;
- b. tukevat ja vahvistavat nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen yleistä ja monialaista luonnetta nuorille suunnattujen erityispalvelujen täydentäjänä;
- c. varmistavat, että nuorilla on mahdollisuus käyttää ja hyödyntää erilaisia nuorille suunnattuja tiedotuksen muotoja ja kanavia, jotka soveltuvat nuorten tarpeisiin paikallisella, alueellisella, kansallisella ja eurooppalaisella tasolla;
- d. ottavat nuorisopolitiikan laadinnassa huomioon nuorten jatkuvasti muuttuvat tiedontarpeet, muun muassa käyttämällä nuorten parissa tieto- ja neuvontatyötä tekevien ruohonjuuritason toimijoiden keräämiä tietoja;
- e. tukevat uusien työmenetelmien ja erilaisten lähestymistapojen sekä uudenlaisten viestintämuotojen innovatiivisten käyttötapojen kehittämistä;
- f. kannustavat nuoria osallistumaan heille suunnatun tiedon sisällön, välineiden ja politiikan kehittämiseen;
- g. auttavat nuoria kehittämään tiedonhallintakykyään huomioiden, että

- informaatiolukutaito pitäisi sisältyä epäviralliseen, epäviralliseen ja viralliseen koulutukseen,
- nuorten pitäisi oppia käsittelemään tietoa kriittisesti ja itsenäisesti,
- nuorten pitäisi pystyä luomaan, tuottamaan ja jakamaan tietosisältöjä vastuullisesti;

- h. lisäävät nuorten tietoisuutta riskeistä, joita he kohtaavat verkossa olevan tiedon kuluttajina ja tuottajina;
- i. lisäävät nuorten tietoisuutta henkilötietojen leviämisestä verkon sosiaalisissa yhteisöissä;
- j. tunnustavat tarpeen kehittää nuorille tarkoitettuja verkkoperustaisia tieto- ja neuvontapalveluja varten laatustandardeja, ja tukevat tällä alalla kaikilla tasoilla toteutettavia laatuhankeita
- k. lisäävät nuorisotiedotuksesta vastaavien työntekijöiden tietoisuutta ja koulutusta työmuodon uusista haasteista sekä edistävät kokemusten ja käytäntöjen vaihtoa keskeisten alan toimijoiden välillä;
- l. edistävät muita heikommassa asemassa olevien nuorten, mukaan lukien vammaisten nuorten, mahdollisuuksia käyttää verkkoperustaista tietoa;

pyytää Euroopan neuvoston pääsihteeriä toimittamaan tämän suosituksen niille Euroopan kulttuuriyleissopimuksen (ETS No. 18) osapuolena oleville valtioille, jotka eivät ole Euroopan neuvoston jäseniä.

Liite 2: Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden eurooppalaiset periaatteet

Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden eurooppalaiset periaatteet

Hyväksytty ERYICAn (European Youth Information and Counselling Agency) 15. yleiskokouksessa Bratislavassa, Slovakiassa 19.11.2004.

JOHDANTO

Monimutkaisessa ja muuttuvassa yhteiskunnassa sekä yhdentyneessä Euroopassa tulee koko ajan tärkeämmäksi, että nuoret saavat tietoa, jota he kykenevät käyttämään ja käsittelemään. Nuorille suunnattu tiedotus auttaa nuoria saavuttamaan tavoitteitaan ja edistää heidän yhteiskunnallista osallistumistaan. Tiedon välittämisessä tulee käyttää tapoja, jotka tarjoavat nuorille vaihtoehtoja sekä lisäävät heidän itsemääräämiskykyään ja toimintamahdollisuuksiaan.

Tiedonsaantioikeus on tunnustettu Ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa, Yleissopimuksessa lapsen oikeuksista, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja Euroopan neuvoston suosituksessa nro (90) 7 Euroopan nuorille annettavasta tiedotuksesta ja neuvonnasta. Tämä oikeus muodostaa myös Euroopan unionin harjoittaman nuorille suunnatun tiedotustoiminnan perustan.

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut tarjoavat tietoa nuoria kiinnostavista aiheista eri tavoin, kuten tiedottamalla, ohjaamalla, neuvomalla, opastamalla, järjestämällä valmennusta tai harjoittelumahdollisuuksia, verkottumalla yhteistyökumppaneiden kanssa sekä ohjaamalla käyttämään ammattiauttajien palveluja. Palveluja voidaan tarjota nuorten tieto- ja neuvontakeskuksissa/pisteissä tai hyödyntämällä sähköistä ja muuta mediaa.

Eurooppalaiset periaatteet toimivat suosituksena nuorten tieto- ja neuvontatyössä. Periaatteet muodostavat perustan, jolle kattavaa, johdonmukaista ja koordinoitua nuorten tieto- ja neuvontatyötä koskevat vähimmäisvaatimukset ja laatutoimenpiteet tulisi määrittää, osana kunkin maan omaa nuorisopolitiikkaa.

PERIAATTEET

1. Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut on pidettävä avoimina kaikille nuorille ilman poikkeuksia.
2. Tavoitteena on taata tiedonsaannin tasavertaisuus kaikille nuorille heidän elämäntilanteestaan, etnisestä taustastaan, sukupuolestaan tai yhteiskunnallisesta asemastaan riippumatta. Erityistä huomiota on kiinnitettävä ryhmiin ja nuoriin, joilla on erityistarpeita.
3. Palveluiden tulee olla helposti käytettävissä ilman ajanvarausta. Aukioloaikojen on vastattava nuorten tarpeita.
4. Tiedon tulee perustua nuorten toiveisiin. Tiedon tulee kattaa kaikki nuoria kiinnostavat aiheet.
5. Nuorta on kunnioitettava yksilönä ja jokaisen vastauksen on oltava yksilöllinen. Samalla pyritään edistämään nuoren omia toimintamahdollisuuksia, itsemääräämisoikeutta ja hänen kykyään hyödyntää ja soveltaa tietoa.
6. Palvelujen on oltava maksuttomia.
7. Nuorten tieto- ja neuvontatyössä kunnioitetaan nuoren yksityisyyttä ja oikeutta olla kertomatta henkilöllisyyttään.
8. Tehtävään koulutettu henkilöstö vastaa palveluiden tuottamisesta.
9. Tieto on ajantasaista, oikeaa, luotettavaa ja helposti hyödynnettävää.
10. Tarjottavan tiedon puolueettomuus pyritään varmistamaan kaikin tavoin käyttämällä useita eri lähteitä ja tarkistamalla niiden luotettavuus.
11. Tarjottavan tiedon on oltava vapaata kaikista uskonnollisista, poliittisista, aatteellisista tai kaupallisista vaikutteista.
12. Palveluilla pyritään tavoittamaan mahdollisimman laajasti nuoria käyttämällä erilaisia menetelmiä, välineitä ja toimintatapoja, jotka soveltuvat eri ryhmille ja erilaisiin tiedon tarpeisiin.
13. Nuorille on mahdollistettava tilaisuus osallistua työmuodon sisältöjen ja toiminnan kehittämiseen, esimerkkinä vertaisryhmätoiminta, uusien menetelmien kehittäminen, palvelujen arviointi.
14. Palvelujen tulee toimia yhteistyössä nuorille suunnattujen muiden palveluiden ja rakenteiden kanssa, esimerkkinä moniammatillinen ja monialainen verkostoyhteistyö.
15. Tiedon välittämisessä tulisi hyödyntää uusia tieto- ja viestintätekniiikan mahdollisuuksia sekä myös kehittää nuorten taitoja näiden hyödyntämisessä.
16. Palvelujen rahoituslähteet eivät saa toimia niin, että ne estävät nuorten tieto- ja neuvontakeskusta tai -palvelua soveltamasta näitä periaatteita.

Liite 3: Verkkopohjaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun periaatteet

European Youth Information and Counselling Agency (ERYICA)
Place de la Gare, 26 L-1616 Luxembourg
Tel: +352 24873992 – Fax: +352 26293215
<http://www.eryica.org> – Skype! Fryica

Verkkopohjaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun periaatteet

*Hyväksytty ERYICAn 20. yleiskokouksessa
Rotterdam, Alankomaat 5.12.2009*

Internet on paitsi merkittävä tiedonlähde ja viestinnän väline myös olennainen osa nuorten sosiaalista ympäristöä. Verkkopohjainen nuorten tieto- ja neuvontatyö täydentää olemassa olevia nuorten tieto- ja neuvontapalveluja.

Sen lisäksi, että nuorten tieto- ja neuvontatyö auttaa nuoria löytämään oikeaa tietoa ja tekemään päätöksiä, verkkopohjainen nuorten tieto- ja neuvontatyö auttaa nuoria myös hyödyntämään internetin kaikkia mahdollisuuksia ja vähentämään mahdollisia riskejä.

Verkkopohjainen nuorten tieto- ja neuvontatyö on olennainen osa nuorten tieto- ja neuvontapalvelua ja noudattaa siten Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden eurooppalaisia periaatteita. Koska verkkopohjaisella nuorten tieto- ja neuvontatyöllä on tiettyjä erityispiirteitä, tarkentavat ohjeet ovat tarpeen.

Varmistaakseen verkkopohjaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun laadun ja taatakseen sen lisäarvon ja luotettavuuden ERYICA (European Youth Information and Counselling Agency) on hyväksynyt seuraavat periaatteet.

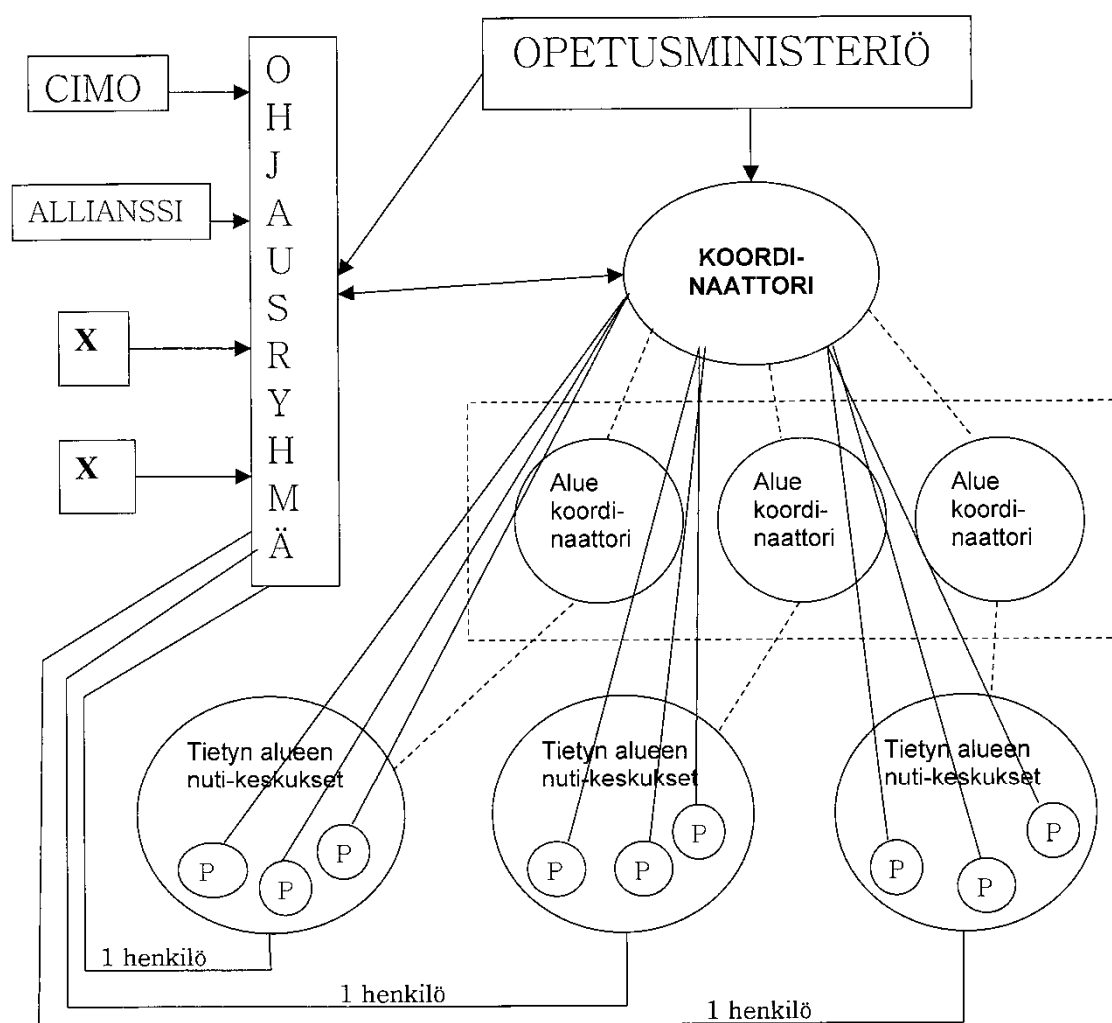
1. Verkkopohjaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun sisällön tulee olla virheetöntä, ajantasaista ja tarkistettua. Ajankohta, jolloin tieto on tuotettu tai päivitetty, tulee mainita selkeästi.
2. Sisällön tulee perustua nuorten tiedontarpeisiin. Nuorten tarpeet tulee tunnistaa, ja niiden arvioinnin tulee olla jatkuvaa.
3. Sisällön tulee koostua tarpeellisesta ja maksuttomasta tiedosta, joka antaa käsityksen mahdollisista vaihtoehtoista. Periaatteiden, joilla tieto valitaan, täytyy olla julkisia ja ymmärrettäviä.
4. Verkkopohjaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun sisällön tulee olla nuorten ymmärrettävissä, ja se tulee esittää heitä kiinnostavalla tavalla.
5. Verkkopohjaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun tulee olla kaikkien käytettävissä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää käyttäjiin ja ryhmiin, joilla on erityistarpeita.

6. Kun nuorilla on mahdollisuus esittää kysymyksiä verkossa, täytyy palveluntarjoajan kertoa selkeästi, minkä ajan sisällä kysymyksiin vastataan. Vastauksien täytyy olla yksilöllisiä, ja vastaaja tulee ilmoittaa selkeästi.
7. Nuorten osallistuessa sisällöntuotantoon vastuu lopullisesta sisällöstä on nuorten tieto- ja neuvontapalvelulla.
8. Nuorten rohkaiseminen palautteen antamiseen on olennainen osa verkkopohjaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun jatkuvaa kehittämistä. Palautteen antamisen tulee olla helppoa. Palaute tulee arvioida, ja sitä tulee hyödyntää sisällön muokkaamisessa. Nuorille tulee kertoa, miten heidän palautteensa on vaikuttanut palveluun.
9. Verkkopohjaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun tuottaja sekä palvelun tarkoitus tulee olla näkyvillä. Jos ulkopuolisten tahojen tuottamaa sisältöä käytetään, lähde tulee ilmoittaa selkeästi.
10. Käyttäjille tulee olla selvää, mikä taho nuorten tieto- ja neuvontapalvelua tuottaa ja mitkä ovat sen päämäärät. Täydelliset yhteystiedot tulee ilmoittaa selkeästi. Palvelun rahoittajatahojen tulee ilmetä selvästi.
11. Verkkopohjaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun pitäisi tarjota nuorille välineitä ja opastusta, jotka lisäävät nuorten medialukutaitoa ja verkko-osaamista.
12. Verkkopohjaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun tulee ohjeistaa ja opastaa nuoria turvalliseen ja vastuulliseen netinkäyttöön.
13. Verkkopohjaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun tulee olla turvallinen ympäristö nuorille.
14. Verkkopohjainen nuorten tieto- ja neuvontapalvelu kunnioittaa ja suojelee käyttäjien yksityisyyttä ja sallii käyttäjien muokata tai poistaa näiden itse tuottamaa aineistoa.
15. Verkkopohjainen nuorten tieto- ja neuvontapalvelu kunnioittaa tekijänoikeuksia ja tuntee omat oikeutensa.
16. Verkkopohjaisen nuorten tieto- ja neuvontapalvelun henkilökuntaan kuuluvien tulee olla informaatiolukutaitoisia ja osaavia verkkotyökalujen käyttäjiä. Heidän täytyy olla tietoisia alan kehityksestä ja asiaa koskevasta lainsäädännöstä ja seurata nuorten netinkäytön suuntauksia ja käytäntöjä.

Liite 4: Suomen nuorisotiedotusverkoston aluekoordinointimalliehdotus 2005

Työryhmä 2

Tämän mallin mukaan olemassa olevat nuti-pisteet jaettaisiin alueittain ja kaikista alueista yksi vastuuhenkilö kuuluisi ohjausryhmään, joka tuo terveiset koordinaattorilta ja ohjausryhmältä kaikille kentällä työskenteleville.

Oheisessa mallissa on huomioitu myös tulevaisuuden näkymät, ne on merkitty katkoviivalla. Eli yhden koordinaattorin lisäksi tulevaisuudessa olisi (tämän mallin mukaan) lisäksi kolme koordinaattoria, jokaisella alueella omansa.

Suomen nuorisotiedotusverkoston ja opetusministeriön työseminaari 2005, Oulu. Työryhmä 2. Pohdinta aluekoordinointimalliksi.

Liite 5: Pilottihankkeen aluekoordinaattorille lähetetyt haastattelukysymykset

Kysymykset:

1. Kuvaile millaisena olet kokenut roolisi aluekoordinaattorina alueen toimijoiden yhteisöllisen prosessin tukijana ko. pilottihankkeessa?
2. Kuvaile rooliasi hankkeen toimijoiden ryhmässä.
3. Millä tavoin pilotin aikana on voitu vahvistaa alueen toimijoiden yhteisöllisyyttä?
4. Miten koet yhteiseen kehittämiseen sitoutumisen ja vuorovaikutuksen toimijoiden välillä kehittyneen hankkeen alettua?
5. Osa-alue, jota aluekoordinaattorin tehtävässä ja roolissa tulisi kehittää kokemukseni mukaan
6. Parasta on...
7. Haasteellisinta on...
8. Muuta, jota erityisesti haluat tuoda esiin aluekoordinaattorin roolista, tehtävistä

Terveisin Jaana Fedotoff 25.3.2012